

Dokumentin sisältö

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2017-2020

-1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi
-2 Painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi
-3 Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VALTUUSTOKAUDELLE 2017 - 2020

-4 Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset
-5 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat
-6 Hyvinvointisuunnitelma

OSA III VALTUUSTOKÄSITTELY

-7 Suunnitelman laatijat
-8 Suunnitelman hyväksyminen

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2017-2020

1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

Kuntalain mukaan kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävällä tavalla. Kuntastrategiassa tulee ottaa huomioon kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen.

Vuonna 2011 voimaan tulleen terveydenhuoltolain mukaan kunnan on seurattava asukkaittensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin. Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain, minkä lisäksi terveydenhuoltolaki velvoittaa kunnat valmistelemaan hyvinvointikertomuksen kerran valtuustokaudessa.

Hyvinvointikertomus on tausta-aineisto ja työväline luottamushenkilöille, kunnan johdolle ja toimialoille strategioiden, talouden ja toiminnan suunnitteluun, päätöksentekoon sekä hyvinvoinnin seurantaan. Hyvinvointikertomus täsmentää väestön hyvinvointitarpeita ja arvioi toteutunutta toimintaa ja voimavaroja suhteessa tarpeisiin.

Yleensä hyvinvoinnin osatekijät jaetaan kolmeen ulottuvuuteen: terveyteen, materiaaliseen hyvinvointiin ja koettuun hyvinvointiin tai elämänlaatuun. Hyvinvointi-käsite viittaa suomen kielessä sekä yksilölliseen hyvinvointiin että yhteisötason hyvinvointiin. Yhteisötason hyvinvoinnin ulottuvuuksia ovat mm. elinolot, kuten asuinolot ja ympäristö, työhön ja koulutukseen liittyvät seikat, kuten työllisyys ja työolot, sekä toimeentulo. Yksilöllisen hyvinvoinnin osatekijöiksi taas luetaan sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttaminen, onnellisuus ja sosiaalinen pääoma. Yhä useammin koettua hyvinvointia mitataan elämänlaadulla, jota muovaavat terveys ja materiaallinen hyvinvointi, samoin kuin yksilön odotukset hyvästä elämästä, ihmissuhteet, omanarvontunto ja mielekäs tekeminen.

Kaustisen kunnan edellinen laaja hyvinvointikertomus ja hyvinvointisuunnitelma on vuodelta 2014. Kaustisen kunnan laajan hyvinvointikertomuksen 2017-2021 laatimiseen on haluttu osallistaa kunnan toimielimiä ja työntekijöitä sekä kuntalaisia ja kolmatta sektoria. Kunta järjesti keväällä 2019 järjestöjen kuntalaisfoorumin teemalla "Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnassa", minkä lisäksi on kokoonnuttu nuorisovaltuuston sekä vanhus- ja vammaisneuvoston kanssa. Pohjatyötä hyvinvointikertomukseen ja -suunnitelmaan on tehty myös kolmen kunnan yhteisessä HaKaVe-LAPE-kuntaryhmässä, johon on osallistunut varhaiskasvatuksen, koulutoimen, Soiten sekä lasten ja perheiden parissa toimivien kolmannen sektorin toimijoiden edustajia.

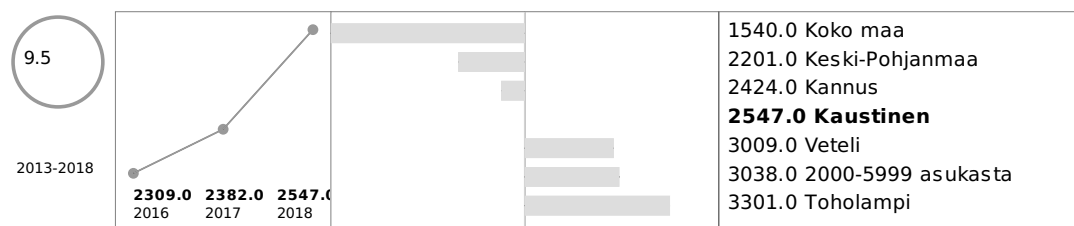
Indikaattoritiedot on kerätty sähköisestä hyvinvointikertomuksesta, Tilastokeskuksen aineistoista, THL:n Sotkanetistä, Terveyden edistämisen vertailutietojärjestelmä TEAsta sekä Kouluterveyskyselystä.

TALOUS JA ELINVOIMA

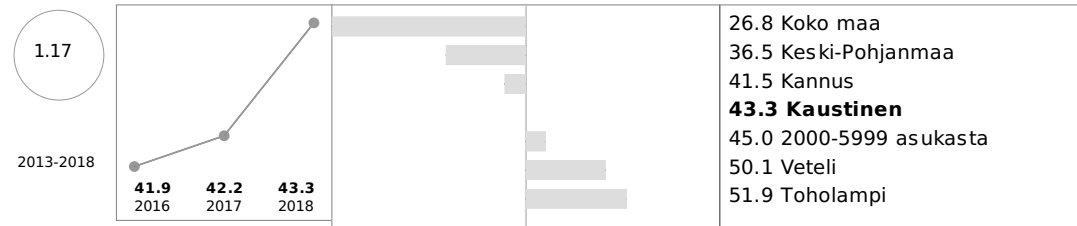
Talous

Tulot

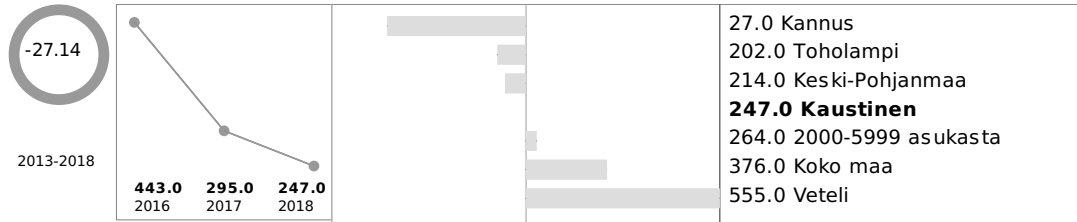
Valtionosuudet yhteensä euroa / asukas

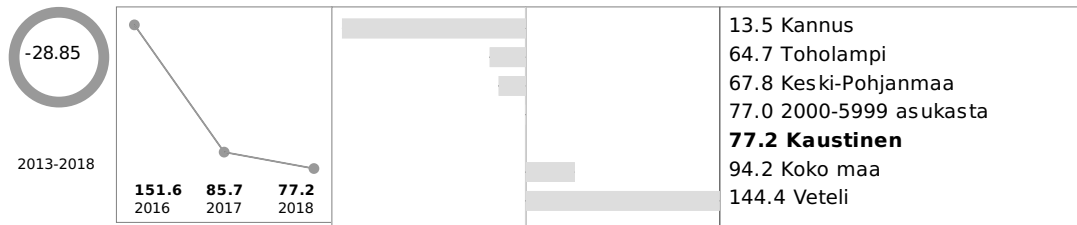
Valtionosuudet, % nettokustannuksista

Vuosikate, euroa / asukas

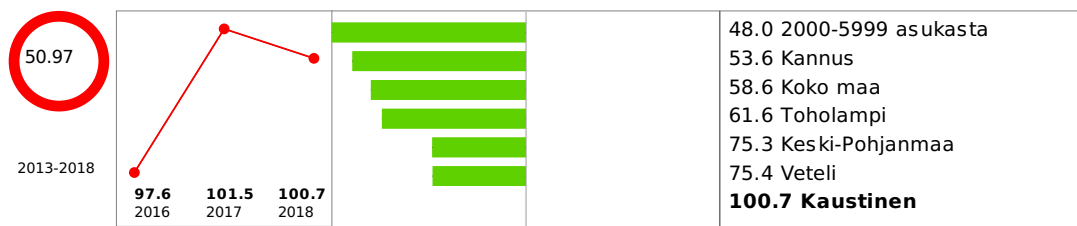
Vuosikate, % poistoista

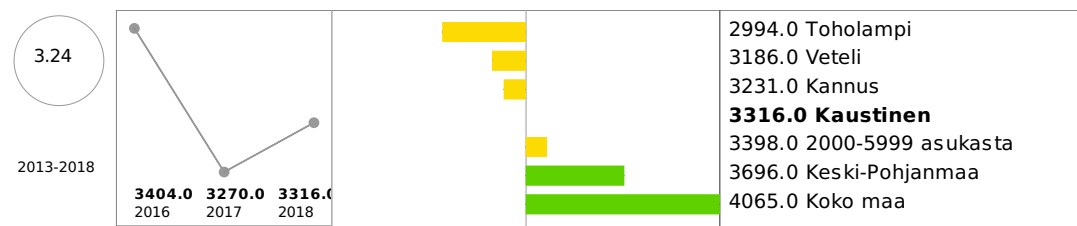
Lainakanta, euroa / asukas

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

Verotulot, euroa / asukas

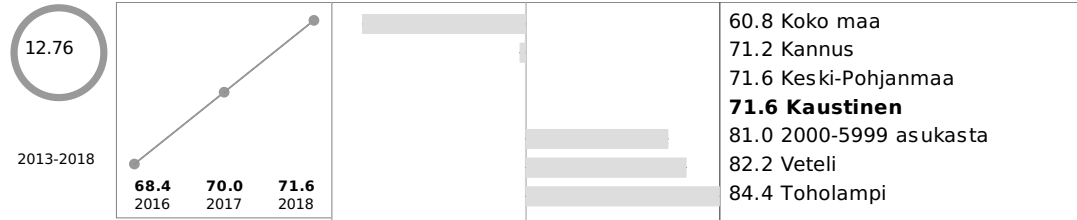
Elinvoima

Väestö

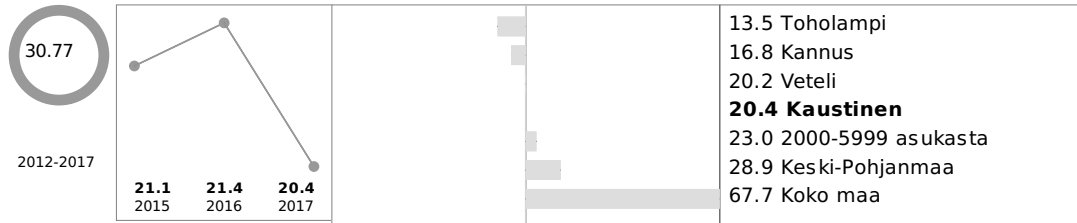
Väestö 31.12.

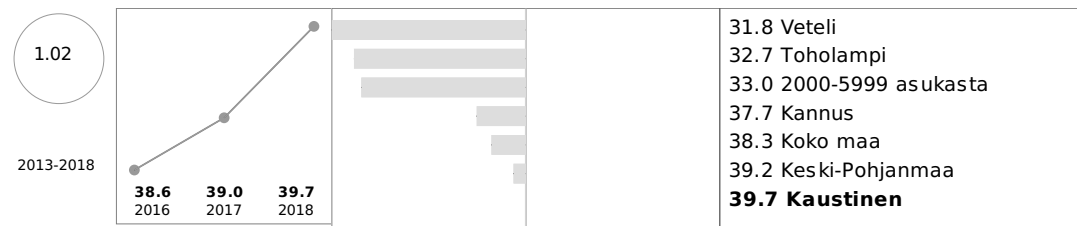
Huoltosuhte, demografinen

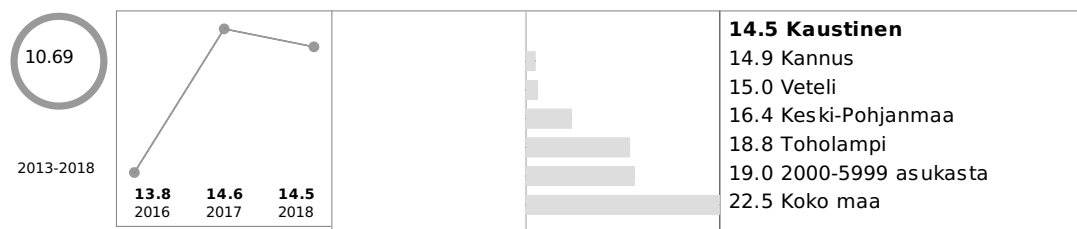
Muu kuin suomi, ruotsi tai saame äidinkielenä / 1 000 asukasta

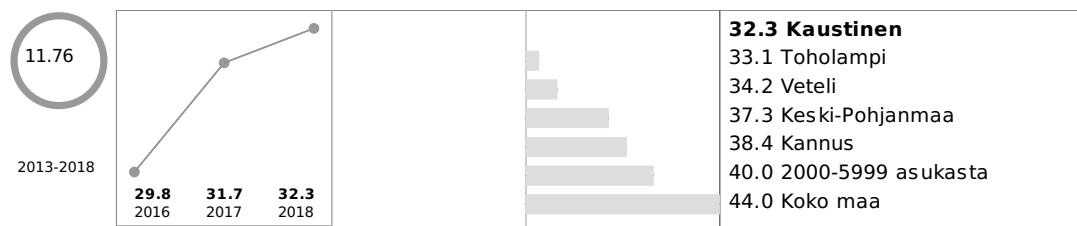
Lapsiperheet, % perheistä

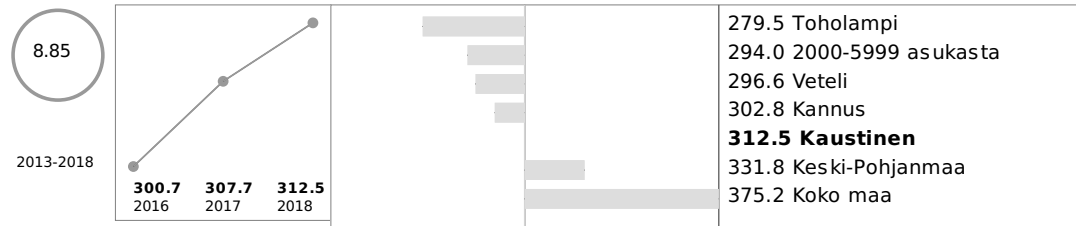
Yksinhuoltajaperheet, % lapsiperheistä

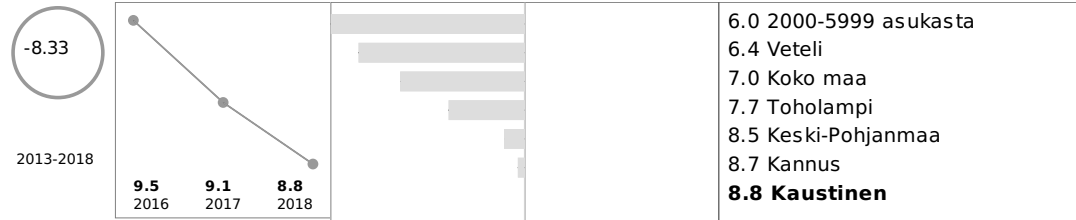
Yhden hengen asutokunnat, % asutokunnista

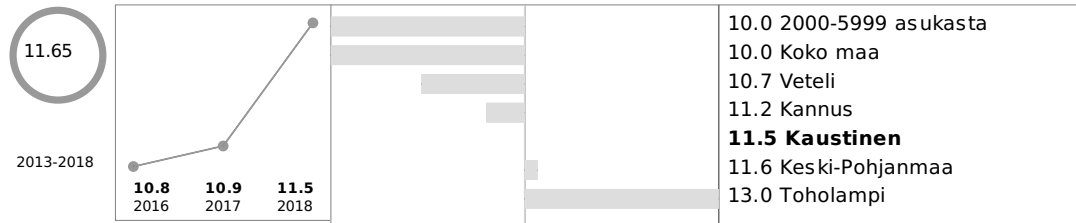
Koulutustasomittain

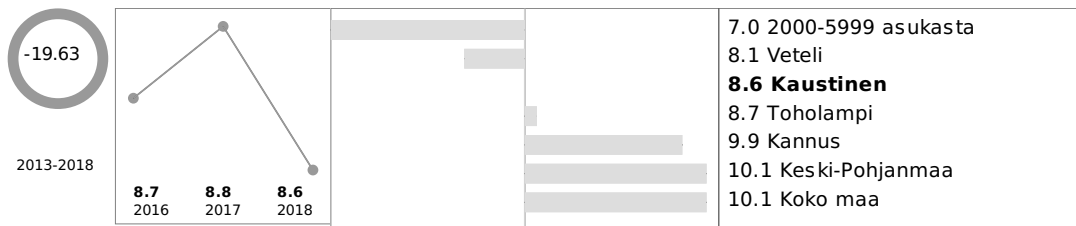
0 - 6-vuotiaat, % väestöstä

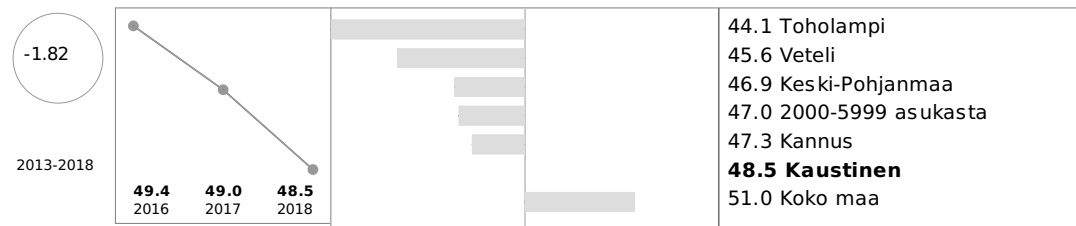
7 - 15-vuotiaat, % väestöstä

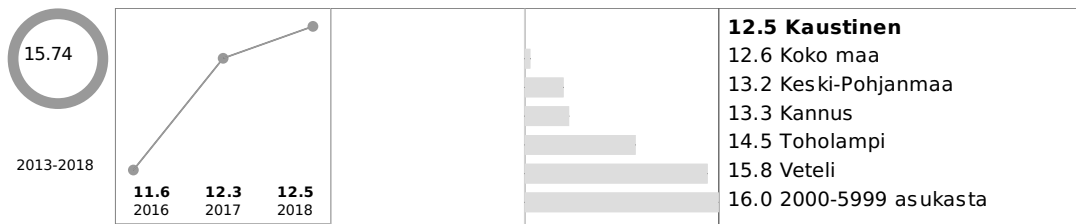
16 - 24-vuotiaat, % väestöstä

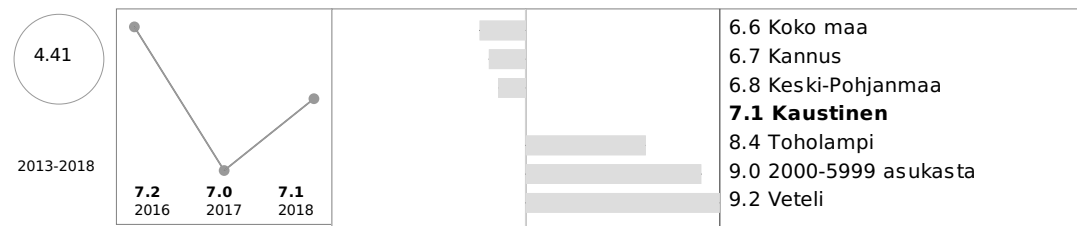
25 - 64-vuotiaat, % väestöstä

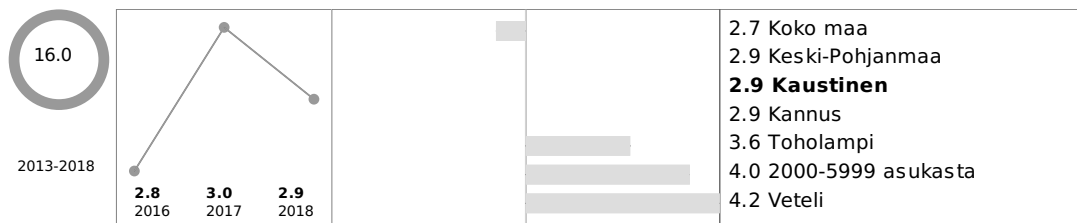
65 - 74-vuotiaat, % väestöstä

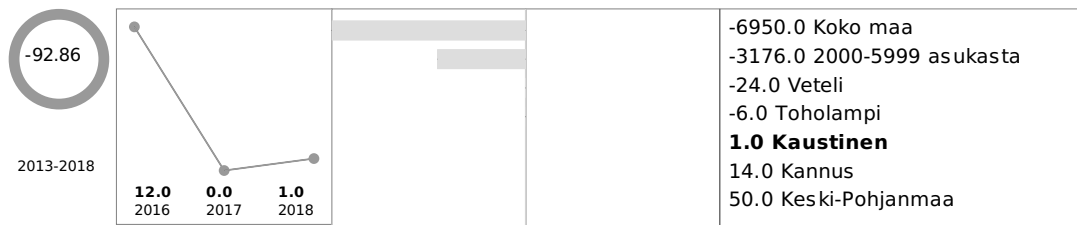
75 - 84-vuotiaat, % väestöstä

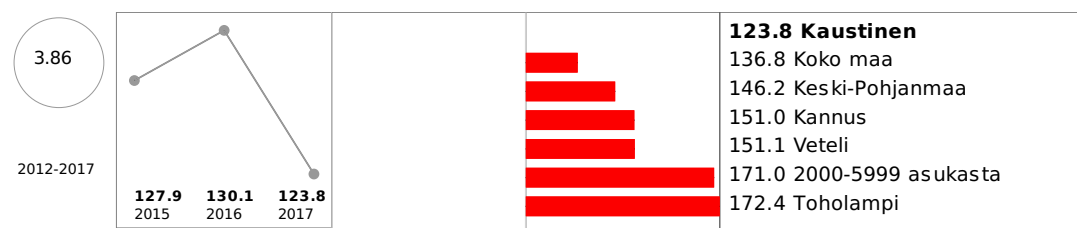
85 vuotta täyttäneet, % väestöstä

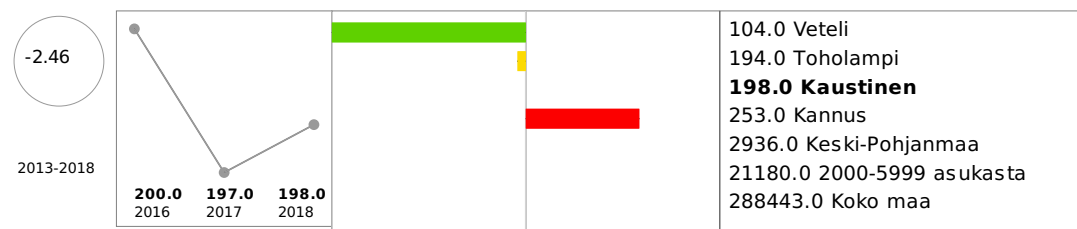
Syntyneiden enemmitys

Elatussuhde

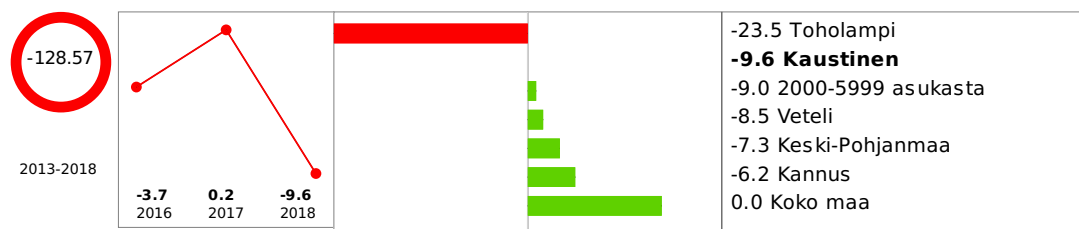
Lähtömuuttajat, lkm

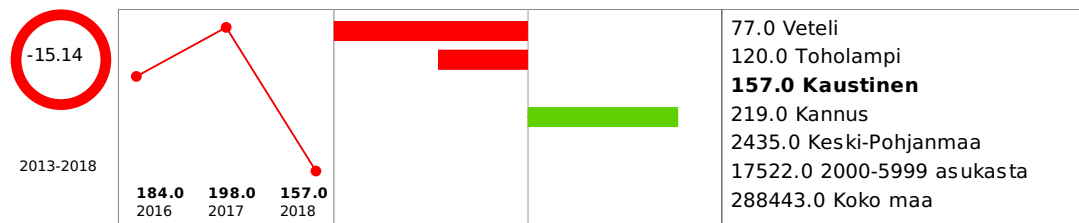
Väestöennuste 2030

Kuntien välinen nettomuutto / 1 000 asukasta

Tulomuuttajat, lkm

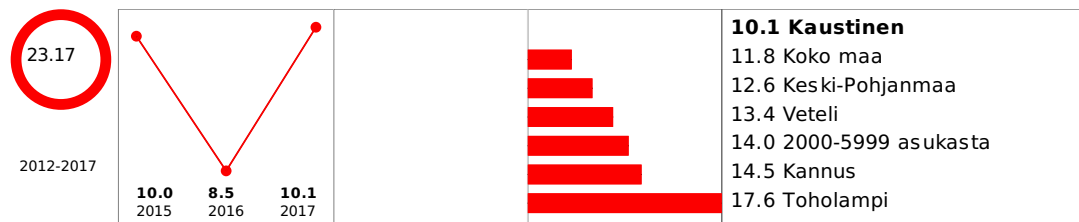

Elinvoima

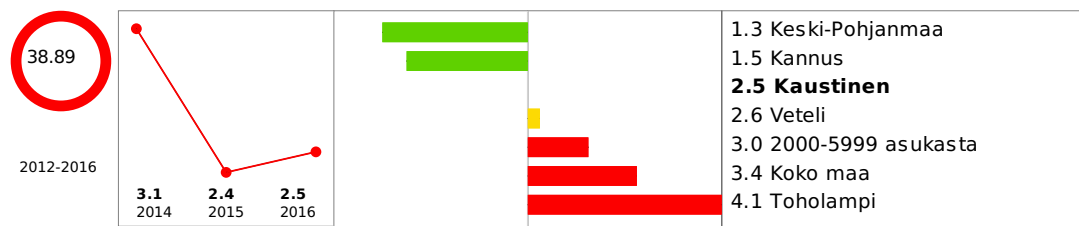
Kunnan yleinen pienituloisuusaste

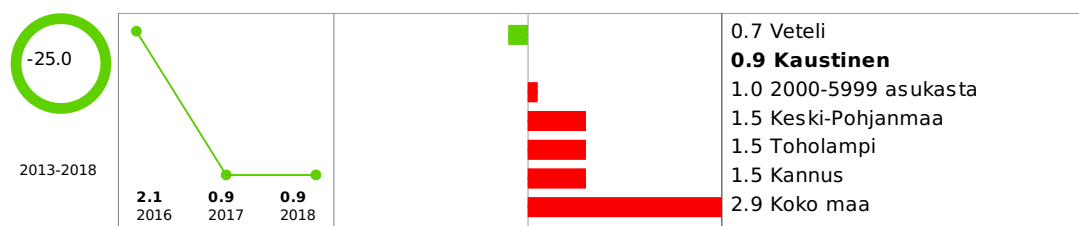
Lasten pienituloisuusaste

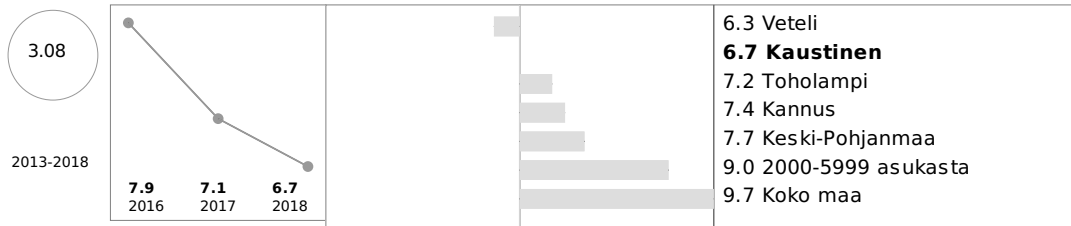
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 18 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

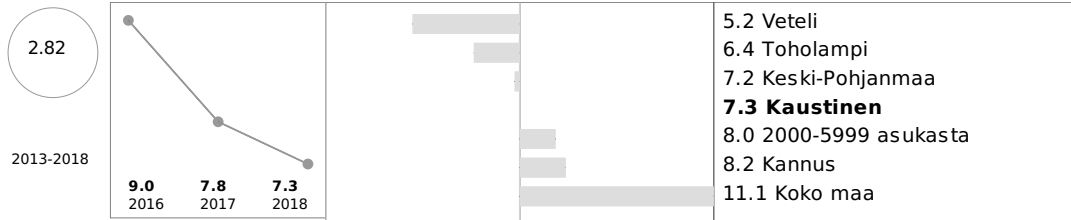
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

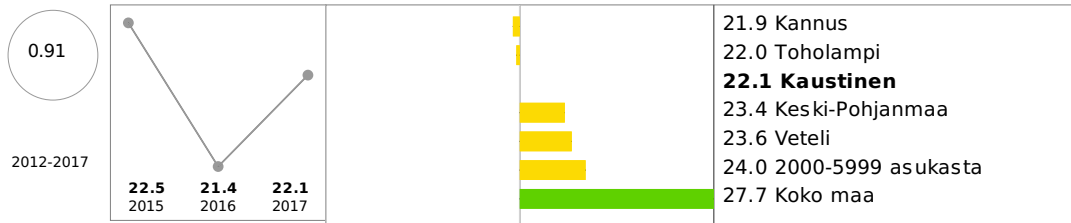
Työttömät, % työvoimasta

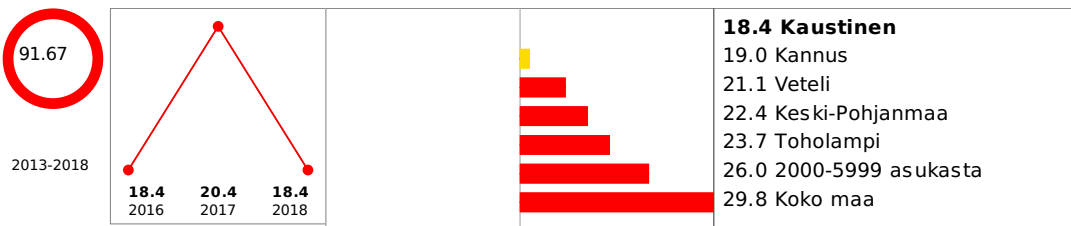
Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä

Gini-kerroin, käytettävissä olevat tulot

Pitkäaikaistyöttömät, % työttömistä

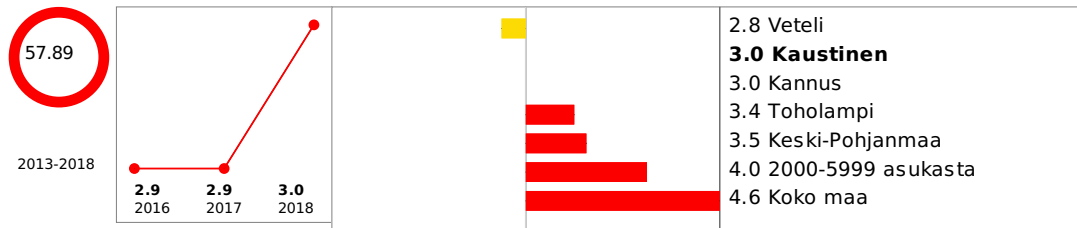
Työlliset, % väestöstä

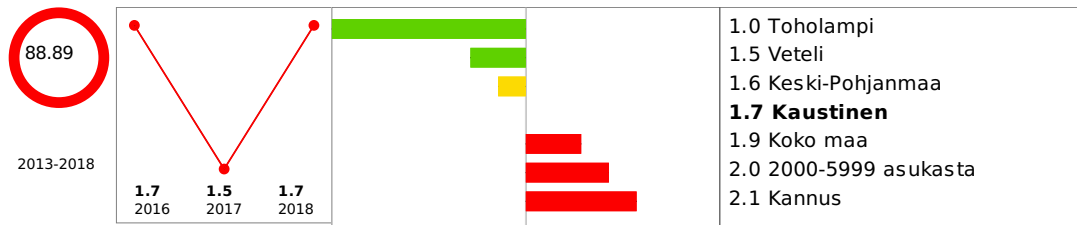
Keskimääräinen eläkkeelle siirtymisikä

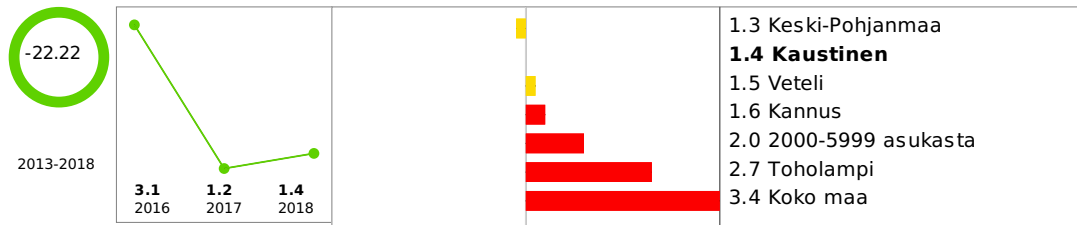
Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15 - 64-vuotiaista

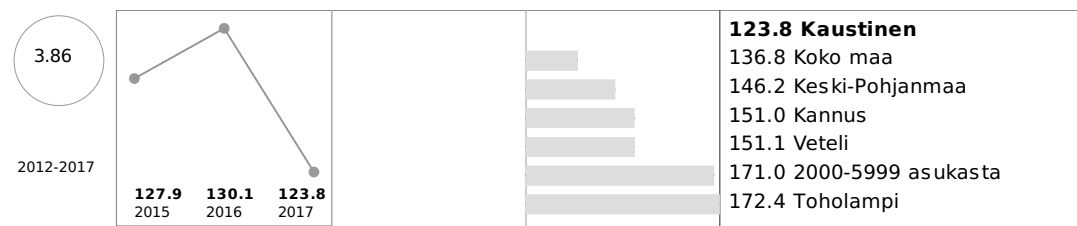
Toimeentulotukea saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä

Elatussuhde

TALOUS JA ELINVOIMA - Yhteenveto

TALOUS

Kunnan tulot

Kunnan suurimmat tulolähteet ovat verotulot ja valtionosuudet. Kunnan saamat valtionosuudet ovat asukasta kohti laskettuna edelleen Kannusta, Toholampia ja Veteliä pienemmät, mutta ovat vuoden 2015 valtionosuusuudistuksen johdosta selvästi kasvaneet. Verotulojen kehitys ei ole ollut yhtä hyvää. Turkistarhauksen huonot vuodet ovat vähentäneet selvästi yhteisöverotuloja.

Talouden keskeiset tunnusluvut

Talouden keskeisiä tunnuslukuja ovat mm. vuosikate, kertynyt ylijäämä ja velkaantumiseen liittyvät tunnusluvut. Kaustisen vuosikate on vertailuajana ollut riittävä, mutta selvästi kuitenkin koko maan tasoa alempi. Viime vuosien suuri investointimäärä on kuitenkin nostanut poistojen määrää ja vuosikate ei ole riittänyt poistoihin. Sama tilanne on Kannuksessa ja Vetelissä. Kriisikuntakriteereissä tällä hetkellä on riittävä, että vuosikate on + -merkkinen, mutta se tullaan muuttamaan vaateeksi yli 80 % poistoista. Kaustisen velkataakka on verrokkialueita selvästi suurempi. Suhteellinen velkaantuminen, joka kuvaa velkojen suhdetta tuloihin, on yli 100 %.

VÄESTÖ

Vuoden 2018 päättyessä Kaustisella oli 4273 asukasta. Asukasluku on pitkään pysynyt varsin tasaisena ja kehitys on ollut parempi kuin alueemme maaseutukunnissa yleisesti. Tuoreen väestöennusteen mukaan Kaustisen asukasluku vuonna 2030 tulee olemaan 4082 ja vuonna 2040 3871 asukasta.

Syntyvyys on koko maassa laskenut viimeisten seitsemän vuoden aikana ja syntyneiden enemmisyys eli luonnollinen väestönkasvu on pienentynyt myös Kaustisella. Kaustisella on kuitenkin 0-6 -vuotiaita peräti 8,8 %, se on enemmän kuin keskimäärin koko maassa (7,0%), Keski-Pohjanmaalla (8,5%) tai hyvinvointikertomukseen valituissa alueen verrokkikunnissa.

Kaustisella demografinen huoltosuhte on noussut viime vuosina hieman ja on tällä hetkellä koko maan keskiarvoa (60,8) korkeampi mutta sama kuin koko Keski-Pohjanmaalla keskimäärin (71,6). Demografinen (eli väestöllinen) huoltosuhte ilmaisee, kuinka monta alle 15-vuotiasta ja 65-vuotta täyttänyttä on sataa 15 - 64-vuotiasta (työikäistä) kohti. Mitä enemmän on lapsia ja/tai eläkeikäisiä, sitä korkeampi huoltosuhteen arvo on.

Vuonna 2017 elatussuhte Kaustisella oli 123,8. Se kuvaa kansantalouden kantokykyä paremmin kuin väestöllinen huoltosuhte. Elatussuhte eli taloudellinen huoltosuhte ilmaisee, kuinka monta työvoiman ulkopuolella olevaa ja työtöntä on sataa työllistä kohti. Työttömiin ja työvoiman ulkopuolisiin lukeutuu koko ei-työllinen väestö, eli työttömät, eläkeläiset, lapset ja omaa kotitaloutta hoitavat. Väestö jaetaan pääasiallisen toiminnan perusteella työvoimaan kuuluviin ja työvoiman ulkopuolella oleviin (työlliset ja työttömät yhdessä muodostavat työvoiman).

Vaikka Kaustisella väestörakenne on muuttumassa huoltosuhteen ja elatussuhteen osalta epäedullisemmaksi, on se varsin kilpailukykyinen ja hyvä, esimerkiksi 25-64 -vuotiaita oli Kaustisella vuonna 2018 48,5% väestöstä ja lapsiperheitä 39,7% kaikista perheistä. Nämä luvut ovat alueellista huippua.

Yksinhuoltajaperheiden määrässä ei ole juurikaan tapahtunut muutoksia viime vuosina. Yksinhuoltajaperheitä kaikista lapsiperheistä on 14,5% kun koko maan vastaava luku on 22,5%.

Yhden hengen asuntokuntia on myös Kaustisella vertailussa vähiten, 32,3% kun Keski-Pohjanmaalla vastaava luku on 37,3% ja koko maassa 44,0%.

Muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvaa asukasta Kaustisella oli vuonna 2017 tuhatta asukasta kohti 20,4, kun maan keskimääräinen luku oli 67,7.

ELINVOIMA

Yleinen pienituloisuusaste ilmaisee pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien henkilöiden osuuden prosentteina kaikista alueella asuvista henkilöistä. Kaustisen pienituloisuus aste on oli v. 2017 10,9%, mikä oli pienempi kuin Keski-Pohjanmaalla (12,6%) ja koko maassa (11,85%). Muiden vertailukuntien (Veteli, Kannus, Toholampi) pienituloisuusaste oli suurempi kuin maakunnassa ja koko maassa. Lasten pienituloisuusaste ilmaisee pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien alle 18 vuotiaitten henkilöiden osuuden prosentteina kaikista alueella asuvista alle 18-vuotiaista henkilöistä. Kaustisella lasten pienituloisuusaste on samaa luokkaa koko kunnan pienituloisuusasteen kanssa (10,1%) ja myös vertailun pienin, vaikkakin se nousi aavistuksen vuoteen 2017 mennessä.

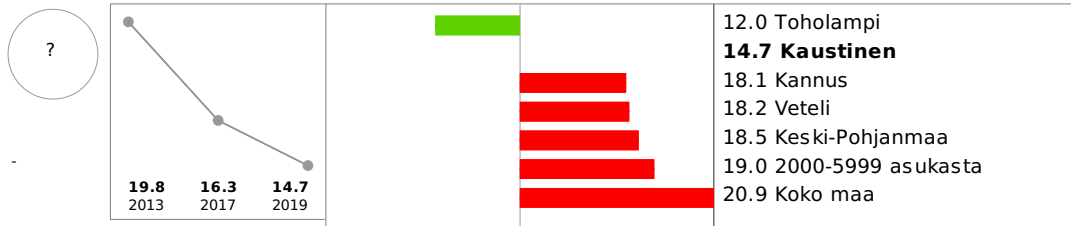
Kaustisen gini-kerroin oli v. 2017 22,1%. Gini-kertoimella kuvataan käytettävissä olevien tulojen jakautumista. Mitä suurempi Gini-kerroin on, sitä epätasaisemmin tulot jakautuvat. Gini-kertoimessa ei ole ollut suurta vaihtelua tarkastelujaksolla 2015-2017. Tulot jakaantuvat Kaustisella tasaisemmin kuin Keski-Pohjanmaalla ja koko Suomessa keskimäärin.

Työttömyys on vähentynyt Kaustisella ja vuonna 2018 kaustislaisista työttömiä oli 6,7%. Työttömyys on vähäisempää kuin Keski-Pohjanmaalla ja koko maassa. Työttömyyden vähentyminen on kuitenkin tänä vuonna pysähtynyt ja pitkäaikaistyöttömyys ja samalla kunnan työmarkkinatukimaksut ovat selvästi kohonneet. Työttömyys painottuu aikaisemmasta nuorisotyöttömyydestä nyt yli 50 vuotiaisiin työttömiin.

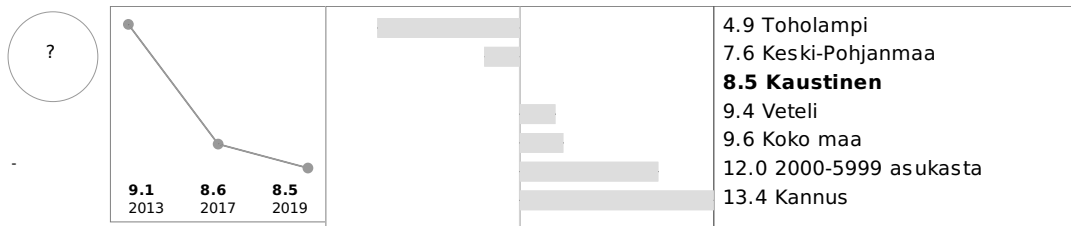
LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET *Hyvinvointi*

Elämänlaatu ja osallisuus

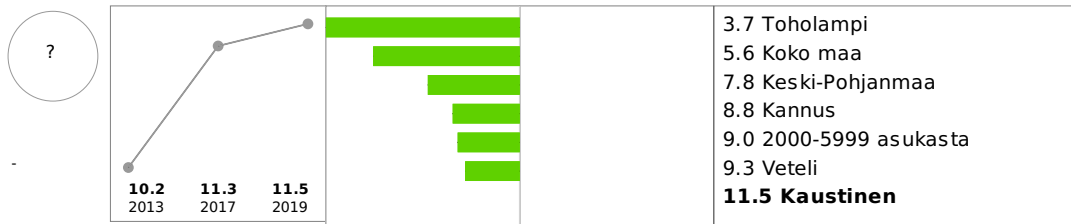
Kokee terveydentilansa keskinertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

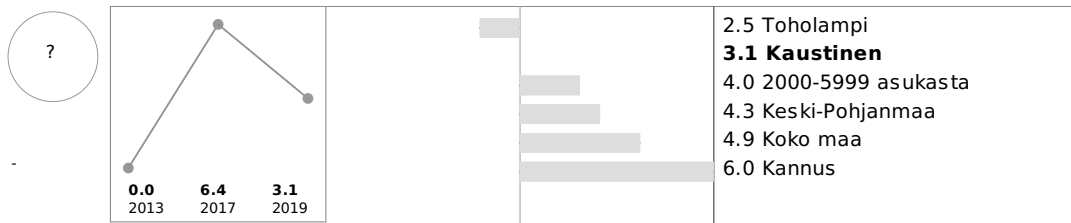
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

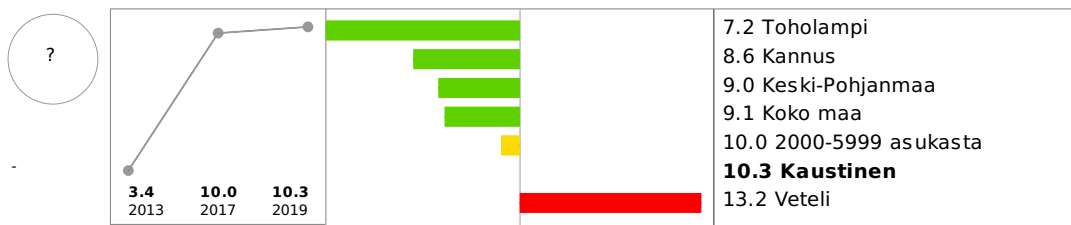
Tupakoi päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista

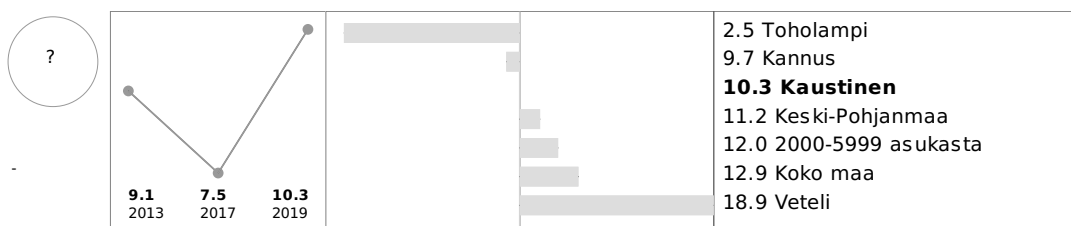
Nuuskaa päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Ei yhtään läheistä ystävää, % 8. ja 9. luokan oppilaista

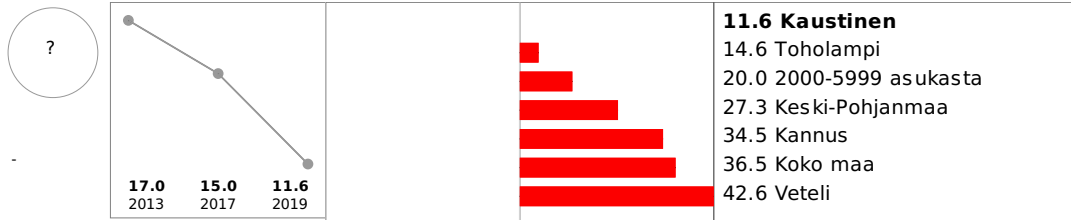
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista

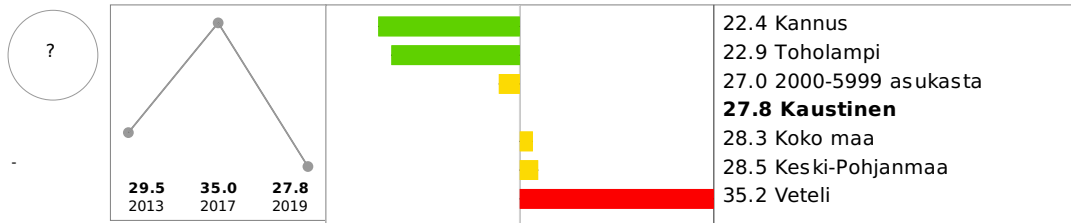
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista

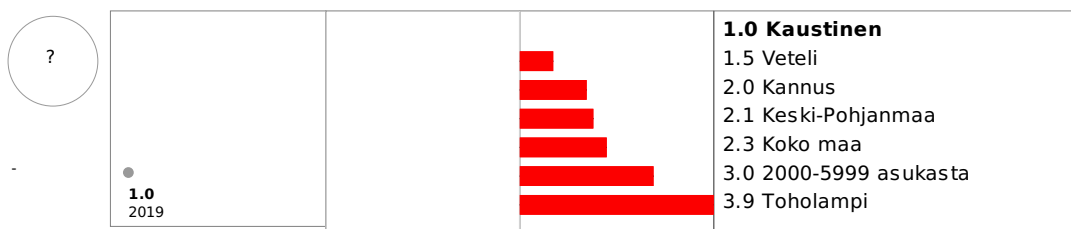
Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

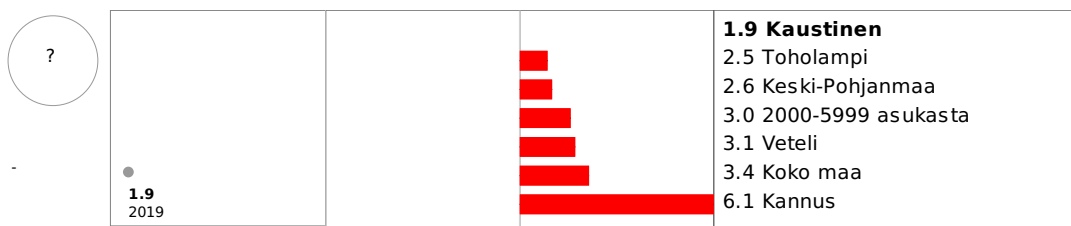
Kokee terveydentilansa keskinäiseksi tai huonoksi, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

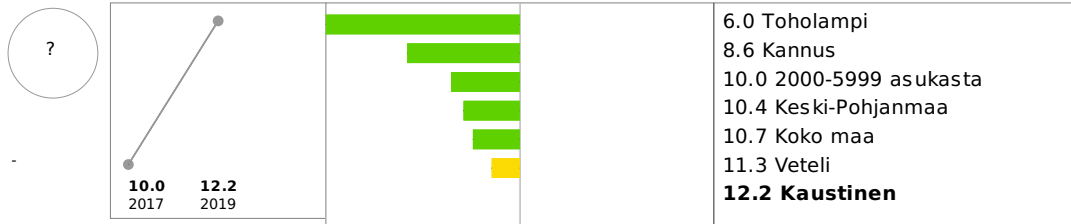
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

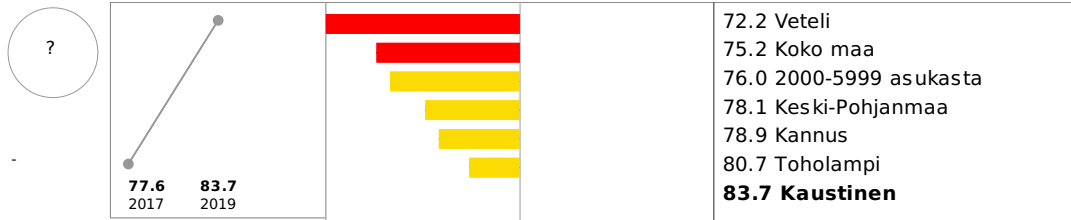
Tuntee itsensä usein yksinäiseksi, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

Tuntee itsensä yksinäiseksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

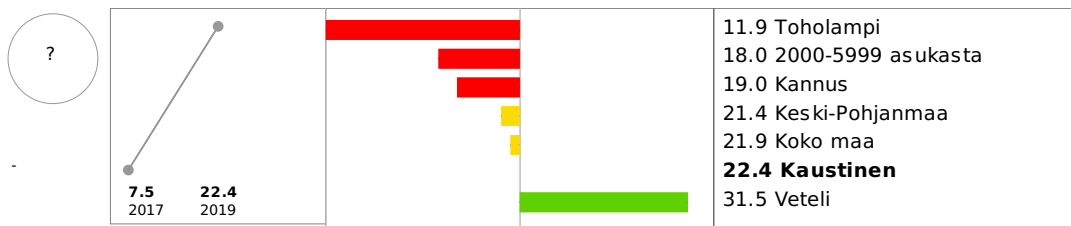
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

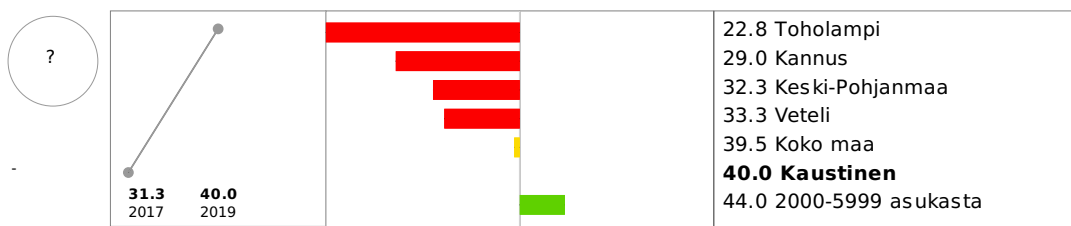
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

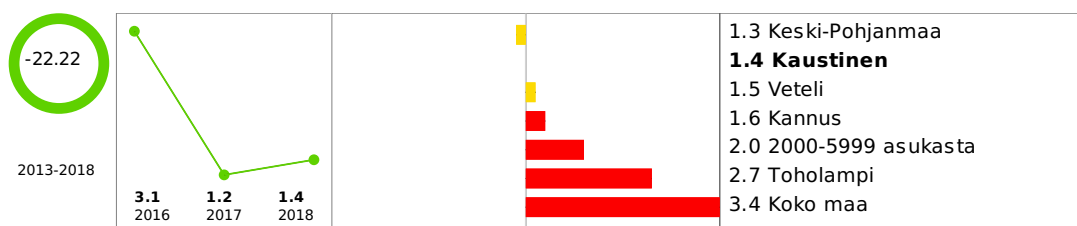

Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

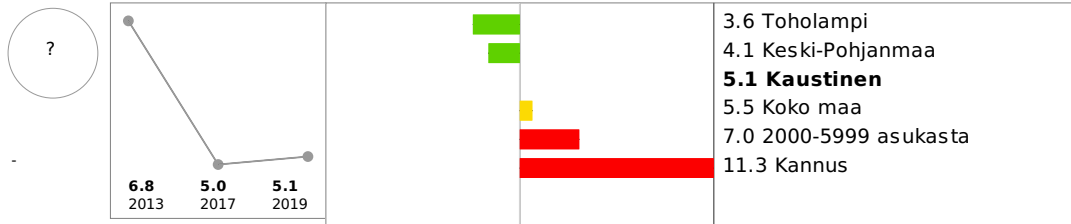
Opiskelu, työ ja toimeentulo

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä

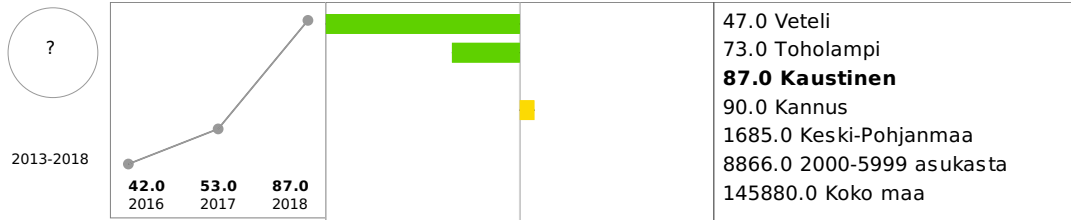

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

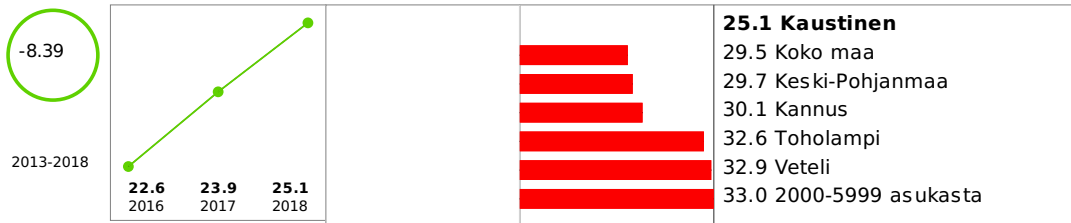
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

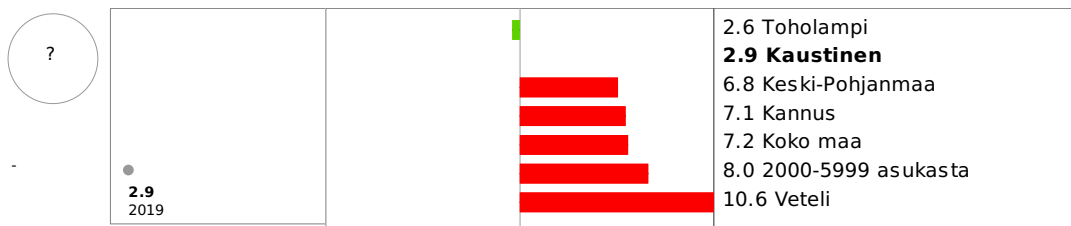
Lastensuojeluilmoitusten lukumäärä (THL)

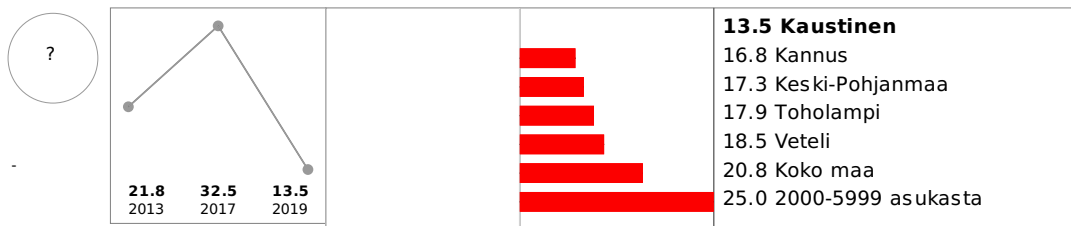
Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

Tapaturma koulussa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista

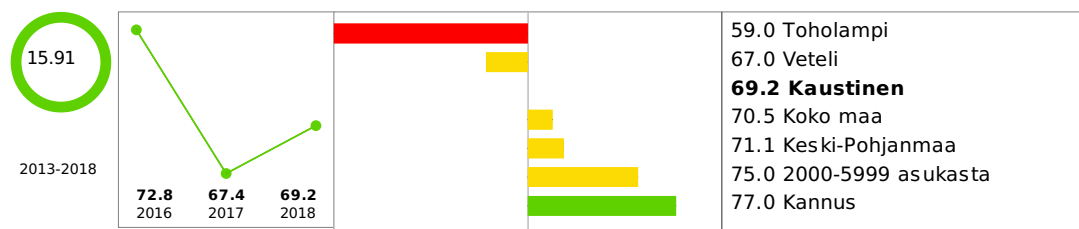
Tapaturma koulussa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

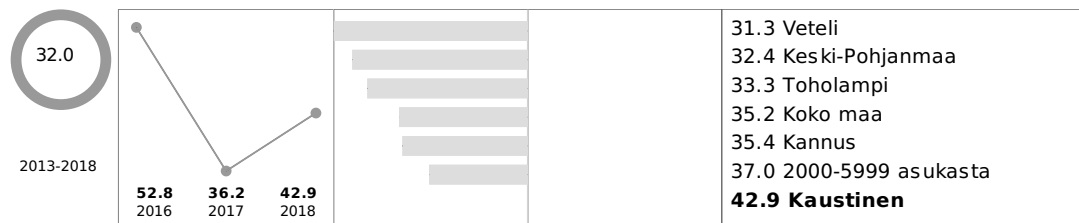
Kunnan palvelut

Päivähoito

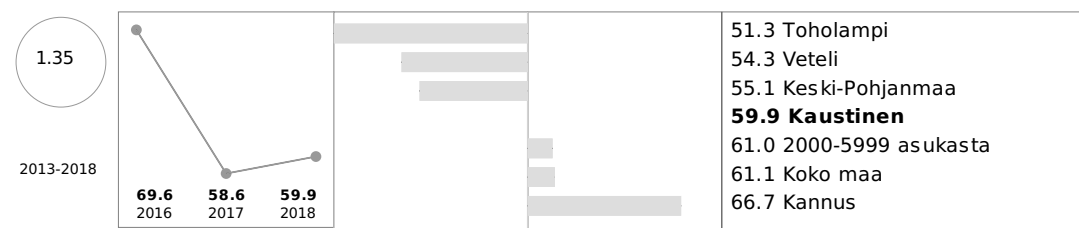
Lasten päivähoitossa olleet 3 - 5-vuotiaat % vastaavanikäisestä väestöstä

Kunnan kustantamassa kokopäivähoitossa olleet 1 - 2-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

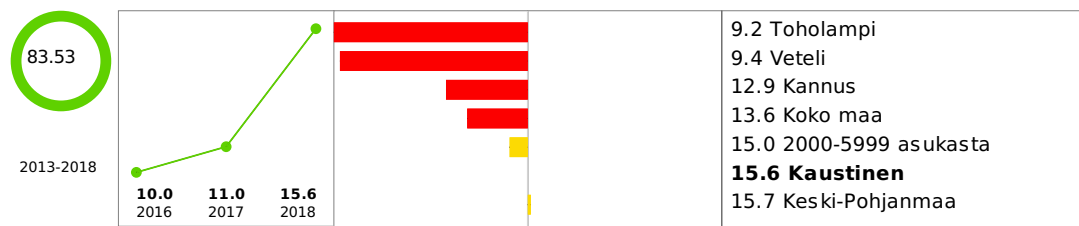
Kunnan kustantamassa kokopäivähoitossa olleet 3 - 5-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

Kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen päiväkodeissa ja perhepäivähoitossa osallistuneet 0 - 6-vuotiaat 31.12., % vastaavanikäisestä väestöstä, kunnan kustantamat palvelut

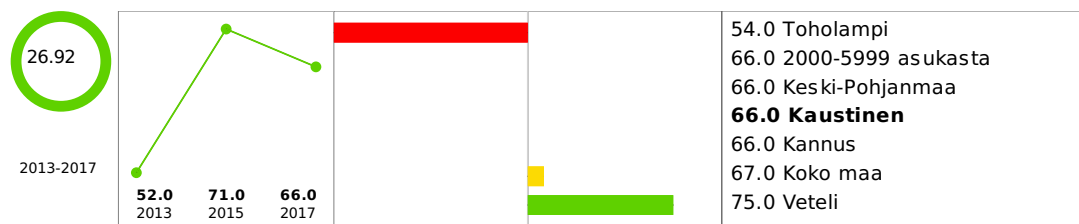

Osa-aikaiseen varhaiskasvatukseen päiväkodeissa ja perhepäivähoitossa osallistuneet 0 - 6-vuotiaat 31.12., % vastaavanikäisestä väestöstä, kunnan kustantamat palvelut

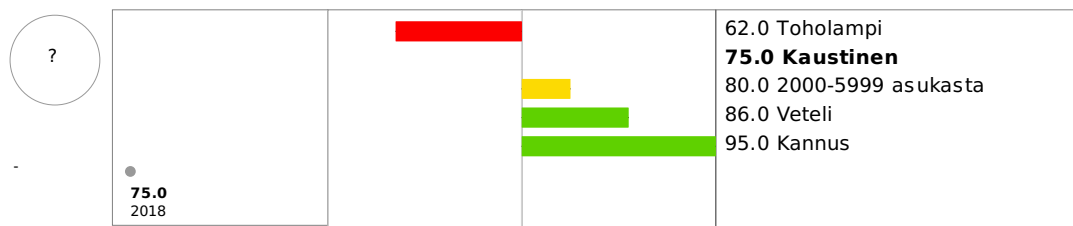

Koulu

Terveystiedon aktiivisuus (TEA) perusopetuksessa, pistemäärä

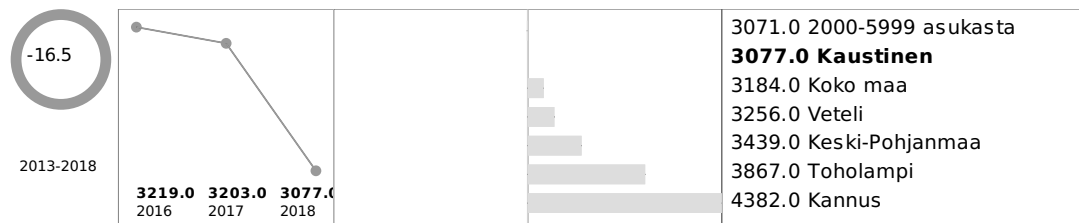

Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä

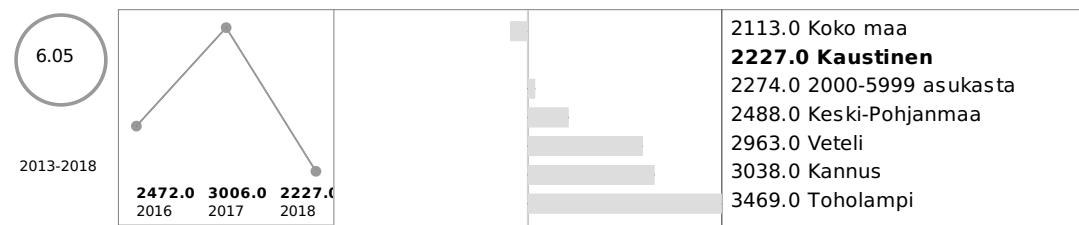

Sosiaali- ja terveydenhuolto

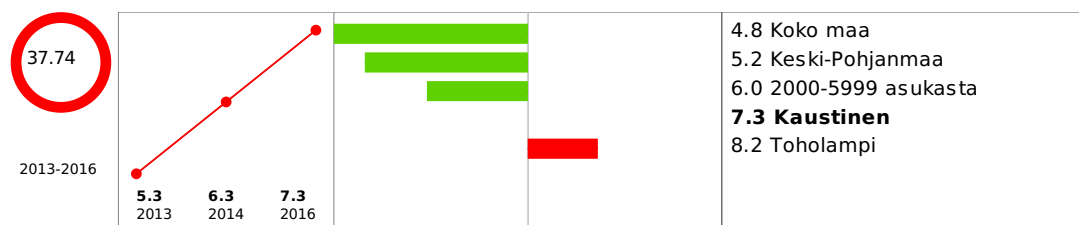
Perusterveydenhuollon lastenneuvolan käynnit yhteensä / 1 000 0 - 7-vuotiasta

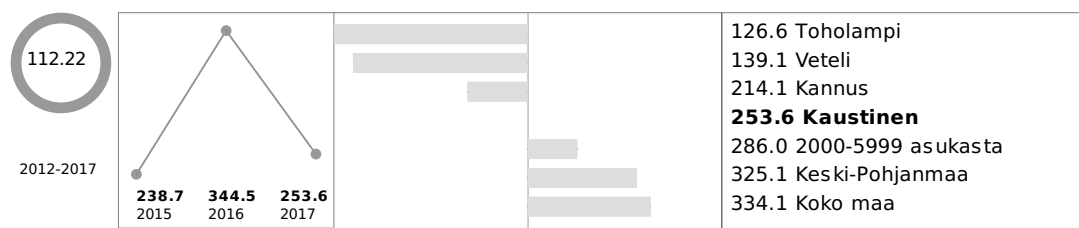
Perusterveydenhuollon kouluterveydenhuollon käynnit / 1 000 7 - 18-vuotiasta

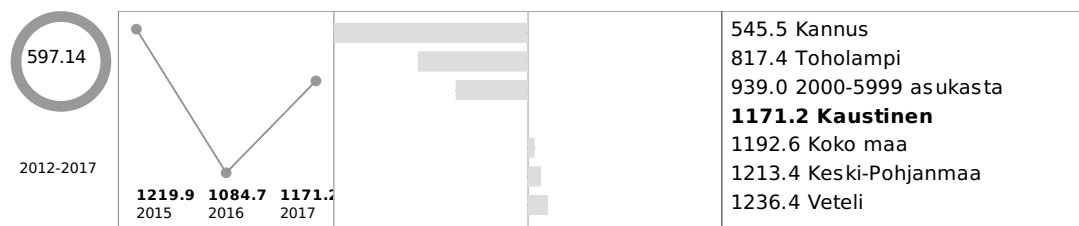
Mielenterveyden häiriöihin sairaalahoitoa saaneet 0 - 17-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä

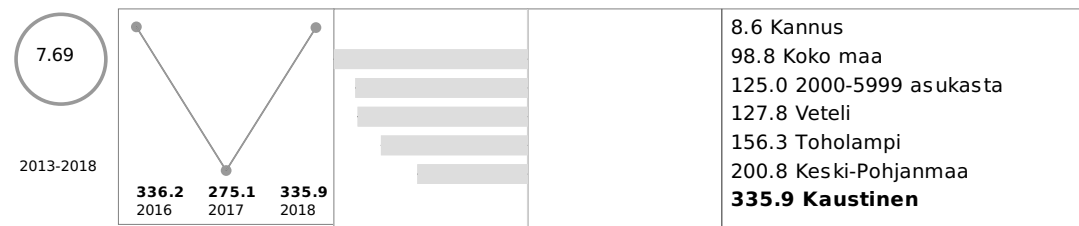
Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, lastenpsykiatria / 1 000 0 - 12-vuotiasta

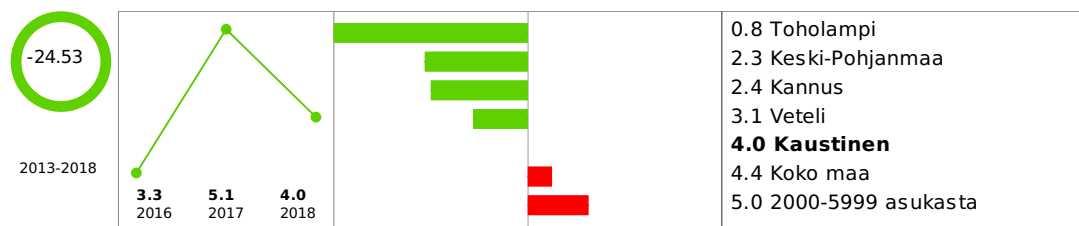
Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, nuorisopsykiatria / 1 000 13 - 17-vuotiasta

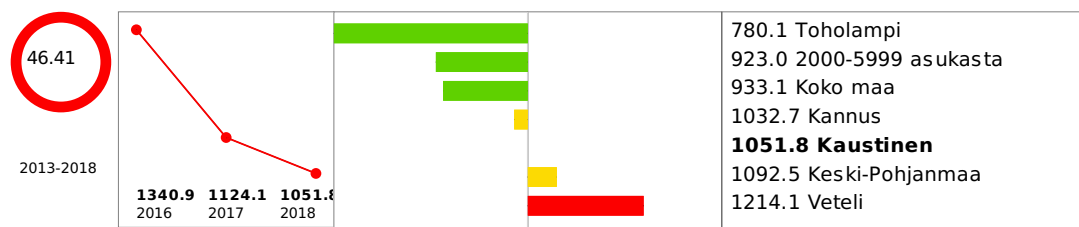
Psykiatrian laitoshoidon hoitopäivät 0 - 16-vuotiailla / 1 000 vastaavanikäistä

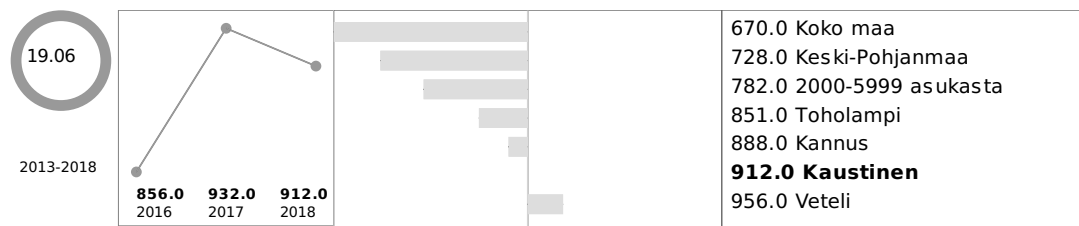
Lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä 0 - 17-vuotiaita vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL)

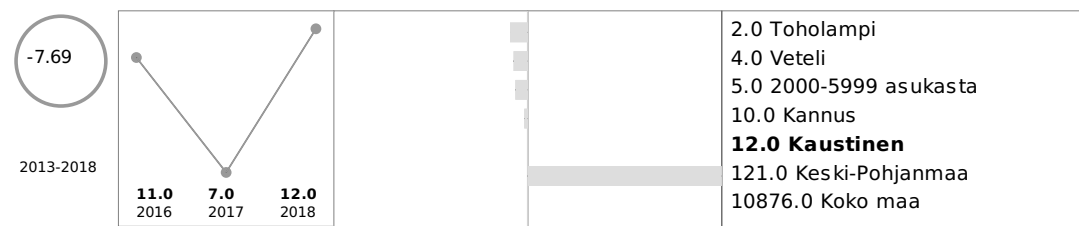
Somaattisen erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit 0 - 17-vuotiailla / 1 000 vastaavanikäistä

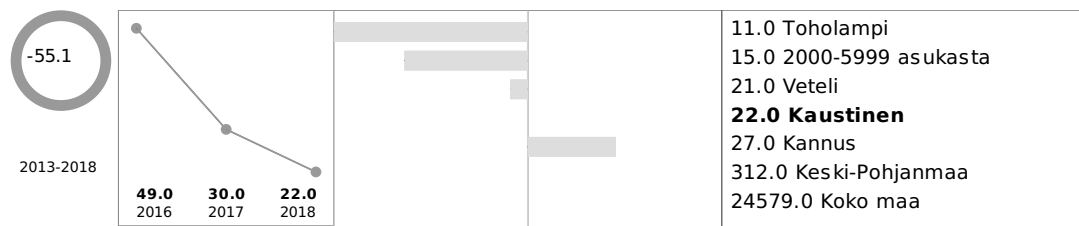
Suun terveydenhuollon 0 - 17-vuotiaat potilaat terveyskeskuksissa / 1 000 vastaavanikäistä

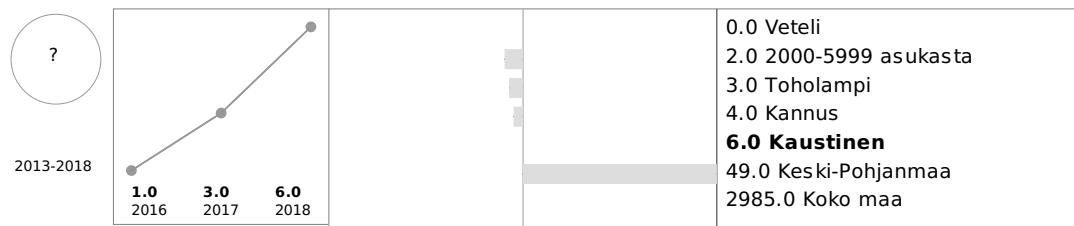
Kasvatus- ja perheneuvoloiden 0 - 6-vuotiaat asiakkaat vuoden aikana, kunnan kustantamat palvelut (2006-)

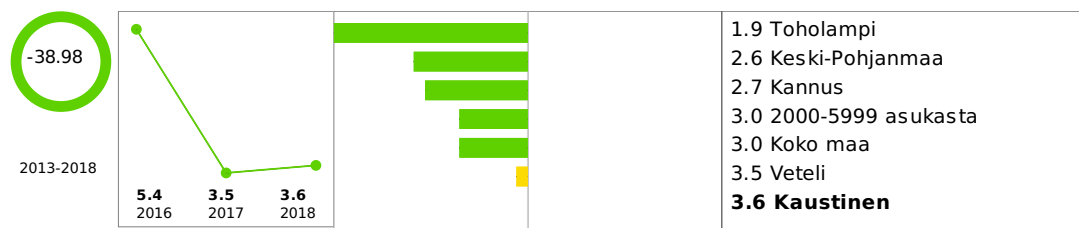
Kasvatus- ja perheneuvoloiden 7 - 15-vuotiaat asiakkaat vuoden aikana, kunnan kustantamat palvelut (2006-)

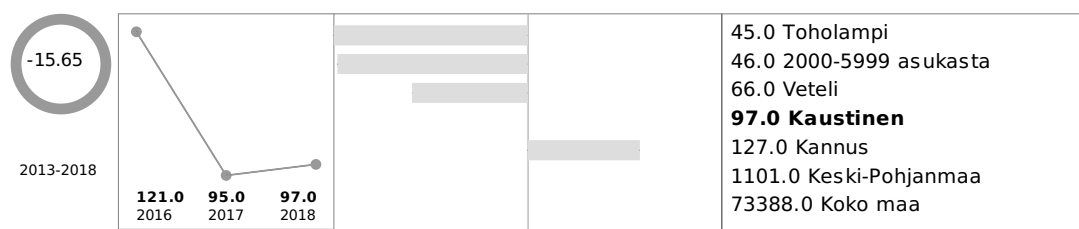
Kasvatus- ja perheneuvolojen 16 - 21-vuotiaat asiakkaat vuoden aikana, kunnan kustantamat palvelut (2006-)

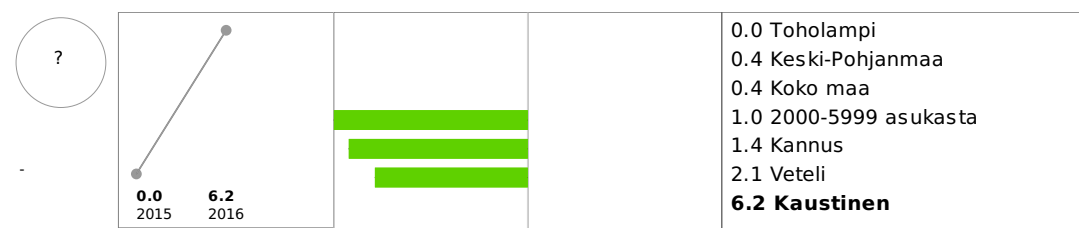
Kasvatus- ja perheneuvolojen lapsiasiakkaat (0 - 21-vuotiaat) vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä, kunnan kustantamat palvelut

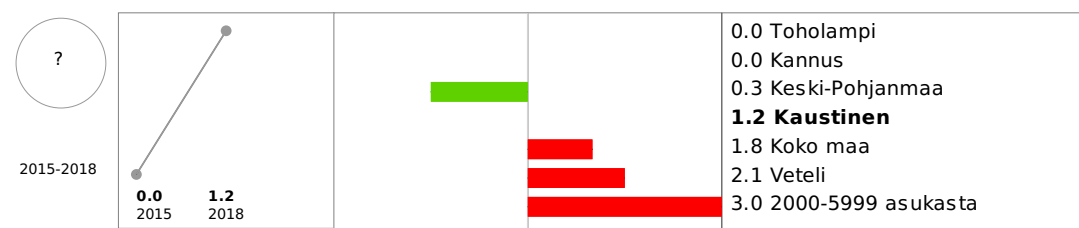
Kasvatus- ja perheneuvolojen asiakkaat vuoden aikana, kunnan kustantamat palvelut

Perheitä lastensuojelun kodin- ja lastenhoitopalveluissa, % lapsiperheistä, kunnan kustantamat palvelut

Perheitä lastensuojelun tehostetussa perhetyössä, % lapsiperheistä, kunnan kustantamat palvelut

Muut palvelut

Talous

LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET - Yhteenveto

Varhaiskasvatus, lapset ja lapsiperheet

Vuoden 2014 hyvinvointikertomuksessa nostettiin esille päivähoitoa vaivanneet tilaongelmat ja tilanpuute. Uuden päiväkodin suunnittelu oli aloitettu alkuvuonna 2014 ja Pajalan päiväkotitoimi valmistui loppuvuodesta 2015. Päiväkotitoimi on 147-paikkainen ja siellä on 7 ryhmää. Niistä kahdessa ryhmässä on myös täydentävää varhaiskasvatusta tarvitsevia

esioppilaita ja yksi ryhmä on ympärivuorokauden hoitoa tarjoava vuorohoitoryhmä.

Tilapuutetta on kuitenkin edelleen johtuen isoista esiopetuksen ja 5-vuotiaitten ikäluokista. Nuoremmat ikäluokat ovat pienempiä ja pienenevät koko ajan kuten Suomessa yleisestikin. Tosin näyttää siltä, että varhaiskasvatuksen piiriin ohjautuu aina vain suurempi osuus myös nuorempien lasten ikäluokista ja siten varhaiskasvatuksen tarve ei pienenekään ikäluokkien pienetessä. Kunnan kustantamassa kokopäivähoidossa Kaustisella on lapsia 1-2 -vuotiaista 42,9 % ja 3-5 -vuotiaista 59,9 %. Molemmissa ryhmissä Kaustisen osuus on suurempi kuin koko Keski-Pohjanmaan vastaavat osuudet ja myös suurempi kuin koko maan vastaavat luvut. Myös osa-aikaiseen varhaiskasvatukseen osallistuneiden osuus 0-6 -vuotiaista on suurempi kuin koko maassa ja samaa luokkaa kuin Keski-Pohjanmaalla keskimäärin.

Koska kunnassa lisäksi on työllisyystilanne hyvä ja lapsiperheitä paljon, on varhaiskasvatuksen **palvelujen edelleen kehittäminen** tarpeen. Palveluja tarvitaan alueen muita kuntia enemmän vuorohoitoon ja kausittaisen varhaiskasvatuksen tarpeisiin, koska lapsiperheitten vanhempia työllistyy laajasti kaksi- ja kolmivuorotyötä sekä viikonlopputyötä toteuttaviin yrityksiin ja palveluihin.

Perhepäivähoitajien määrä on vähentynyt eläköitymisten myötä. Uusia perhepäivähoitajia on kuitenkin saatu rekrytoitua kaksi lisää. Perhepäivähoitajia on tällä hetkellä 14.

Esiopetuksen velvoittavuutta koskeva muutos tuli voimaan 1.8.2015 lukien, jolloin lain mukaan oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuotena lapsen on osallistuttava vuoden kestävään esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. Esiopetukseen osallistuvista lapsista ei sen vuoksi ole kerätty indikaattoritietoja vuoden 2014 jälkeen. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaki on muuttunut useamman kerran viime vuosina. Jokaisen muutoksen myötä perheen tulorajoja on nostettu ja varhaiskasvatusmaksuja on pienennetty, minkä vuoksi asiakasmaksutuotto on vähentynyt.

Subjektivinen oikeus varhaiskasvatukseen rajattiin Kaustisella 20 tuntiin viikossa vuonna 2016. Lisäksi kunnassa otettiin käyttöön uuden lainsäädännön mukainen mitoitus, jossa varhaiskasvatuksessa on vähintään kolmevuotiaiden ryhmässä yhtä aikuista kohti enintään kahdeksan lasta. Nämä molemmat muutokset palautuvat vuoden 2020 aikana takaisin ennalleen uuden hallitusohjelman mukaisiksi eli syksystä 2020 toiminta järjestetään niin, että subjektivistä oikeutta varhaiskasvatukseen ei rajata ja vähintään kolmivuotiaiden varhaiskasvatuksen ryhmissä yhtä aikuista kohti on enintään seitsemän lasta.

Kunnan järjestämän varhaiskasvatuksen lisäksi kunnassa on erittäin paljon toimintaa ja harrastusmahdollisuuksia lapsille. Seurakunta järjestää kerhotoimintaa 3-5 -vuotiaille ja MLL:n toimintaa on viikoittainen perhekahvilatoiminta. Kaustisen Nuorisoseuran kansalaisopiston puitteissa järjestämään Ottoset-kansantanssiryhmiin osallistujia on niin paljon, että toimintaan on jouduttu perustamaan lisää lapsiryhmiä. Paikallinen urheiluseura Kaustisen Pohjan-Veikot tuottaa kunnan kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti liikuntapalveluja kuntalaisille ja lapsille suunnatut taaperokerhot ovat suosittuja.

Kaustisella lapsiperheet asuvat väljästi, sillä ahtaasti asuvia lapsiasuntokuntia kaikista lapsiasuntokunnista on Kaustisella vain 25,1 %, kun vastaava osuus koko maassa on 29,5 % ja koko Keski-Pohjanmaallakin 29,7 %.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) toteuttaman 4-vuotiaisiin ja heidän perheisiinsä kohdistuneen Lasten terveys, hyvinvointi ja palvelut (LTH) -tutkimuksen osalta saatiin vain tuloksia vain **maakuntatasolla**, sillä Kaustisella ei ollut tarpeeksi vastaajia kuntakohtaista tarkastelua varten. Tutkimus tuottaa monipuolista seurantatietoa pienten lasten ja perheiden terveydestä, hyvinvoinnista, palveluiden käytöstä ja palvelukokemuksista. LTH-tutkimus on kehitetty ja käynnistetty osana Lapsiperhepalvelujen muutosohjelmaa (LAPE). Keski-Pohjanmaan tuloksia verratessa koko maan tuloksiin, nousee esille **kiusaaminen**. Nelivuotiaista tytöistä 36,2 % ja pojista 44,7 % on kiusattu kotona, hoidossa tai vapaa-ajalla viimeisen 12 kuukauden aikana. Myös **nelivuotiaiden kokema henkinen ja fyysinen väkivalta** nousevat raportissa esiin. Vanhemmat tai muut läheiset ovat kohdistaneet nelivuotiaisiin Keski-Pohjanmaalla koko maata ja muita maakuntia useammin sekä henkistä että fyysistä väkivaltaa.

Lapset ja varhaisnuoret

Numeerista tietoa lasten ja varhaisnuorten sekä nuorten tilanteesta saadaan hyvinvointikertomusta varten eniten joka toinen vuosi toteutettavasta kansallisesta Kouluterveyskyselystä. Se toteutetaan 4.-5. luokkalaisille, 8.-9. luokkalaisille ja lukion toisen vuosikurssin opiskelijoille.

Tulokset kyselystä saadaan viiveellä 0,5-1,5 vuotta kyselyn toteuttamisen jälkeen. Pienissä kunnissa ikäluokkien vastaukset voivat vaihdella suuresti kyselyjen välillä ikäluokkien erilaisuuden ja kulloisenkin kyselyn toteuttamisolosuhteiden takia. Kyselyn tulos kuvaa siis silloisen ikäluokan kokemaa terveyttä ja hyvinvointia ja **vertailu eri vuosien kyselyjen välillä on syytä tehdä varovasti.**

4. ja 5. luokkalaiset vuoden 2017 ja 2019 Kouluterveyskyselyssä:

Hyviä asioita:

Keskusteluyhteys vanhempien kanssa oli hyvä ja vain hyvin harva oppilas tuntee itsensä usein yksinäiseksi. Tapaturmia oli sattunut koulussa tai koulumatkalla vähemmän kuin Keski-Pohjanmaan alueella tai koko maassa yleensä saman ikäisillä. Seksuaalista väkivaltaa ei ilmoittanut kukaan kokeneensa vuoden 2017 kyselyssä ja myös vuoden 2019 kyselyssä luku oli hyvin alhainen.

Tapaturmiin koulussa tai koulumatkalla oli kuitenkin joutunut lukuvuoden aikana vain 28,1%, kun luku Keski-Pohjanmaalla oli 45,1 % ja koko maassa 47,1 %.

Vuonna 2019 kunnan 4. ja 5. luokkalaiset kokivat terveydentilansa hyväksi; vain 6,9 % koki terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, luku oli pienempi kuin koko maassa (9,0 %) tai Keski-Pohjanmaalla yleensä (10,2 %), tilanne oli vuoden 2017 kyselyyn vastanneilla paljon huonompi, silloin vertailussa tilanne oli huonompi kuin alueella tai Suomessa yleensä.

Vähintään tunnin päivässä liikkuvien osuus oli vuoden 2019 kyselyyn osallistuvilla parempi (40 %) kuin koko maassa (39,5 %) tai alueen verrokkikunnissa yleensä, vuoden 2017 kyselyssä tilanne oli päinvastoin. Silloin kyselyyn vastanneista vain 31,3 % liikkui vähintään tunnin päivässä, kun vastaavasti Keski-Pohjanmaalla luku oli 41,2 % ja koko maassa 45,1 %.

Koulukiusaamista oli 2019 kyselyssä kokenut vähintään kerran viikossa 2,9 % vastaajista, kun Keski-Pohjanmaalla luku oli 6,8 %.

8. ja 9. luokkalaiset vuoden 2017 ja vuoden 2019 Kouluterveyskyselyssä:

Hyviä asioita:

Keskusteluvaikeuksia vanhempiin on vuoden 2019 kyselyssä vain harvalla (3,2 %), kun Keski-Pohjanmaalla luku on 5,4 % ja koko maassa 6,6 %. Kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta kokee 10,3 %, kun Keski-Pohjanmaalla luku on 11,2 % ja koko maassa 12,9 %. Tilanne oli kuitenkin parempi vuoden 2017 kyselyssä, jolloin Kaustisella luku oli 7,5 %.

Koululounaan jätti syömättä 8. ja 9. luokkalaisista vuonna 2019 vain 11,6 %, vastaava luku Keski-Pohjanmaalla oli 27,3 % ja koko maassa 36,5 %.

8. ja 9. luokkalaisista 83,7 % oli tyytyväisiä elämäänsä; luku on suurempi kuin alueella tai koko maassa keskimäärin. Tapaturmiin koulussa tai koulumatkalla oli joutunut lukuvuoden aikana vain 13,5 %, kun luku Keski-Pohjanmaalla oli 17,3 % ja koko maassa 20,8 %.

8. ja 9. luokkalaisista 22,4 % harrasti vähintään tunnin päivässä hengästyttävää **liikuntaa**, Keski-Pohjanmaan vastaava luku oli 21,4 % ja koko maan 21,9 %. Vuoden 2017 tuloksissa luvut olivat Kaustisella paljon huonommat, silloin vähintään tunnin päivässä liikkuvia oli vain 7,5 %.

Huomioitavia kehitettäviä asioita:

Vuoden 2019 kyselyssä **tupakoivansa** ilmoitti 11,5 % Kaustisella kyselyyn vastanneista, luku oli suurin vertailukunnista ja suurempi kuin Keski-Pohjanmaalla (7,8 %). Nuuskan käyttäjiä oli kuitenkin vähemmän (3,1 %) kuin vuoden 2017 kyselyssä. jolloin **nuuskan** päivittäinen käyttö on suurempaa (6,4 %) kuin alueella (4,5 %) tai koko maassa (4,5 %) vastaavan ikäisistä.

Vuonna 2019 Kaustisella 8. ja 9. luokkalaisista 10,3 % ei kokenut omaavansa yhtään **läheistä ystävää**, kun vastaava luku Keski-Pohjanmaalla oli 9,0 % ja koko maassa 9,1 %.

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa oli kokenut olevansa vuoden 2017 kyselyssä 6,8 %, kun alueella luku oli 4,6 % ja koko maassa 5,8 %. Vuoden 2019 vastaavat luvut olivat Kaustisella 5,5 %, Keski-Pohjanmaalla 4,1 % ja koko maassa 5,5 %. **Seksuaalista häirintää** puhelimesta tai internetissä vuoden aikana kokeneiden osuus oli 15,8 % vastaajista, tytöistä 27,5 %, koko maan luku oli 16,9 % ja tyttöjen osalta 26,8 %. Vaikka oppilaiden viimeisen vuoden aikana kokema henkinen (27,1 %) ja fyysinen (15,6 %) **väkivalta vanhempien tai muiden huolta pitävien**

aikuisten taholta oli verrattavissa maan keskimääräisiin lukuihin (27,9 % ja 11,8 %), oli tämä jakautunut kuitenkin niin, että tytöt kokivat sekä henkistä (43,9 %) että fyysistä (19,5 %) väkivaltaa huolestuttavan paljon.

Muita huomioita:

Kouluterveyskyselyjen tuloksissa näkyvät Kouluterveyskyselyn 2017 mittareiden kohteena olleet 8.-9.-luokkalaiset nuoret ovat siis jo päättäneet peruskoulunsa. 4.-5.-luokkalaiset ovat vielä peruskoulussa. Vuoden 2019 kysely on toteutettu keväällä eli ikäluokat ovat edelleen peruskoulussa kyselyn 9. luokkalaisia lukuun ottamatta.

Nykyään useat lapset ja nuoret viettävät vapaa-aikaansa paljon kotona. Sosiaalisen median ja tietokone- ja konsolipelien merkitys vapaa-ajanvietossa on lisääntynyt. Tämä voi osaltaan vähentää kavereiden tai läheiseksi koettujen ystävien määrää ja lisätä kokemusta yksinäisyydestä. Henkiseen hyvinvointiin liittyvät asiat ovat keskeisiä arvioitaessa lasten ja nuorten hyvinvointia. Samoin erilaiseen kiusaamiseen kiinnitetään jatkuvasti huomiota sen vähentämiseksi.

Lasten ja varhaisnuorten osalta kunnallisen toiminnan puitteet ovat hyvässä kunnossa: meillä on uusi päiväkotiki ja yläkoulu sekä peruskorjatut alakoulut.

Esiopetuksessa oppilashuollollisen tuen antaminen onnistuu erityisopettajan, kuraattorin ja tarvittaessa koulupsykologinkin palvelujen avulla. Kouluvälisryhmätestit ja niiden pohjalta järjestetyt siirtymäpalaverit koetaan erittäin tärkeiksi esiopetuksen ja alkuopetuksen välillä. Varhaiskasvatuksen eri toimintamuotojen (päiväkotihoido ja perhepäivähoito) toimintakulttuurien yhdenmukaistaminen soveltuvin osin toimintamuotojen erityispiirteet huomioiden on tärkeää, samoin esiopetuksen ja ekaluokan nivelvaiheyhteistyön kehittäminen. Vanhemmuuden tukeminen voisi käytännössä olla enemmän oikeiden kysymysten tekemistä kuin valmiiden vastausten antamista, tällöin vanhemmat itse joutuvat prosessoivat haasteitaan, sopivalla tuella kuitenkin. Samoin perheitä, lapsia ja nuoria voisi haastaa kohtuullisuuteen mm. pelien maailmassa.

Alakoulujen toimintakulttuurien yhdenmukaistaminen on käynnissä, kouluissa on meneillään monia toimia, joilla oppilaskuntien toimintaa ja oppilaiden osallisuutta kehitetään uuden opetussuunnitelman mukaisesti. Oppilaita kannustetaan liikunnallisuuteen koulupäivän aikana ja myös omaehtoisin koulumatkoihin. Oppilaat osallistuvat hyvin kouluruokailuun, myös yläkoulussa. Kaikilla mahdollisuus vaikuttaa kouluruokaan säännöllisten kyselyjen avulla ja kouluruokailun salaattienannoksen saa koota itse monipuolisista aineksista. Myös välipalan tarjonta pitkinä koulupäivinä on kuntamme kouluruokailussa jo pitkään ollut käytäntö. Omaan elämäänsä tyytyväisten osuus on ollut lapsissa ja nuorissa koko maan keskiarvon yläpuolella.

Yläkoulussa on otettu käyttöön vuosittain EHYT Ry:n toteuttama ehkäisevän päihdetyön mukainen koulutus oppilaille, 7. luokkien ryhmäyttäminen toteutetaan pitkäkestoisesti aloittaen se jo kuudennella luokalla, nivelvaiheyhteistyötä kehitetään ja Liikkuva koulu -hankkeen puitteissa jokaisessa koulussa on toteutettu välituntiliikuttajakoulutusta sekä nimetty aikuinen koordinoimaan esim. välituntiliikunnan kehittämistä.

Kaustislaisen viulunsoiton hakuprosessi sen saamiseksi Unescon aineettoman kulttuuriperinnön listalle tuo kulttuurisen yhteistyön kolmannen sektorin toimijoiden ja koulujen välille nostaa toivottavasti juurten arvostamisen alueen tulevaisuuden elinvoimaisuuden lähteeksi.

Oppilashuollollisesti kouluissa tehdään oppilaiden hyväksi kaikki se mitä resurssien ja ajan puitteissa voidaan. Kuraattoritoiminta on vakiintunut ja tärkeä osa oppilashuoltoa. Koulupsykologitoiminta on saatu järjestymään, tosin vain välttävissä määrin ja ostopalveluna.

Kouluissa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä.

Haasteita tuovat **tilanahtaus** varhaiskasvatuksessa ja alakouluissa johtuen poikkeuksellisen suurista perättäisistä ikäryhmistä. Lasten ja nuorten vähäinen liikkuminen huolettaa, osa nuorista kyllä harrastaa liikuntaa aktiivisesti, mutta vaihtelu yksilöittäin ja ikäluokittain on suuri ja suuri osa lapsista/nuorista liikkuu alle tunnin päivässä. Koulumatkojen merkitys arkiliikunnassa voisi olla suuri, mutta kävely- ja pyöräreittien kehittäminen on tarpeen. Liikunnan määrä

heijastuu oppilaan kokemukseen omasta terveydentilastaan. Tupakoinnin yleisyys vaihtelee ikäluokittain, mutta on alueellisesti katsottuna suurta ja uutena ilmiönä nuuskan käyttö on lisääntynyt yläkoululaisten keskuudessa.

Sosiaali- ja terveydenhuolto, kehitettäviä asioita:

Kasvatus- ja perheneuvoloiden lapsiasiakkaita 0-21 -vuotiaita Kaustisella (3, 6%) on enemmän kuin Keski-Pohjanmaalla (2,6 %) tai kuin koko Suomessa (3,0%) vastaavan ikäisestä väestöstä. **Lastensuojelun** kodin- ja lastenhoitopalveluissa Kaustisella vuonna 2016 oli 6,2 % lapsiperheitä, kun vastaava luku Keski-Pohjanmaalla ja koko maassa oli 0,4 %.

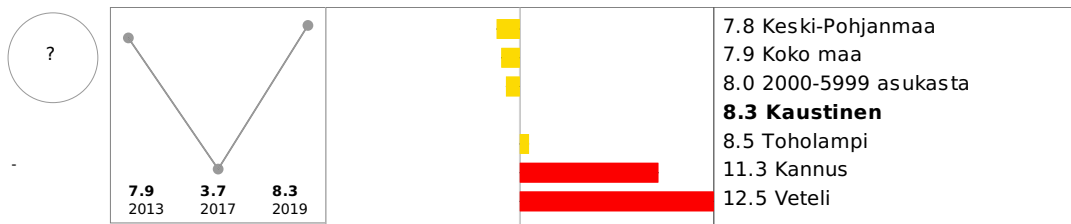
Perusterveydenhuollon lastenneuvolakäyntejä tuhatta 0-7 -vuotiasta kohti ja kouluterveydenhuollon käyntejä tuhatta 7-18 -vuotiasta kohti Kaustisella on vähemmän kuin alueen vastaavankokoisissa kunnissa.

Sen sijaan **mielenterveyden** häiriöihin sairaalahoitoa saaneiden tunnusluku 0 - 17-vuotiailla Kaustisella oli 7,3,, kun vastaava tunnusluku Keski-Pohjanmaalla on 5,2 ja koko Suomessa 4,8. Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit sekä lastenpsykiatrian (0-12 -vuotiaat) että nuorisopsykiatrian (13-17 -vuotiaat) osalta ovat korkeat samoin kuin psykiatrian laitoshoidon hoitopäivät 0-16 -vuotiaiden osalta alueen muihin verrokkikuntiin, Keski-Pohjanmaahan ja koko maahan verrattuna suuret.

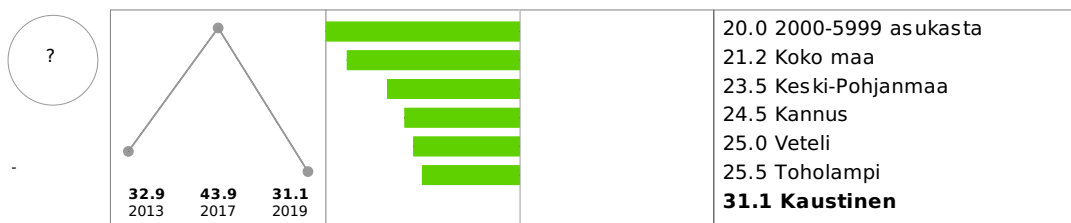
NUORET JA NUORET AIKUISET *Hyvinvointi*

Elämänlaatu ja osallisuus

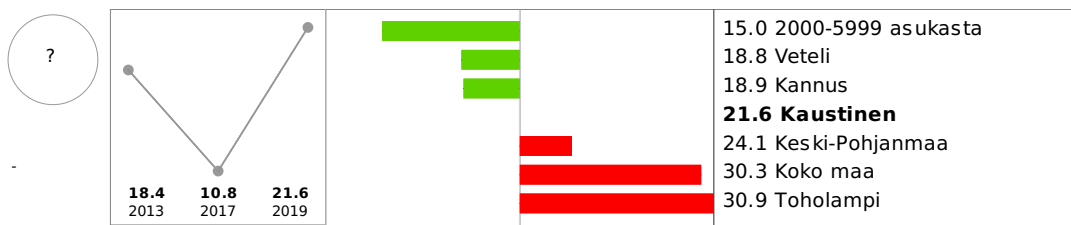
Ei yhtään läheistä ystävää, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

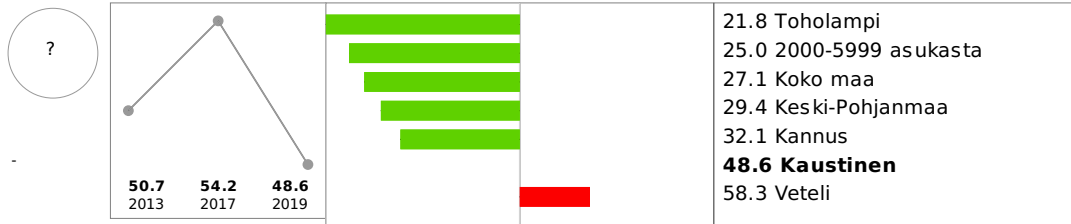
Kokee terveydentilansa keskimertaiseksi tai huonoksi, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

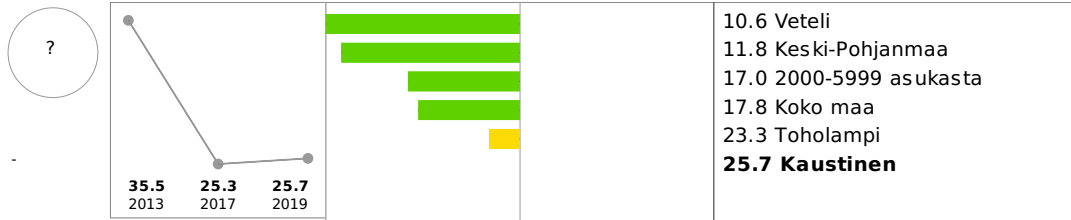
Ei syö koululounasta päivittäin, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

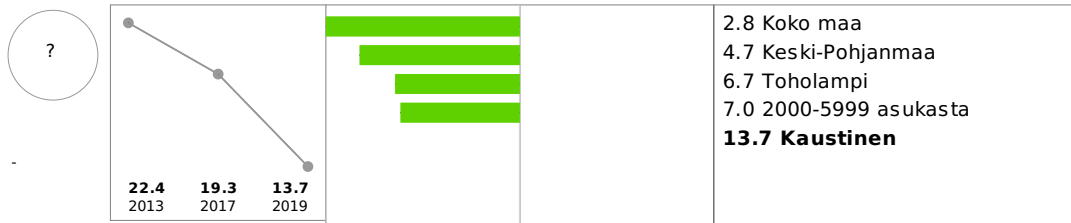
Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

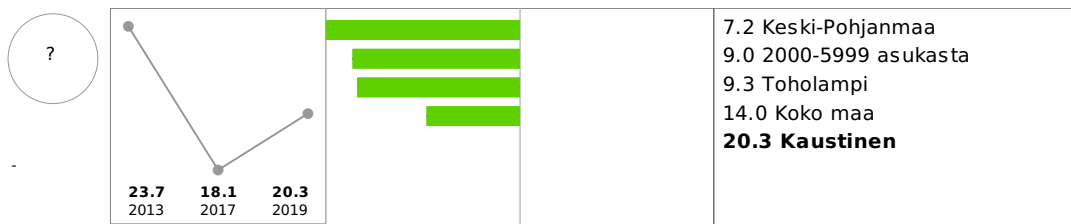
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

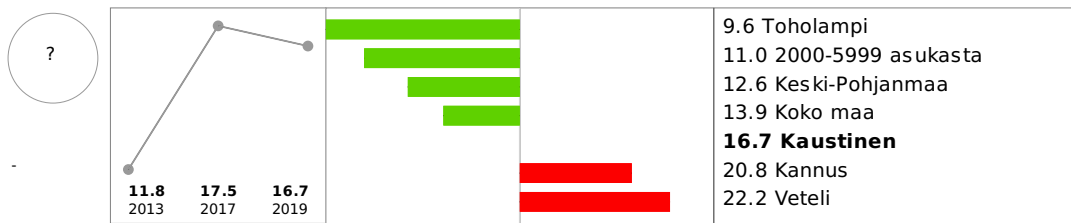
Tupakoi päivittäin, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

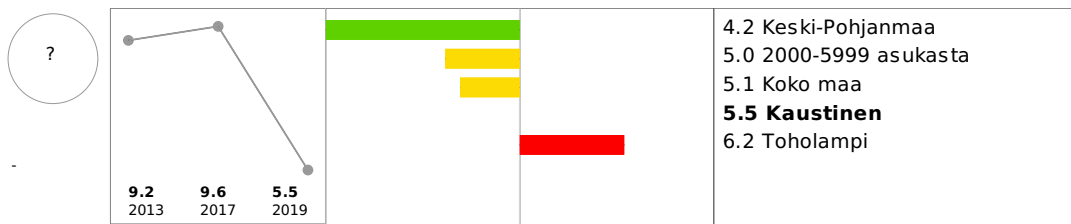
Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

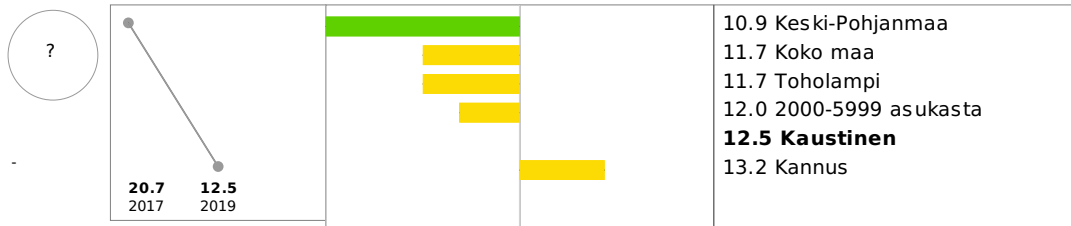
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

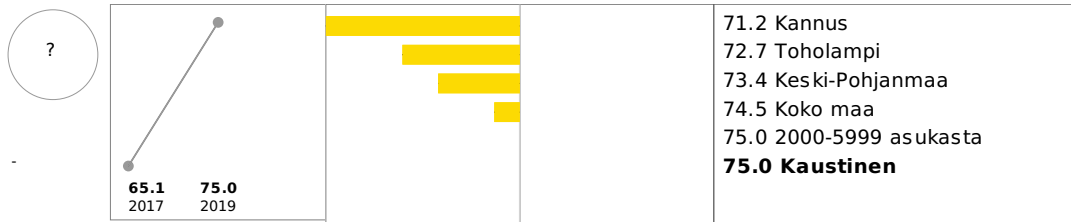
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Tuntee itsensä yksinäiseksi, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-)

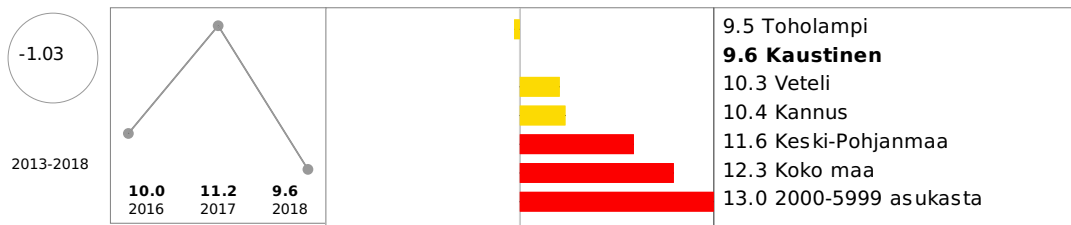

Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-)

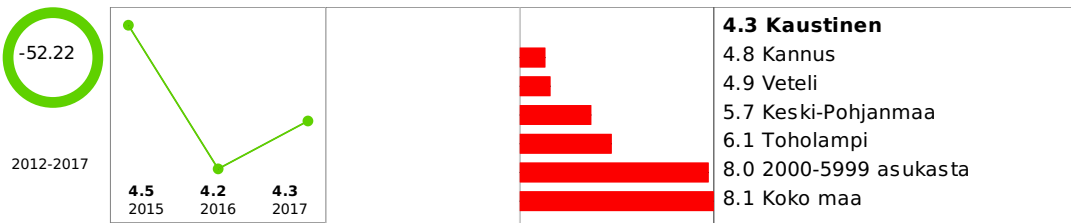

Opiskelu, työ ja toimeentulo

Nuorisotyöttömät, % 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta

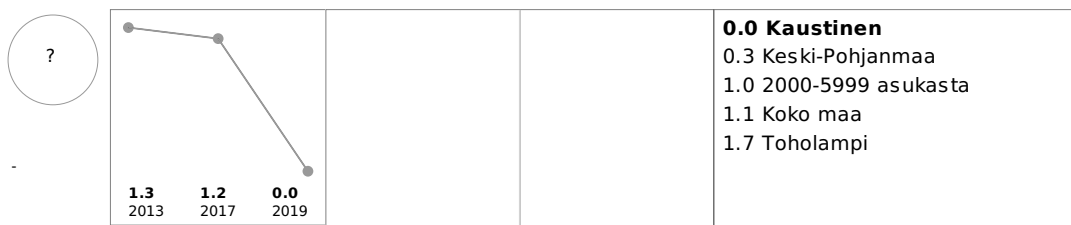

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

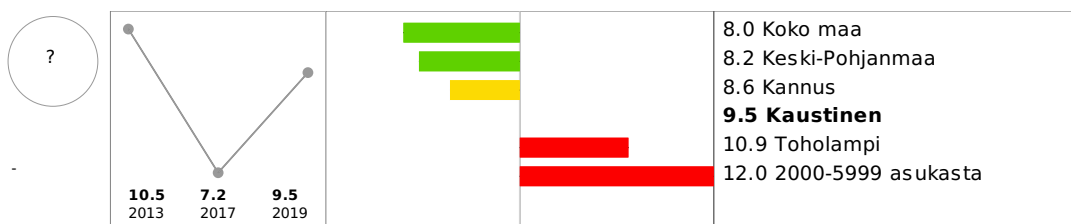

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

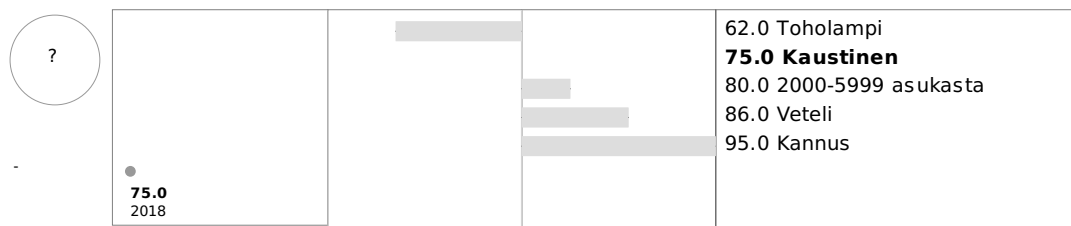
Tapaturma koulussa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Kunnan palvelut

Koulu

Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Muut palvelut

Talous

NUORET JA NUORET AIKUISET - Yhteenveto

Nuoria ja nuoria aikuisia koskevia indikaattoreita ei ole saatavissa ammattikoulussa opiskelevien osalta, koska vastaajamäärät ovat olleet liian pieniä. Indikaattoritiedoissa korostuvat tässä ikäluokassa musiikkilukiolaisten vastaukset. Kaustisella musiikkilukion lisäksi kuitenkin toisen asteen opetusta myös KPEDUn Raviopistolla ja Kaustisen Evankelisella Opistolla, minkä lisäksi suuri määrä nuoria käy lähinnä Kokkolassa opiskelemassa.

Kaustislaiset 17-24 -vuotiaat ovat sijoittuneet hyvin opintoihin ja työelämään. Kaustisella ainoastaan 4,3% vastaavan ikäisestä väestöstä oli jäänyt koulutuksen ulkopuolelle. Koko maan vastaava luku oli 8,1%. Myös nuorisotyöttömyys 18-24- vuotiaasta työvoimasta on koko maan ja Keski-Pohjanmaan keskiarvoa vähäisempää.

Kaustisen musiikkilukiossa opiskelijoiden jatko-opinto-ohjaukseen on kiinnitetty jatkuvaa huomiota ja kevään 2018 ylioppilaista yli puolet sai jatko-opiskelupaikan (20/26). Keväällä 2019 kirjoittaneista ylioppilaista runsaasti yli puolet on saanut jatko-opintopaikan tai aloittanut armeijan tai siviilipalvelun.

Kouluterveyskyselyn perusteella lukiolaisten kohdalla esille nousivat erityisesti **ystävyyssuhteet, terveydentilan kokeminen ja ahdistuneisuus, päihteiden käyttö sekä seksuaalinen häirintä.**

Keski-Pohjanmaalla ja Kaustisella huumekokeilujen määrä on ollut kasvussa, mutta päihdevalistuksen ja yhteistyön kautta tilanteeseen on kyetty vaikuttamaan yksilötasolla (vrt. Kaustinen 2013, 23,7% -> 20,3%, 2019). Tilanne Kaustisella ja koko maakunnassa lienee sama kuin muualla maassa. Neljäsosa (25,7%) lukion 1. ja 2. luokkalaisista on ilmoittanut olevansa tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa ja 13,7% tupakoi vuoden 2019 kyselyn mukaan (vrt. 2017 19,3% ilmoitti tupakoivansa). Musiikkilukiolla päihdevalistukseen on kiinnitetty erityistä huomiota kokoamalla yhteen moniammatillinen työryhmä alkuvuodesta 2018. Tähän työryhmään osallistui muun muassa Soiten asiantuntijalääkäri. Poliisilta saadun palautteen perusteella työryhmä kiinnitti huomiota epäiltyyn lukiolaisten lisääntyneeseen päihteiden ja etenkin kannabiksen käyttöön. Päihdevalistusta lukiolaisille on antanut ehkäisevä päihdetyö EHYT ry sekä Elämyksellinen päihdevalistus. Päihdevalistus on ollut hedelmällistä ja sitä jatketaan tulevaisuudessa. Marraskuussa 2019 Enter! - Elämässä Eteenpäin -hanke järjesti musiikkilukiolaisille pop up -kyselyn ja infotilaisuuden päihteiden käyttöön liittyen. Toisaalta on huomattava, että vuoden 2019 kyselyssä 39,2% lukiolaisista ilmoitti olevansa raittiita.

Indikaattorit antavat hieman ristiriitaista tietoa 1. ja 2. luokan lukiolaisten yksinäisyyden ja ystävyys-suhteiden osalta. Kaustisen musiikkilukiossa opiskelijoiden yksinäisyyden kokemukset olivat vuonna 2017 koko maan ja maakunnan keskiarvoa korkeammat, vaikka samaan aikaan ystävyys- tai läheisverkostojen koettiin olevan koko maahan ja maakuntaan verrattuna paremmassa kunnossa. Lukiolaisista ainoastaan 3,7% ilmoitti vuoden 2017 kyselyssä, ettei heillä ole yhtään läheistä ystävää, kuitenkin samaan aikaan heistä itsensä yksinäiseksi tunsivat 20,7%. Vuoden 2019 kyselyssä 8,3 % ilmoitti, ettei heillä ole läheistä ystävää, mutta yksinäiseksi itsensä tunsivat enää 12,5 % vastanneista. Yksinäisyyden tunne oli siis vähentynyt. Yksinäisyyden kokemus on subjektiivinen arvio omasta tilanteesta ja vaikka ystävyysverkostot olisivat kunnossa voi opiskelija kokea itsensä yksinäiseksi esimerkiksi opintoihin tai

opintomenestykseen liittyen.

Vuoden 2019 kyselyssä 82,8 % lukiolaisista kokee kuuluvansa itselleen tärkeään ryhmään tai yhteisöön (ei verrokkia 2017). Lukiopolun alussa kiinnitetään edelleen huomiota uusien opiskelijoiden ryhmäytymiseen. Jatkossa kiinnitetään huomiota myös lukio-opiskelijoiden arjessa selviytymiseen ja arvioidaan, onko oppilashuoltoryhmän (OHR) kokoontumisten määrä sopiva (nyt noin 4-5- kertaa lukuvuodessa sekä aina tarvittaessa). Kuraattori on kyennyt hyvin paikallistamaan ja ratkaisemaan lukiolaisten yksinäisyyden tuntemuksia, joihin liittyy myös syrjäytymisen vaara. Kokonaisuudessaan lukiolaisten tyytyväisyys elämäänsä on noussut, 16,9% 2017 > 23,6% 2019 ("erittäin tyytyväinen elämäänsä").

Terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista vuonna 2017 koki 43,9 %, mutta vuonna 2019 vähemmän 31,1 %. Indikaattori on tärkeä. Musiikkilukiolla perustettiin alkuvuodesta 2018 moniammatillinen työryhmä, johon kuuluu rehtorin, kuraattorin ja kouluterveydenhoitajan lisäksi koululääkäri, koulupoliisi, päihdetyöntekijä, sosiaalityöntekijä, Soiten asiantuntijalääkäri, vartiointiliikkeen edustaja, sivistysjohtaja sekä sivistyslautakunnan puheenjohtaja. Tammikuussa 2018 pidetyn moniammatillisen työryhmän kokouksessa luotiin keskustelemalla strategia lukion oppilashuollollisten toimenpiteiden edistämiseksi. Lukion oppilashuollolliset ongelmat olivat moninaiset syksyllä 2017. Lukuvuonna 2019-2020 toteutetaan lukion yhteinen ulkoilupäivä.

Koko maan tasolla lukiolaisten ahdistuneisuus on lisääntynyt. Paineet aiheuttavat etenkin tytöille huonoa oloa. Toisaalta tytöt ovat herkempiä tunnistamaan ja raportoimaan huonosta olost ja ongelmista. Oppilashuollossa kuraattorin asiakkaina on kuitenkin tasaisesti sekä tyttöjä että poikia. Suomen Lukiolaisten Liitto kiinnitti marraskuussa 2018 huomiota lukiolaisten jaksamiseen. Jopa kolmas THL:n Kouluterveyskyselyyn vastanneista lukiolaisista kokee hukkuvansa koulutyöhön vähintään muutamana päivänä viikossa. Yli kolmannes on ollut huolissaan mielialastaan kuluneen vuoden aikana. Musiikkilukiolla opiskelijoiden hyvinvointiin ja jaksamiseen on kiinnitetty erityistä huomiota. Moniammatillinen työryhmä suunnittelee yhdessä opiskelijoiden kanssa opintopolkuja ja seuraa opintojen edistymistä. Musiikkilukiolaisten keskuudessa koulu-uupumus on laskenut hieman 2017 18,1 % > 2019 15,3%, mutta uupumusasteinen väsymys koulutyössä suhteessa kasvanut 2017 28,9% > 2019 35,1%. Rehtori lähettää syksyllä ja keväällä opiskelijoille kyselyn, jossa tiedustellaan muun muassa, miten yksilölliset opintopolut toteutuvat musiikkilukiolla. Vuoden 2019 terveyskyselyssä 66,2 % lukiolaisista ilmoitti olevansa tärkeä osa luokkayhteisöä (vrt. 2017 45,1%) ja tärkeä osa koulu yhteisöä 58,9% (vrt. 2017 49,4%). Yhteisöllisyys hyvinvoinnin indikaattorina on siis hieman vahvistunut musiikkilukiolaisten keskuudessa.

Musiikkilukion opiskelijoista 25,7 % on kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua vuoden aikana (THL:n mittaus 2019, ei verrokkia). Suurin osa seksuaalisesta häirinnästä, 18,9%, on koettu internetin tai puhelimen kautta tai jossakin julkisessa tilassa, 10,8%. Kouluaikana seksuaalista häirintää on kokenut 1,4 % vuoden 2019 kyselyyn vastanneista. Luku on pysynyt käytännössä samana vuoteen 2017 verrattuna. Sosiaalinen media aiheuttaa tytöille erilaisia paineita kuin pojille, esimerkiksi ulkonäköpaineita ajatellen. Lokakuussa 2018 musiikkilukiolla vieraili Kokkolan ensi- ja turvakoti ry:n kriisi- ja väkivaltayksikkö, joka järjesti anonyymin pop up -kyselyn opiskelijoille koskien muun muassa yksinäisyyttä, vanhempien päihteiden käyttöä, ahdistelua/väkivaltaa sekä seksuaalisen häirinnän kokemuksia. Vastausprosentti oli 37,5 (60 vastannutta 160 opiskelijasta). Seitsemän opiskelijoista oli kokenut seksuaalista häirintää. Asiaan täytyy kiinnittää huomiota myös tulevaisuudessa. Lukio-opettajat ovat käyneet läpi Opetushallituksen oppaan seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisemiseksi ja lukiolla on tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma.

Kaustisella lukiolaiset ovat syöneet koululounasta useammin kuin Keski-Pohjanmaalla tai koko maassa. Monelle lukiolaiselle koululounas saattaa olla päivän ainoa varsinainen lämmin ateria varsinkin lukiopolun alussa, kun muualta paikkakunnalle muuttaneet opiskelijat vasta harjoittelevat arjessa selviytymistä. THL:n vuoden 2019 kyselyn mukaan 21,6 % lukiolaisista ei syö lounasta päivittäin (vrt. 2017 10,8 %), kuitenkin luvut ovat huolestuttavimmat koko maassa (30,3%) ja Keski-Pohjanmaalla (24,1%). Lukiolaiset näyttäisivät siis jättävän kouluruokailun useammin väliin kuin aiemmin. Tilannetta on syytä seurata.

Vuonna 2017 1. ja 2. vuoden lukion opiskelijoista koulun fyysisissä työoloissa puutteita oli kokenut 48,0% opiskelijoista, se on enemmän kuin maassa keskimäärin (37,0%), mutta samaa suuruusluokkaa kuin Keski-Pohjanmaalla (50,6%). Tämän jälkeen musiikkilukiolla sisäilmaoireilu on edelleen lisääntynyt ja kunnassa onkin tehty

päätös koulurakennuksen tulevaisuuden osalta osittaisesta saneerauksesta ja osittaisesta uudisrakentamisesta. Kevästä 2019 alkaen lukiolaiset työskentelevät väistötiloissa ja uusiin tiloihin päästään näillä näkymin vuoden 2021 syksyllä. Vuoden 2019 THL-kysely on tehty opiskelijoiden opiskellessa vanhassa lukiorakennuksessa, joten tulokset eivät kuvaa tämän hetkistä tilannetta fyysisiä työolosuhteita ajatellen. Väistötiloissa toimiminen vaatii kuitenkin joustavuutta ja yhteisöllisyyden säilyttämiseksi yhteisiä ja jatkuvia kehittämistoimia.

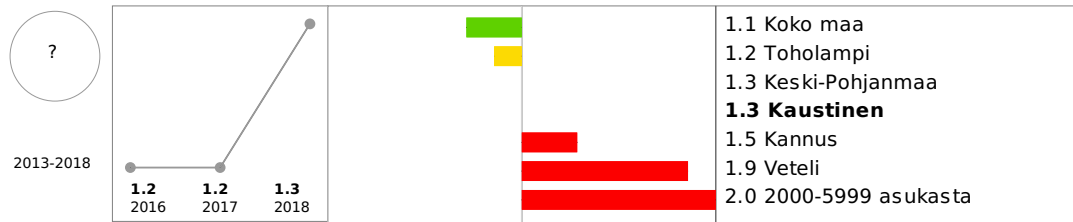
Vapaa-aikapuolella on paljon aktiivista toimintaa, joka myös vetää nuoria puoleensa. Vapaa-aikapuolella on järjestetty toimintakaudella 2018-2019 kolme perhetapahtumaa, erityisesti nuoret lapsiperheet osallistuivat tapahtumiin innokkaasti, mukana tapahtumissa oli yhteensä noin 700 osallistujaa. Kaustisella on 7 hengen aktiivinen nuorisovaltuusto, joka järjestää toimintaa nuorille ja ottaa kantaa nuoria koskeviin asioihin. Valtuusto on tehnyt aloitteita kunnanhallitukselle ja heidän tekemänsä aloitteet ovat toteutumassa lähivuosien taloussuunnitelmissa.

Nuortenillat ovat todella suosittuja, niitä toteutetaan kaksi kertaa viikossa. Aikaisemmin illansuussa on alakouluikäisten nuortenilta ja illalla sen jälkeen vähintään yläkouluikäisille suunnattu osuus. Tässä isompien nuortenillassa käy vähintään 50 nuorta / ilta. Nuorille on suunnattu monenlaisia harrastekerhoja yksinäisyyden ehkäisemiseksi, esim. sähly-, nerf-, showtanssi- ja elokuvakerho. Vapaa-aikapuolella on havaittu päihteiden käytön nousua, ei niinkään alkoholin, vaan huumekekoilujen ja jopa säännöllisen käytön nousua. Myös nuuskaaminen on lisääntymään päin, tupakanpolto näyttäisi vähentyneen. Muita esille nousevia huolenaiheita ovat nuorten ruokailutottumukset; perheet eivät enää ruokaile yhdessä. Nuoret eivät myöskään liiku riittävästi ja lapsilla ja nuorilla on ylipaino-ongelmia.

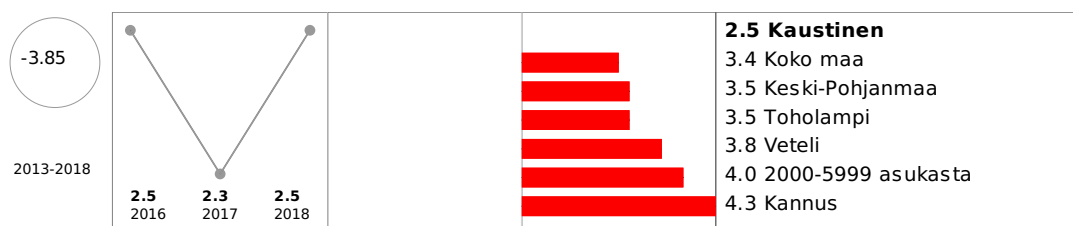
TYÖIKÄISET *Hyvinvointi*

Elämänlaatu ja osallisuus

Tuki- ja liikuntaelinten- sekä sidekudosten sairauksien vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16 - 64-vuotiaista

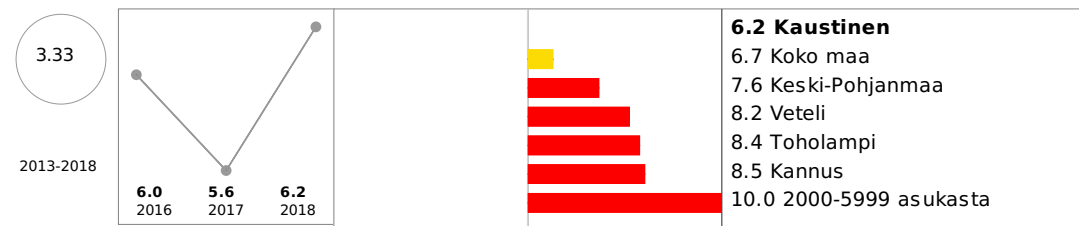
Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

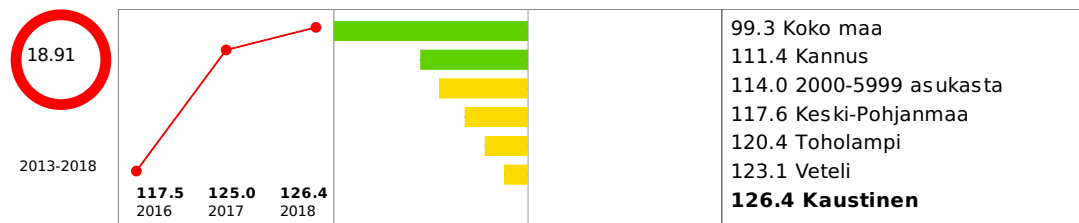
Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1000 vastaavanikäistä

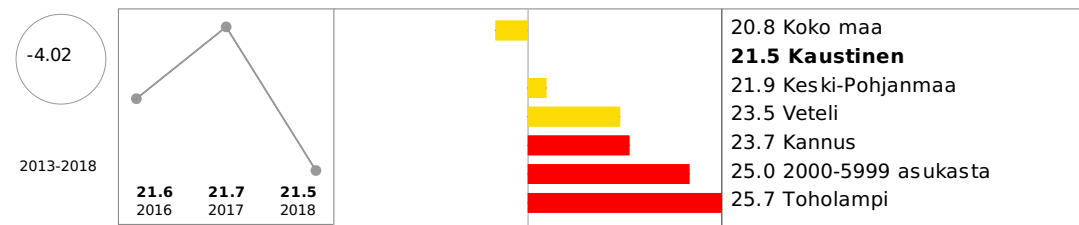
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

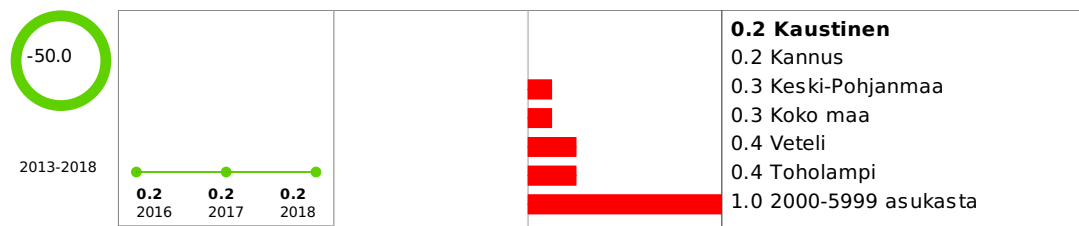
Sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä

Erytiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 25 - 64-vuotiaita, % vastaavanikäisestä väestöstä

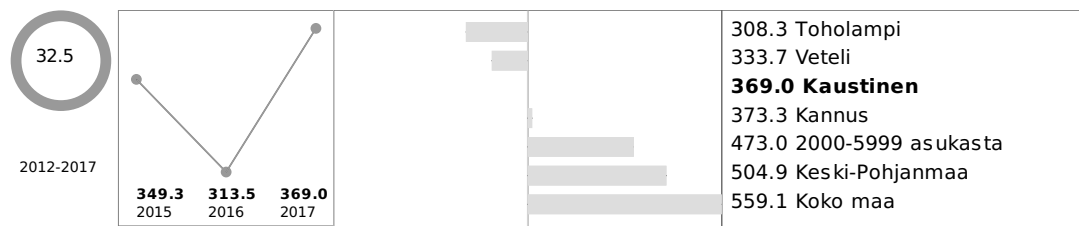
Verenkiertoelinten sairauksien vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16 - 64-vuotiaista

Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa, %

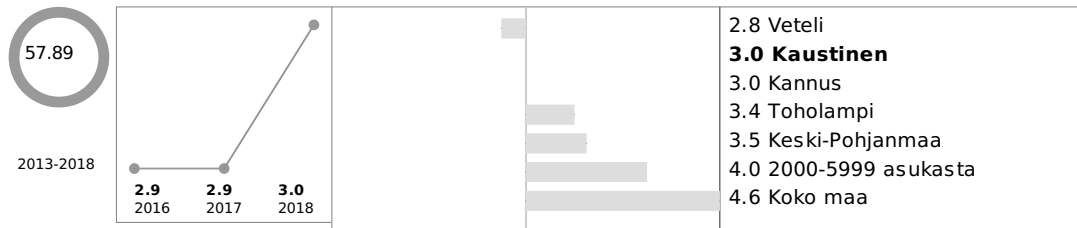

Aikuisten mielenterveyden avohoitokäynnit / 1 000 18 vuotta täyttänyttä

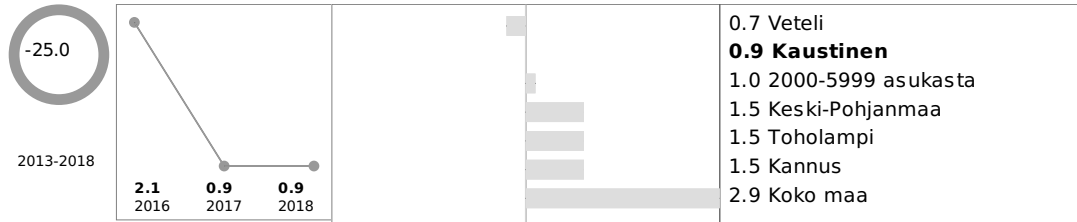

Opiskelu, työ ja toimeentulo

Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15 - 64-vuotiaista

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

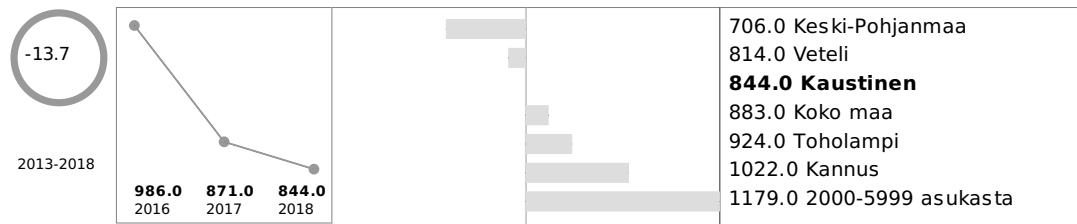

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

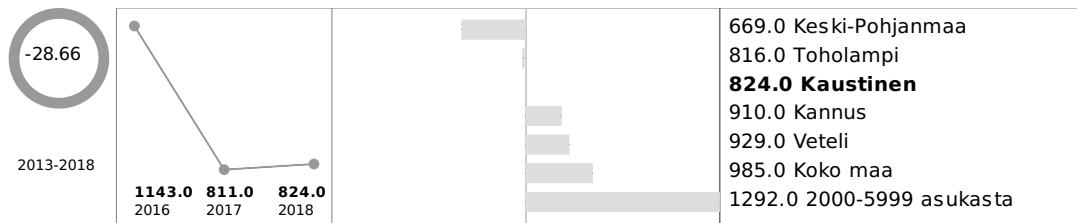
Kunnan palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

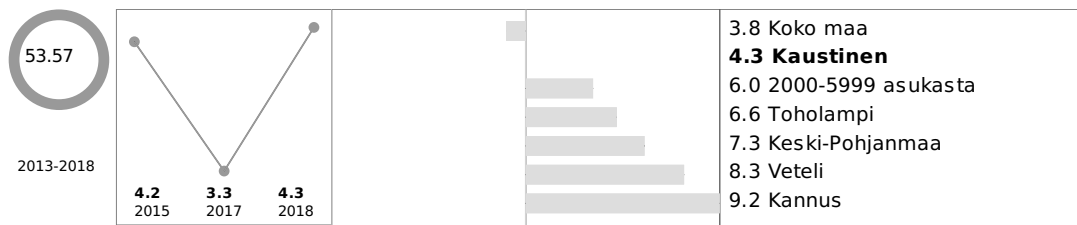
Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 15 - 49-vuotiailla / 1 000 vastaavanikäistä

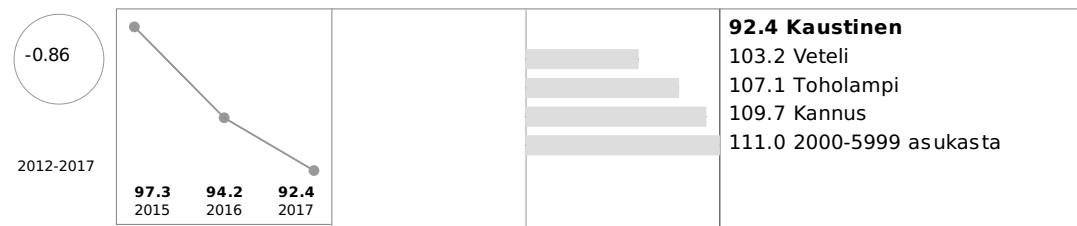
Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 50 - 64-vuotiailla / 1 000 vastaavanikäistä

Päihteiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidossa olleet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä

Kelan sairastavuusindeksi, ikävakioitu (-2017)

Muut palvelut

Talous

TYÖIKÄISET - Yhteenveto

Kaustisella työkäisten tilanne on hyvä sekä valtakunnallisesti että alueellisesti verrattuna. Työkäiset ovat aktiivisia ja työttömyyttä on vähän. Rakennetyöttömyyttä Kaustisella oli vähemmän vuonna 2018 kuin muissa vertailukunnissa lukuun ottamatta Veteliä ja samoin kuin myös toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneita 25-64- vuotiaita.

Kaiken kaikkiaan työkyvyttömyyseläkettä saavia 25-64- vuotiaita oli vastaavanikäisestä väestöstä 6,2%. Työkyvyttömyyseläkettä tuki- ja liikuntaelin- sekä sidekudosten sairauksien vuoksi saavia 16-64-vuotiaista on 1,3% eli saman verran kuin Keski-Pohjanmaalla keskimäärin ja mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavia 25-64- vuotiaita oli Kaustisella vertailun vähiten, 2,5% vastaavan ikäisestä väestöstä.

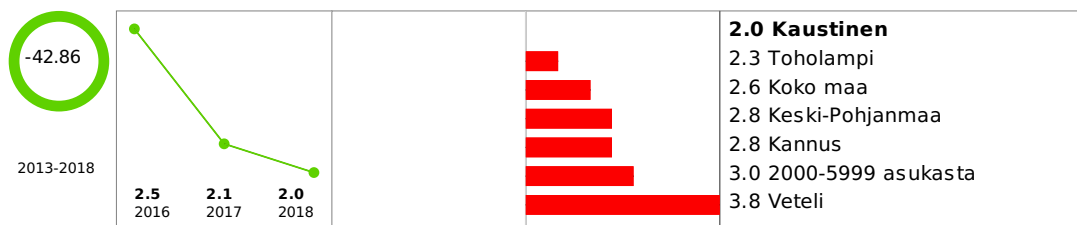
Aikuisten mielenterveyden avohoitokäyntien määrässä on ollut nousua, mutta mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneita 25-64- vuotiaita oli vastaavan ikäisestä väestöstä 17,9% eli huomattavasti vähemmän kuin Keski-Pohjanmaalla (27,1%) ja koko maassa (23,6%) keskimäärin.

Sairauspäivärahaa saaneita 25-64- vuotiaita / 1000 vastaavan ikäistä oli kuitenkin Kaustisella eniten (126,4), ohittaen muut vertailukunnat ja koko maan keskiarvon (99,3). Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäyntejä kuvaava indeksi ja Kelan sairastavuusindeksi ovat kuitenkin olleet laskusuuntaisia vuodesta 2016 lähtien.

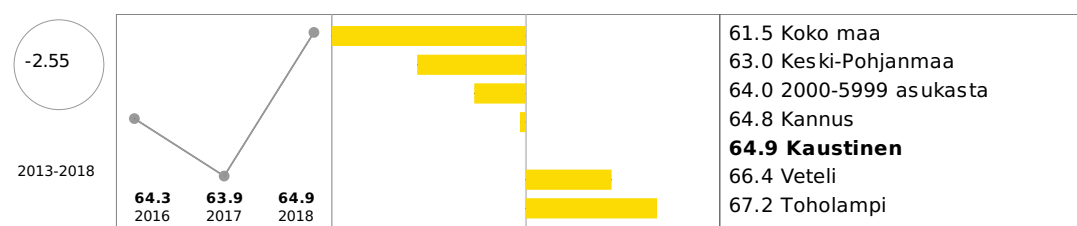
IKÄIHMISET Hyvinvointi

Elämänlaatu ja osallisuus

Erytiskorvattaviin lääkkeisiin psykoosin vuoksi oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavanikäisestä väestöstä

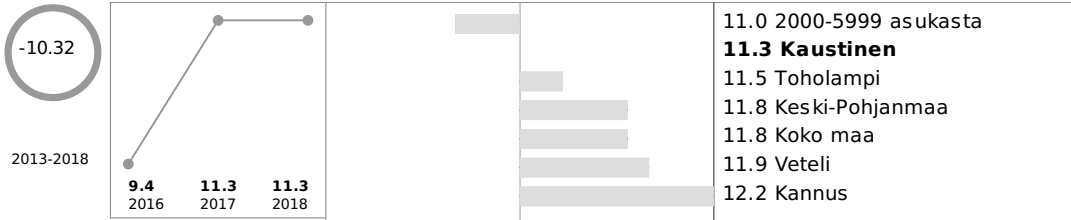
Erytiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavanikäisestä väestöstä

Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut 65 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä

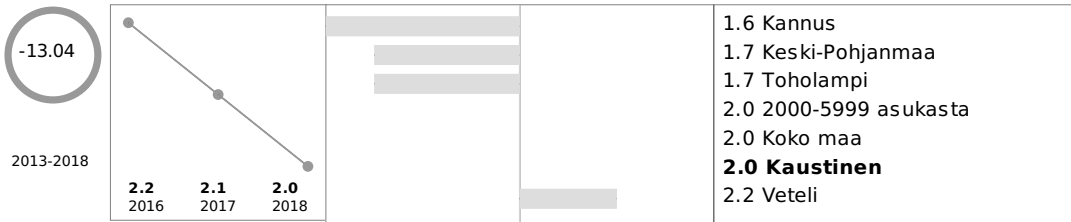

Depressiolääkkeistä korvausta saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä

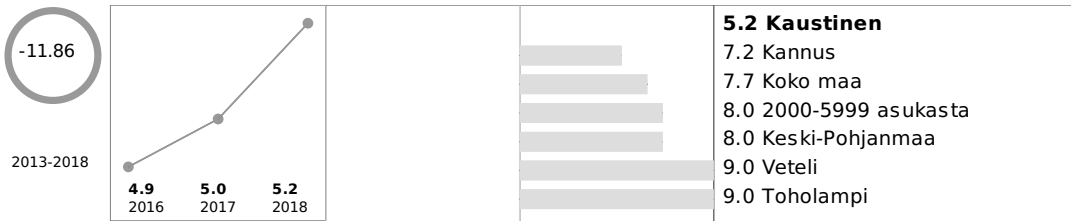

Opiskelu, työ ja toimeentulo

Täyttä kansaneläkettä saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä

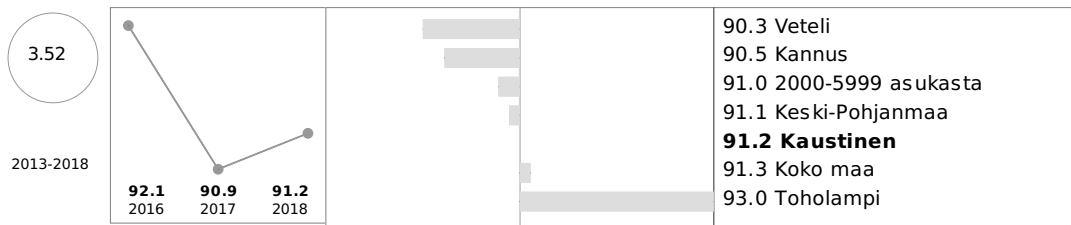

Eläkkeensaajien asumistukea saaneet, % asuntokunnista

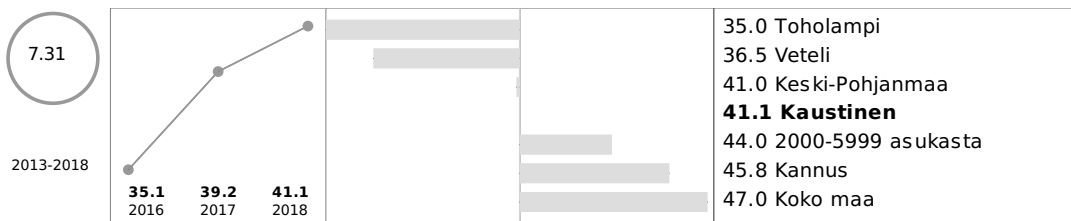

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

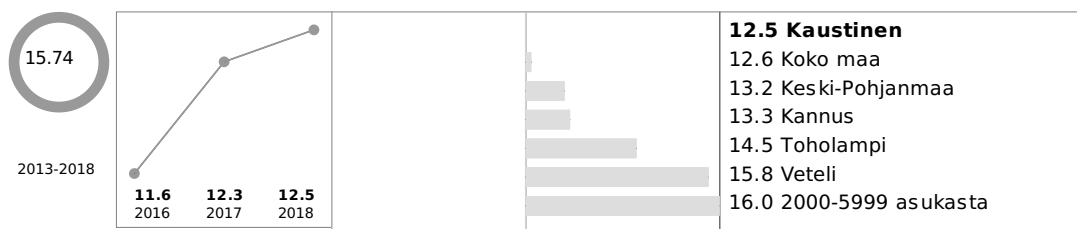
Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä

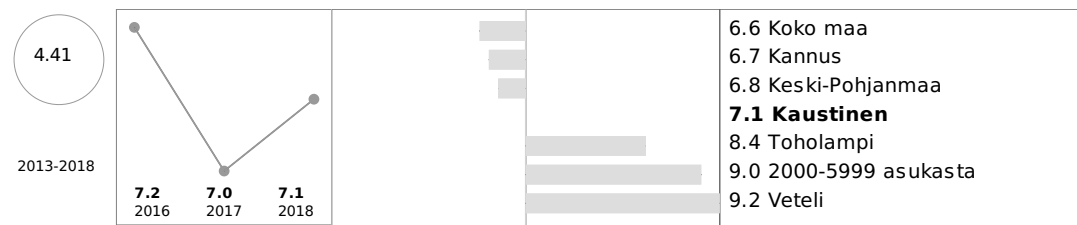
Yksinasuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä asuntoväestöstä

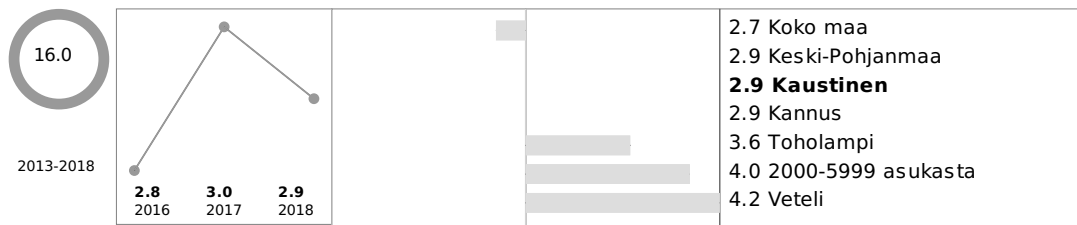
65 - 74-vuotiaat, % väestöstä

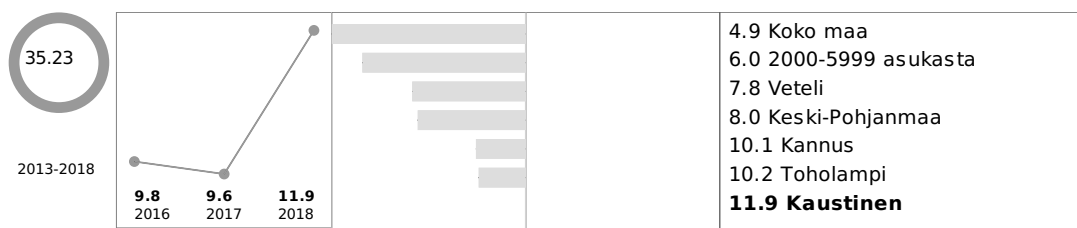
75 - 84-vuotiaat, % väestöstä

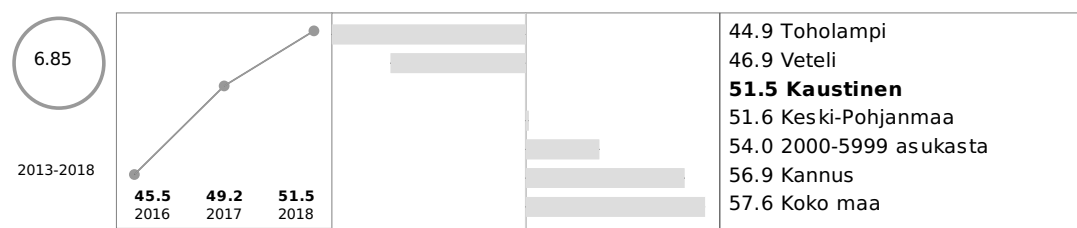
85 vuotta täyttäneet, % väestöstä

Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä

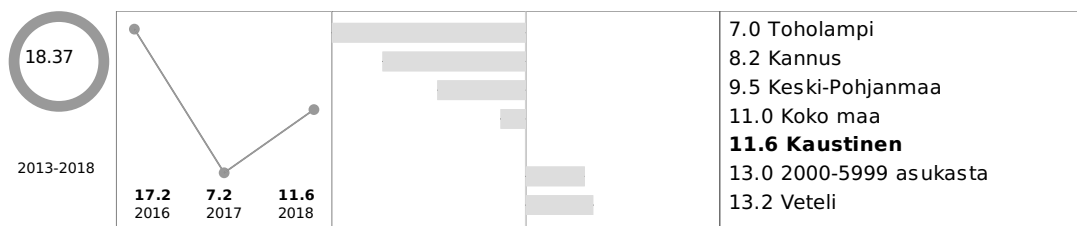
75 vuotta täyttäneiden yhden hengen asuntokunnat, % vastaavanikäisten asuntokunnista

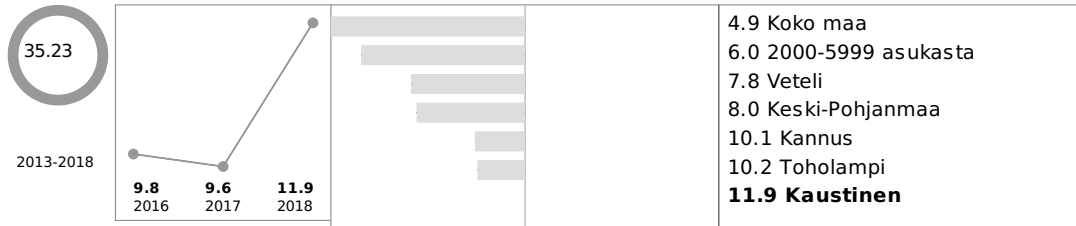
Kunnan palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

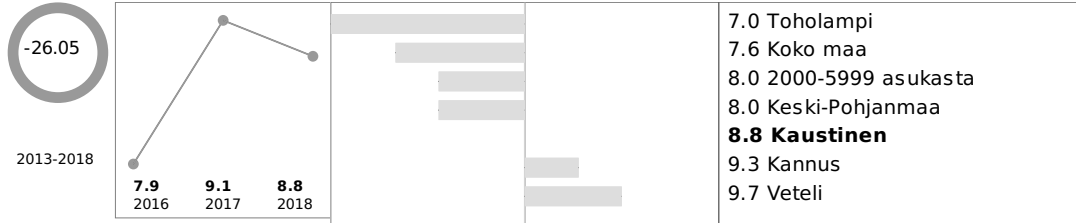
Säännöllisen kotihoidon piirissä 30.11. olleet 75 vuotta täyttäneet asiakkaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

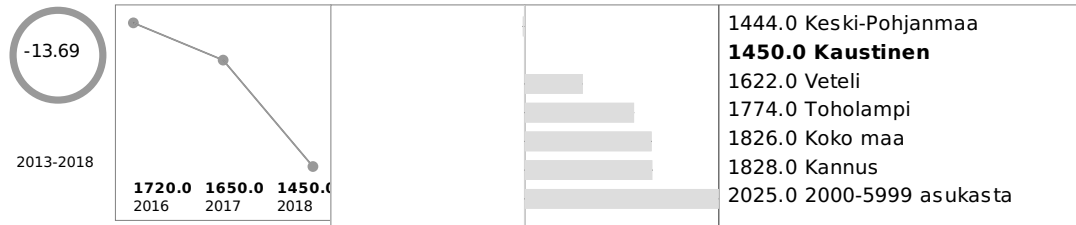
Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä

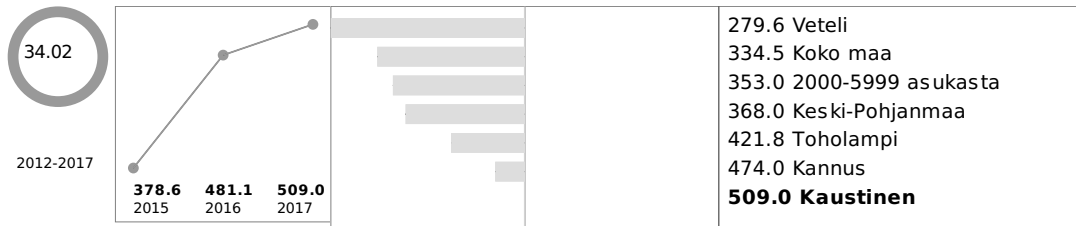
Ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen 75 vuotta täyttäneet asiakkaat 31.12., % vastaavanikäisestä väestöstä

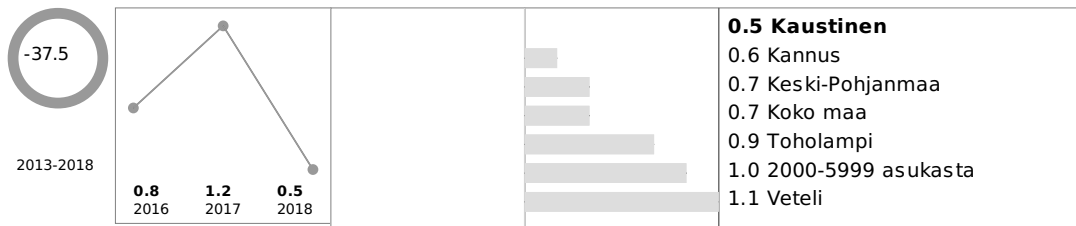
Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 65 vuotta täyttäneillä / 1 000 vastaavanikäistä

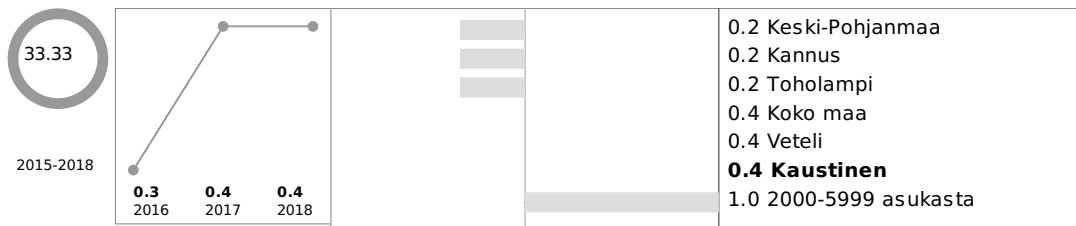
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavanikäistä

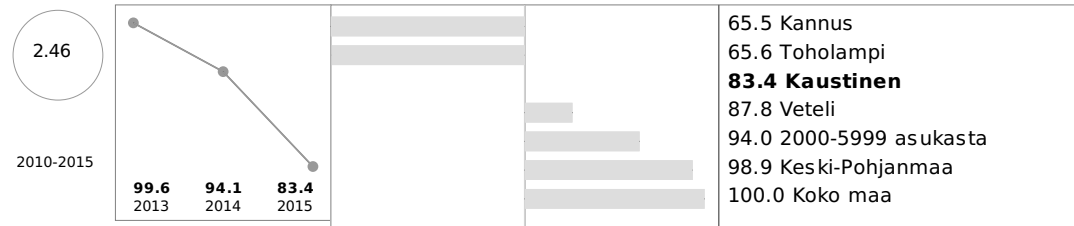
Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavanikäisestä väestöstä

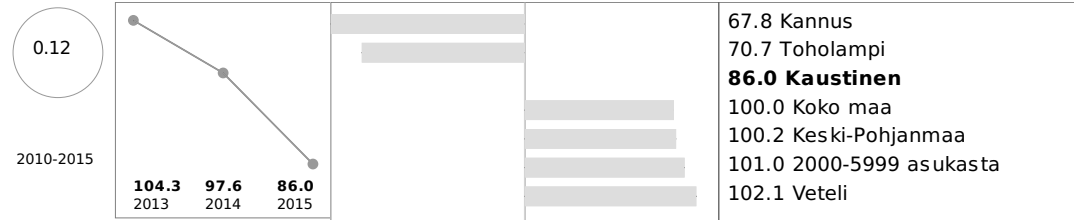
Dementia perusterveydenhuollon lääkärin avosairaanhoidon vastaanoton käyntisyynä, % kirjatusta käyntisyistä

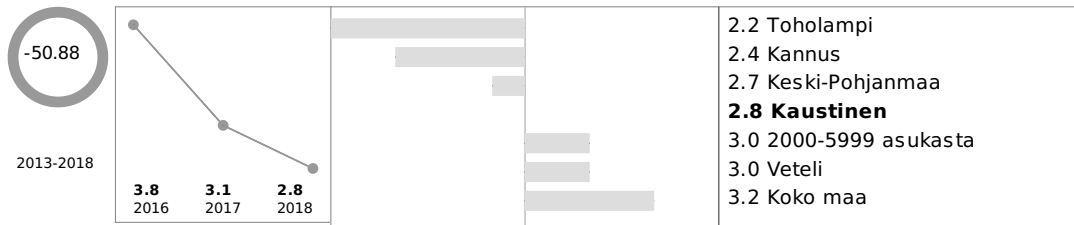
Dementiaindeksi, ikävakioitu

Dementiaindeksi, ikävakiomaton

Erityiskorvattaviin lääkkeisiin alzheimerin taudin vuoksi oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavanikäisestä väestöstä

Muut palvelut

Talous

IKÄIHMISET - Yhteenveto

65-74- vuotiaita Kaustisella on 12,5% väestöstä 2018, 75-84- vuotiaita 7,1% ja 85 vuotta täyttäneitä 2,9% väestöstä. Yhteensä 65 vuotta täyttäneitä Kaustisella on liki neljännes koko väestöstä. Keskimääräinen eläkkeelle siirtymisikä on Kaustisella vertailun korkein, 61 vuotta. Koko maassa jäädyään eläkkeelle keskimäärin 59,3 vuoden iässä ja Keski-Pohjanmaalla 59,1 vuoden iässä.

Perusterveyden avohoidon lääkärikäynnit suhteessa ovat laskeneet viime vuosina ja Kaustisella niitä oli uusimman tilaston mukaan vuonna 2018 vertailukunnista vähiten. Psykoosin vuoksi erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä oli Kaustisella vertailukunnista kaikista vähiten ja erityiskorvattaviin lääkkeisiin ylipäätään oikeutettuja keskiverrosta, mutta enemmän kuin koko maassa.

Vanhus- ja vammaisneuvosto pohti, kertooko tämä 65 täyttävien olevan terveempiä ja näin ollen tarvitsevan vähemmän lääkkeitä vai ovatko KELAn kriteerit erityiskorvattavien lääkkeiden osalta muuttuneet tai jättävätkö pienituloiset eläkeläiset lääkkeitä hankkimatta? Diakoniatyössä tähänkin ilmiöön on törmätty, joten kehitys ei välttämättä sen vuoksi ole pelkästään positiivinen.

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyviä hoitojaksoja 65 vuotta täyttäneillä kaustislaisilla oli vertailussa suhteessa eniten vuonna 2017, samoin myös lonkkamurtumia. Kunta ja vanhus- ja vammaisneuvosto jakoivat toissatalvena kaikille 70 vuotta täyttäneille liukusteet tehdyn valtuustoaloitteen johdosta. Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksoja oli tässä ikäryhmässä Kaustisella edelleen vertailun eniten vuonna 2018, mutta hoitojaksojen määrä kuitenkin väheni huomattavasti (509 -> 364,2). Myös lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä vähenivät. Vuonna 2017 heistä lonkkamurtumia oli 1,2% ja vuonna 2018 0,5%. Vuonna 2018 lonkkamurtumia oli vähemmän kuin muissa vertailukunnissa ja koko maassa keskimäärin.

Osittain kaatumisiin ja putoamisiin liittyviä hoitojaksoja ja vammojen ja myrkytysten vuoksi hoidettujen määrään voi vaikuttaa se, että yksinasuminen yleistyy koko ajan ikäihmisten keskuudessa. Indikaattoreiden mukaan v. 2018 75 vuotta täyttäneiden asuntokunnista 51,5% oli yhden hengen asuntokuntia ja 75 vuotta täyttäneistä 41,1% oli yksinasuvia. Huomioitavaa on kuitenkin, että kotona asuvia 75 täyttäneistä oli v. 2017 90,9% mikä oli vertailukunnista vähiten, koko maassa luku oli 91,1% ja Keski-Pohjanmaalla 92, suurimmillaan Vetelissä 97,9%.

Turvallinen kotiympäristökin voi olla vaarallinen, etenkin jos raihnautumisen mukanaan tuomia muutoksia ihmisen terveydentilassa ei ole osattu huomioida ajoissa esim. varustelun, esteettömyyden ja muiden vastaavien tekijöiden suhteen. Sekä ikävakioitu että vakioimaton dementia indeksi ovat olleet laskusuuntaisia ainakin vuoteen 2015 saakka, samoin erityiskorvattaviin lääkkeisiin Alzheimerin taudin vuoksi oikeutettujen 65 vuotta täyttäneiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä on laskenut. Dementia perusterveydenhuollon lääkärin avosairaanhoidon vastaanoton käyntisyynä on pysynyt viime vuosina samalla tasolla.

Ikäihmisten yksinäisyydestä ja masentuneisuudesta puhutaan paljon nykyään, samoin vanhusten itsemurhista ja lisääntyvästä päihteiden käytöstä. Tässä voi nähdä kaksisuuntaisen ilmiön; toisaalta on tietenkin hyvä, että yhä useampi saa elää pitkään ja entistä paremmassa (ainakin fyysisessä) kunnossa nauttien kehittyneestä terveydenhuollosta, kotipalvelun avusta, ikäneuvolan palveluista, ikäihmisten liikuntamahdollisuuksista, apuvälineistä jne, mutta huonoa ja huolestuttavaa on vanhusten kokema yksinäisyys sekä masennus ym. mielenterveyteen liittyvät tekijät. Tämä on tietenkin haaste koko yhteiskunnalla; kuinka turvattaisiin yksinäisten ihmisten mahdollisimman hyvä elämänlaatu mahdollisimman monipuolisesti, kuitenkin yksilölliset tarpeet huomioiden? Vielä huolena nousee se, että myös pysyvästi laitoshoidossa olevat vanhuksat kokevat itsensä yksinäisiksi. Ikäihmisten kokemasta yksinäisyydestä ei ollut saatavilla indikaattoritietoja, mutta 65 ja 75 vuotta täyttäneiden yksinäisyys on tilastojen perusteella ainakin ollut Keski-Pohjanmaalla suurempaa kuin koko maassa keskimäärin. Depressiolääkkeistä korvausta saaneiden 65 vuotta täyttäneiden kaustislaisten osuus vastaavanikäisestä väestöstä on pysynyt viime vuodet samalla tasolla, 11,3%:ssa, mikä on vertailun pienin luku. Kuitenkin sekin tarkoittaa useampaa kuin joka kymmenettä vastaavan ikäisestä väestöstä.

Omaishoidon tuen peittävyys 75 vuotta täyttäneessä väestössä oli v. 2017 9,6% ja 11,9% mikä on vertailukunnista suurin koko maan luvun ollessa 4,9% ja Keski-Pohjanmaan 8%. Kaustisella on paljon omaishoitajia ja heidän jaksamiseensa tulisi kiinnittää huomiota. Heidän määränsä on viime vuosina noussut, mikä voi selittyä sillä, että omaishoidon tukea osataan hakea entistä paremmin kuin ennen. Kuinka hyvin esim. omaishoitajien lomat pystytään turvaamaan? Ja saadaanko apua riittävästi kotiin tarvittaessa?

Vuonna 2017 säännöllisen kotihoidon piirissä taas Kaustisella on ollut vähiten 75 vuotta täyttäneitä vastaavan ikäisestä väestöstä, vain 7,2%, kun Keski-Pohjanmaan keskiarvo oli 9,6% ja koko maan 11,3%. Vuoteen 2018 luku on 11,6% ohittaen vertailussa sekä koko maan että Keski-Pohjanmaan. Ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen 75 vuotta täyttäneitä asukkaita oli Kaustisella vertailukunnista eniten v. 2017, 9,1% vastaavan ikäisestä väestöstä.

Täyttä kansaneläkettä saaneita 65 vuotta täyttäneitä on toiseksi eniten Vetelin jälkeen ja eläkkeensaajien asumistukea saaneita asuntokuntia vertailukunnista vähiten.

Vanhus- ja vammaisneuvosto on toiminut ja kokoontunut säännöllisesti vuodesta 2017 lähtien. Vuoden 2014 hyvinvointikertomuksessa oli nostettu esille esteettömien, palveluiden läheisyydessä sijaitsevien asuntojen saatavuus. Vanhus- ja vammaisneuvosto yritti vuonna 2018 kartoittaa vanhusten asumispalvelutarvetta, mutta Soiten laatimaan kyselyyn ei juurikaan saatu vastauksia. Selvää on, että asumispalveluiden tarve tulee lisääntymään väestön vanhenemisen seurauksena. Vanhus- ja vammaisneuvosto nosti esille tarpeen ns. "väliportaan" asumismallista kodin ja litaruskon välissä.

Lisäksi vanhus- ja vammaisneuvoston mielestä Tunkkarin vuodeosaston potilaspaikkoja ei tulisi vähentää, sillä vanhusten siirteleminen paikasta toiseen ei edistä heidän terveyttään ja hyvinvointiaan, sillä tutussa ympäristössä on parempi olla. Välimatkat ovat pitkiä sekä hoitoa saavalle vanhukselle että hänen omaisilleen. Myös ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen asiakkaiden määrä näyttää nouseen viimeisten parin vuoden aikana. Onko meillä riittävästi paikkoja tehostettua palveluasumista tarvitseville vanhuksille ja kuin helposti sinne pääsee? Entä onko osaavaa henkilökuntaa saatavilla, joka jaksaa yhä kasvavan työtaakan alla? Soite aikoo tässä vaiheessa siirtää osan

vanhusten tehostetusta palveluasumisesta yksityisen toimijan hoidettavaksi, mutta jatkuuko ulkoistamisen paine väestön ikääntymisen myötä ja tullaanko myös Kaustisella tulevaisuudessa näkemään ulkoistuksia? Onko ulkoistettujen palveluiden laadun valvonta tarpeeksi resursseja?

Tulevaisuudessa on pohdittava entistä enemmän myös ns. kolmannen sektorin eli järjestöjen, vapaaehtoisten ja muiden toimijoiden mahdollisuutta auttaa sekä koti- että laitoshoidossa olevien vanhusten hoidossa, hyvinvoinnin tukemisessa, yksinäisyyden lievittämisessä, omaishoitajien jaksamisen tukemisessa jne. Toki tätä jo paljon tehdään, esim. seurakunnan diakoniatyön vapaaehtoisten, SPR:n ystäväpalvelun, Perhonjokilaakson omaishoitajayhdistyksen, Eläkeliiton ym kautta, mutta yhteisen pohdinnan ja kehittämisen tarvetta edelleen on.

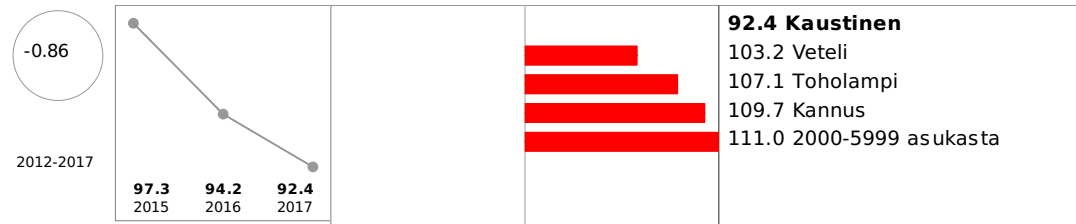
Positiivista on se, että Kaustisella on paljon toimintaa ja harrastusmahdollisuuksia myös ikääntyville. Kaustisen Eläkeliitolla on paljon toimintaa, mm. matkoja ja kuorotoimintaa. Lisäksi ikääntyneille on tarjolla erilaista terveysliikuntaa kuten seniorijumppa, kuntosalivuorot, uimahallivuorot, hiihto sekä boccia. Perhonjokilaakson kansalaisopistolla on joogaa, jumppaa, näytelmäpiirejä sekä kädentaitokursseja tarjolla. Myös kyläyhdistykset ovat tärkeitä yhteisöjä, kuten myös seurakunnat.

Vanhus- ja vammaisneuvosto myös huomatti, että eri tavoin vammaiset tulisi huomioida hyvinvointikertomuksessa ja pohtia oman erillisen vammaisneuvoston perustamista eri tavoin vammaisten edunvalvonnan vuoksi.

KAIKKI IKÄRYHMÄT *Hyvinvointi*

Elämänlaatu ja osallisuus

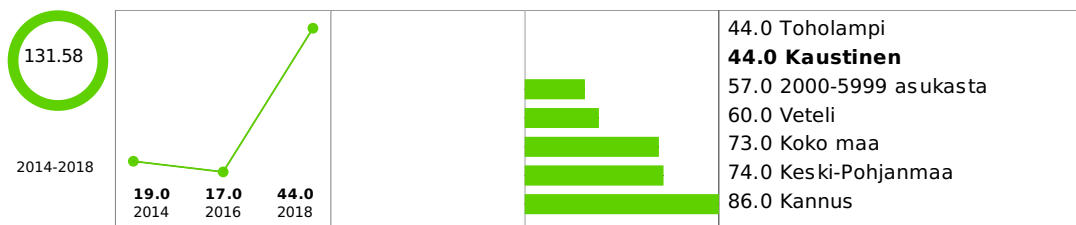
Kelan sairastavuusindeksi, ikävakioitu

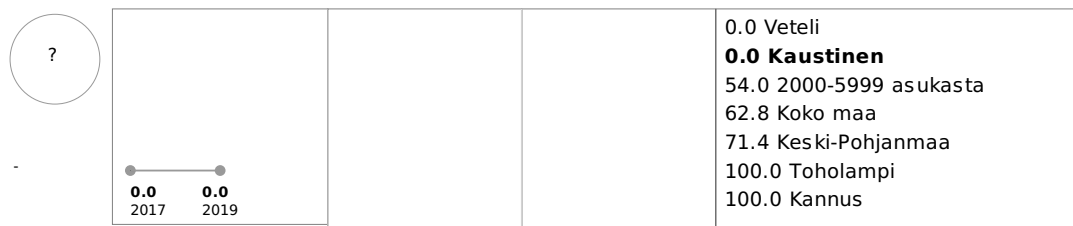
Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa, %

Liikunnan edistäminen kunnissa - TEA, pistemäärä

Väestöryhmien välisten terveyserojen raportointi valtuustolle, % tiedot toimittaneista maakunnan kunnista

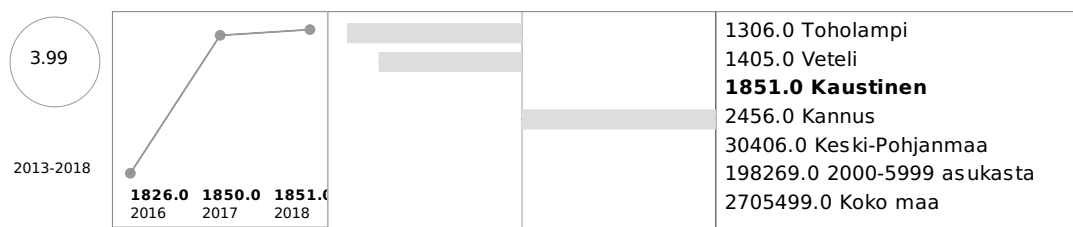
Asukkaiden osallistumiskeinot kuvattu kunnan verkkosivuilla, % tiedot toimittaneista maakunnan kunnista

Opiskelu, työ ja toimeentulo

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

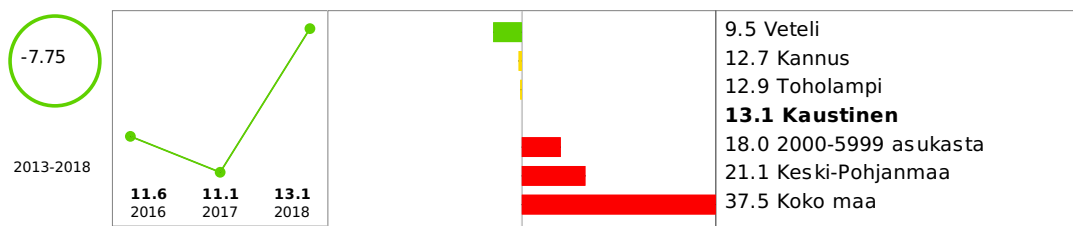
Asuntokunnat yhteensä, lkm

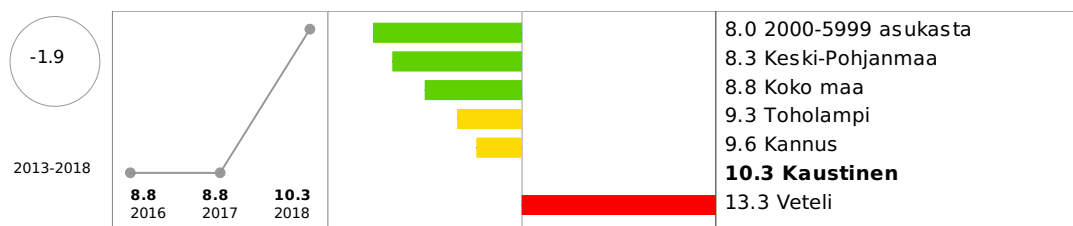
Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta

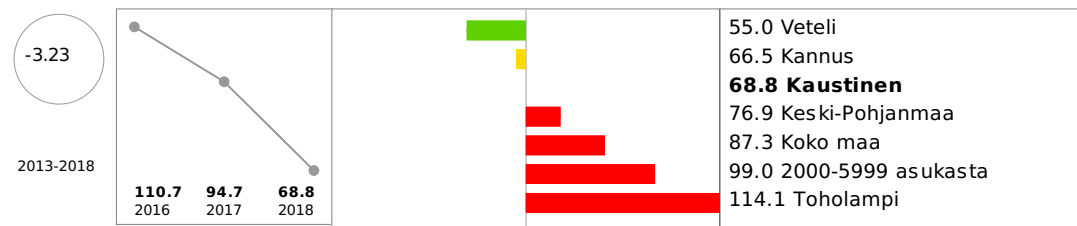
Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset / 1 000 asukasta

Poliisin tietoon tulleet erät liikenne rikokset / 1 000 asukasta

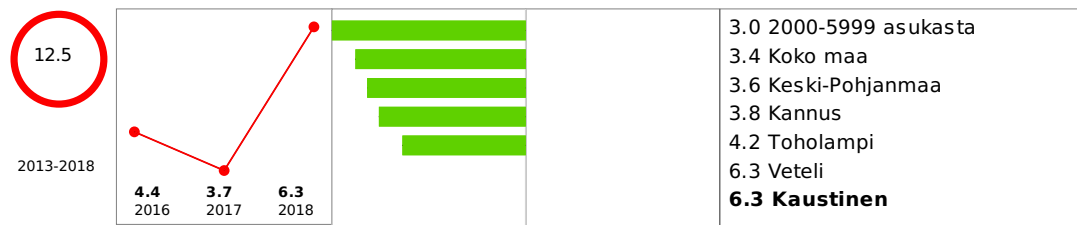
Poliisin tietoon tulleet liikenneturvallisuuden vaarantamiset ja liikennerikkomukset / 1 000 asukasta

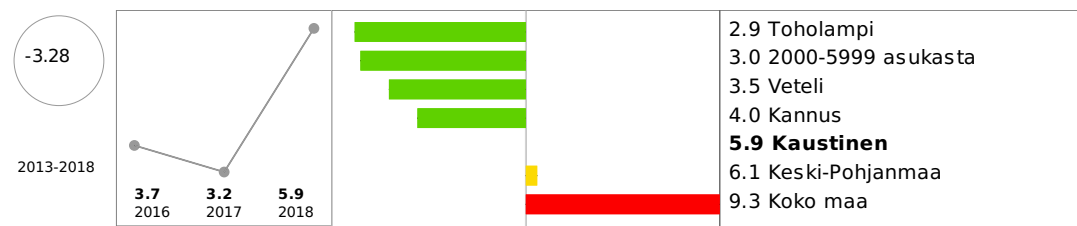
Alkoholijuomien myynti asukasta kohti 100 %:n alkoholina, litraa

Poliisin tietoon tulleet rattijuopumustapaukset / 1 000 asukasta

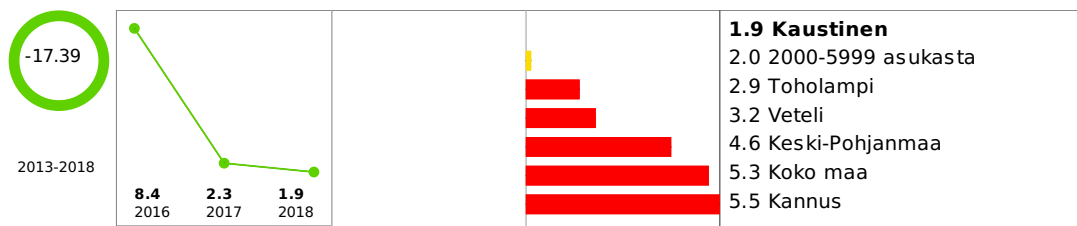
Päihtyneiden säilönotot / 1 000 asukasta

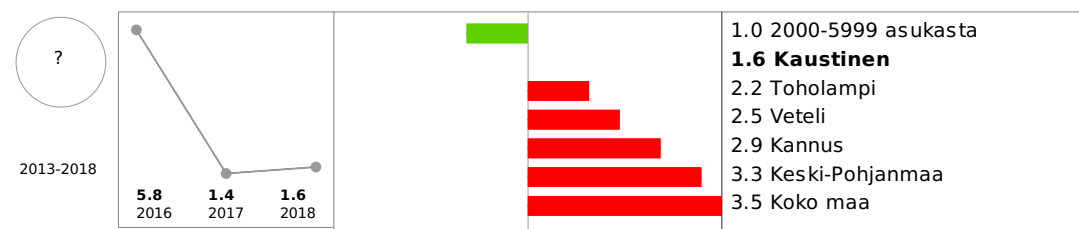
Poliisin tietoon tulleet huumausainerikokset / 1 000 asukasta

Poliisin tietoon tulleet kaikki huumausainerikokset / 1 000 asukasta

Poliisin tietoon tulleet huumausaineiden käyttörökokset / 1 000 asukasta

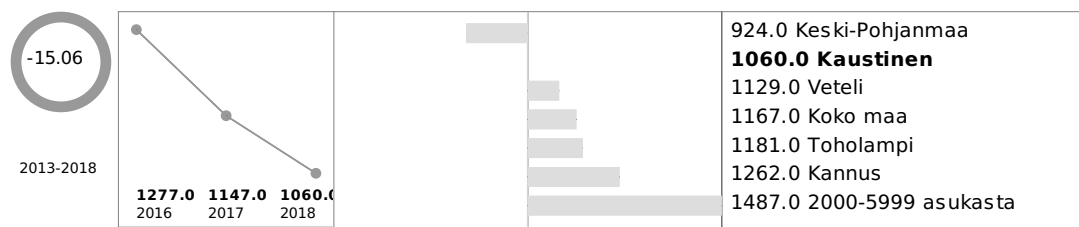
Ahtaasti asuvat asutokunnat, % kaikista asutokunnista

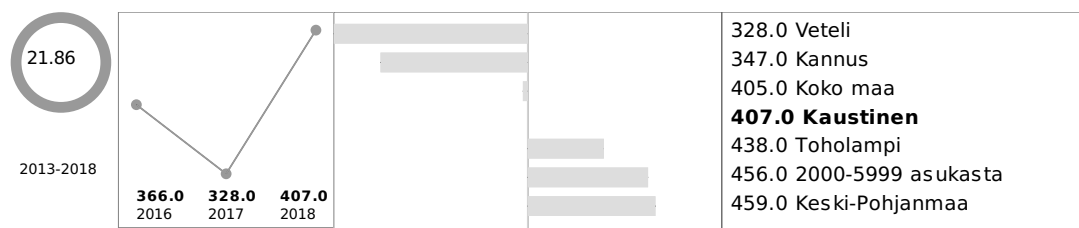
Kunnan palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

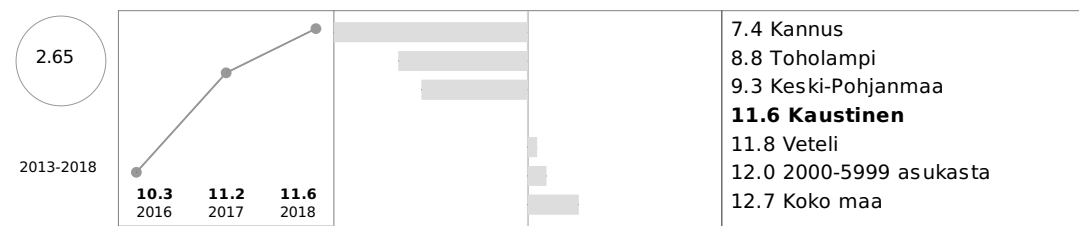
Perusterveydenhuollon avohoidon kaikki lääkärikäynnit / 1 000 asukasta

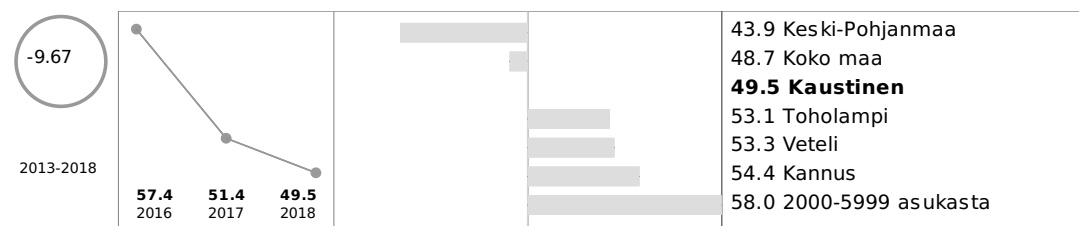
Perusterveydenhuollon muut avohoitokäynnit (muu ammattiryhmä kuin lääkäri) / 1 000 asukasta

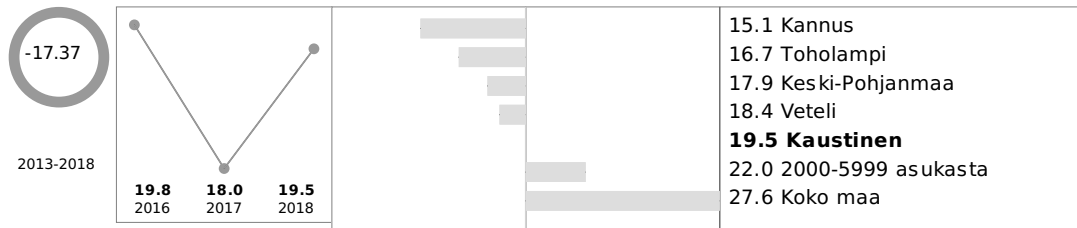
Perusterveydenhuollon vuodeosastohoito, keskimääräinen hoitoaika

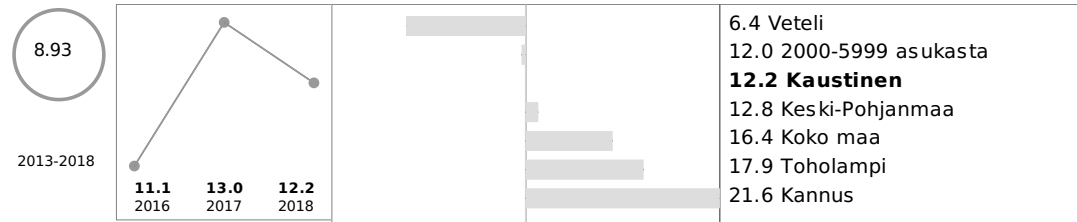
Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärin potilaat yhteensä, % väestöstä

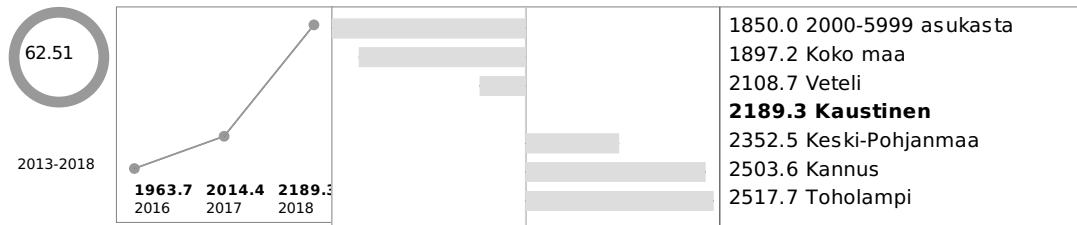
Yksityislääkärikäynneistä korvausta saaneet, % väestöstä

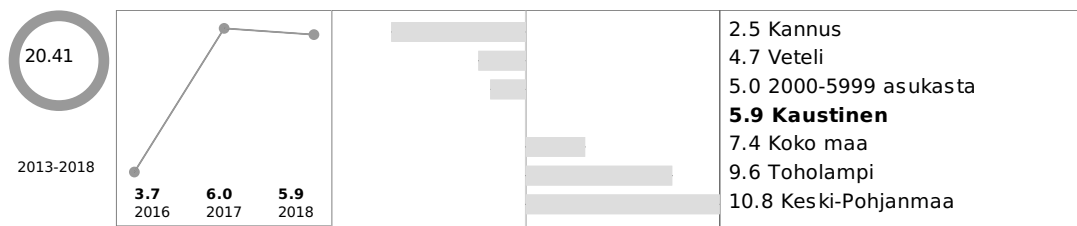
Hammaslääkäripalveluja yksityissektorilla käyttäneet (korvauksia saaneet hlöt), % väestöstä

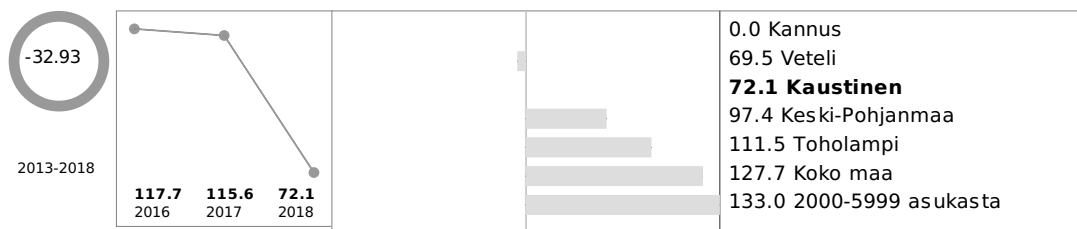
Erikoissairaanhoidon avohoitoikäykset / 1 000 asukasta

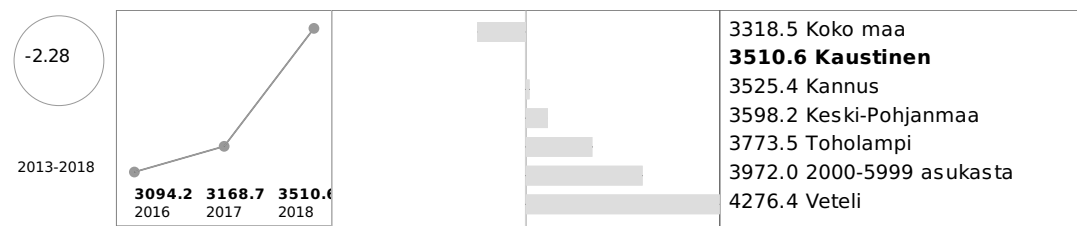
Päihdehuollon avopalveluissa asiakkaita / 1 000 asukasta

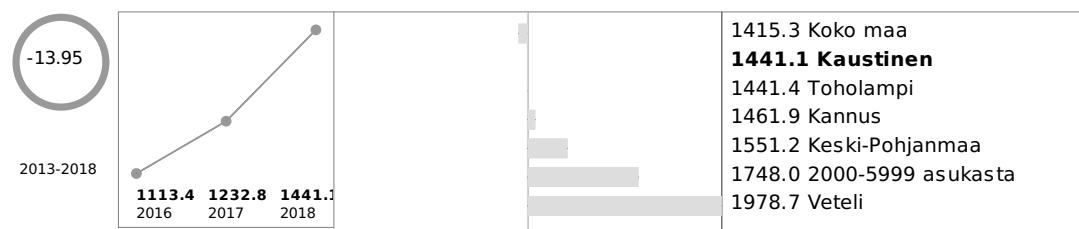
Vammaispalvelulain mukaisten palvelujen ja taloudellisten tukitoimien menot yhteensä, euroa/asukas

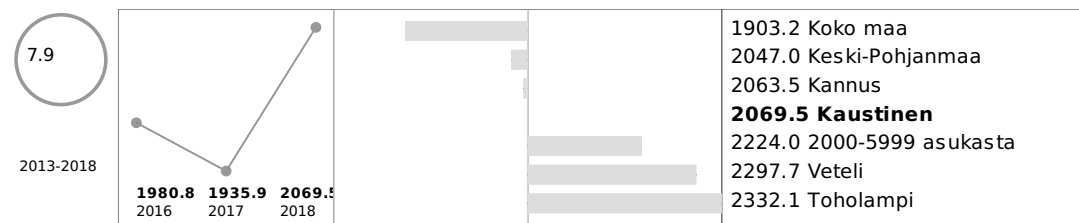
Sosiaali- ja terveystoimen nettokustannukset, euroa / asukas

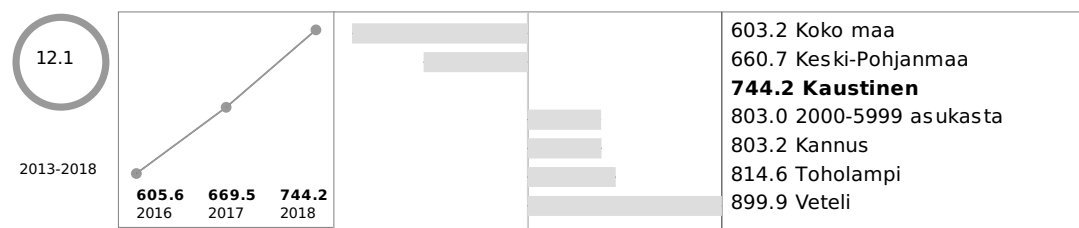
Sosiaalitoimen nettokustannukset, euroa / asukas

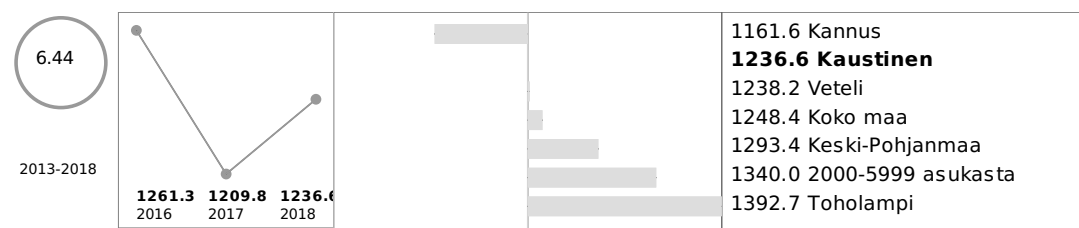
Terveystoimen nettokustannukset, euroa / asukas

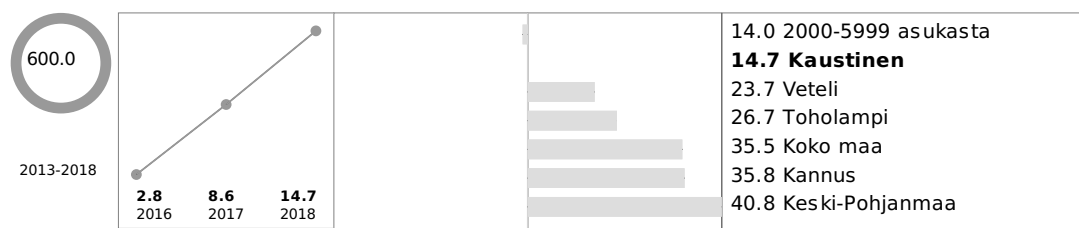
Perusterveydenhuollon (mukaanlukien hammashuolto) nettokustannukset, euroa / asukas

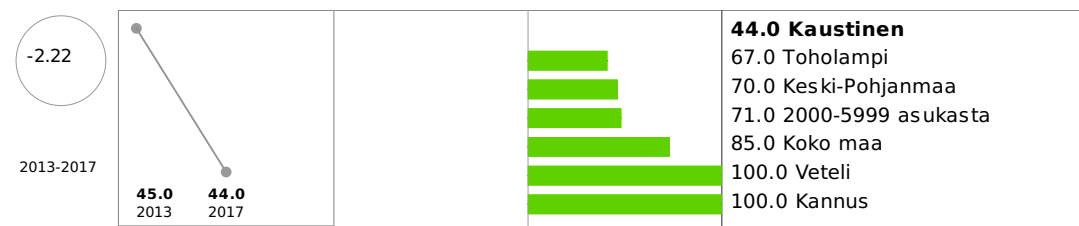
Erikoissairaanhoidon nettokustannukset, euroa / asukas

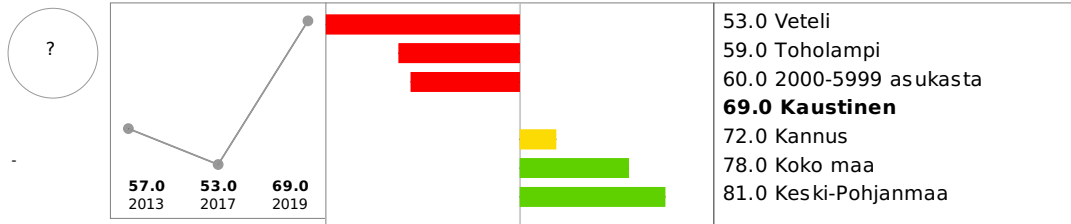
Päihdehuollon nettokustannukset, euroa / asukas

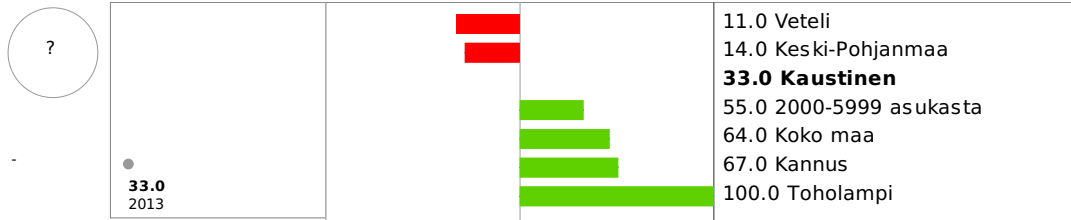
Väestön terveydentilan seuranta ja arviointi kunnan johdossa, pistemäärä

Terveydenedistamisaktiivisuus (TEA) kunnan strategisessa johtamisessa, pistemäärä

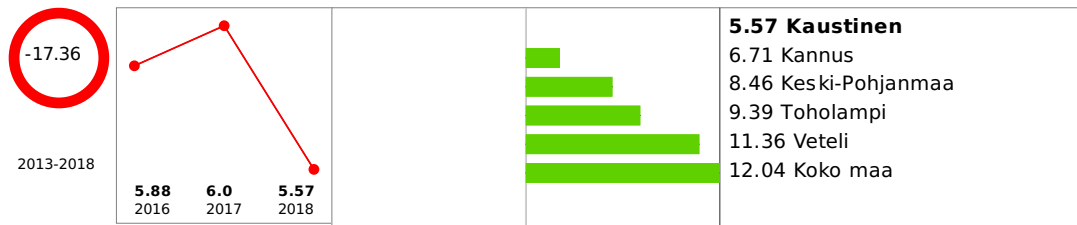

Hyvinvointi- ja terveyseroja kaventavat tavoitteet kunnan toiminta- ja taloussuunnitelmassa, pistemäärä

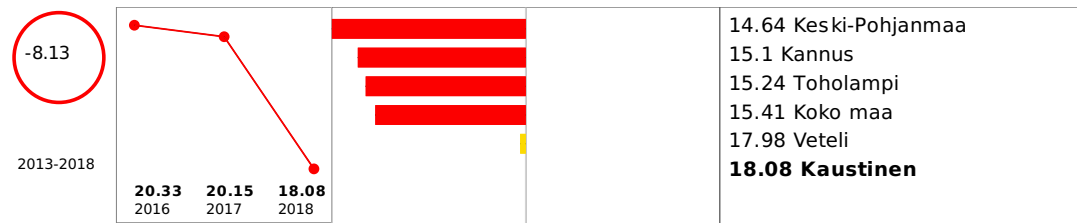

Vapaa-aika

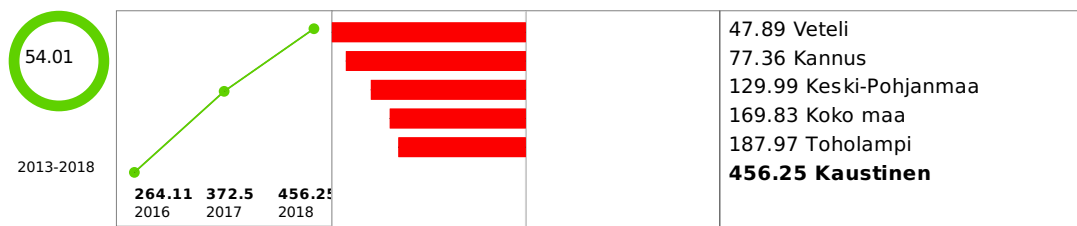
Kirjaston fyysiset käynnit / Asukasluku

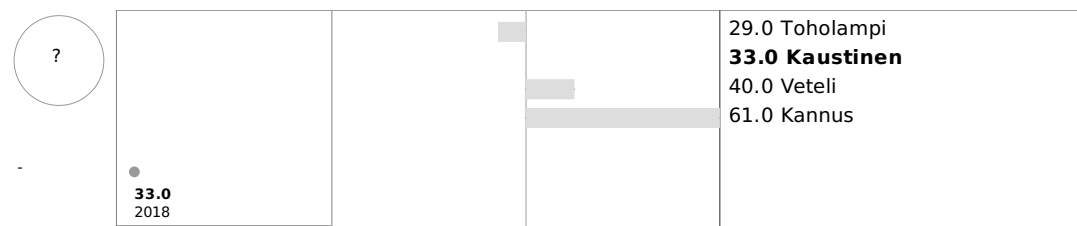
Kirjaston kokonaislainaus / Asukasluku

Kirjaston tapahtumien osallistujamäärä / (Asukasluku / 1000)

Liikuntapaikkoja

Muut palvelut

Talous

KAIKKI IKÄRYHMÄT - Yhteenveto

Osallistumiskeinot on kyllä kuvattu, mutta kunnan nettisivut vaativat kokonaisuudessaan päivittämistä, jotta ne ovat helpommin löydettävissä. Liikunnan edistäminen, tiedoksivienti lautakunnille, hallitukseen ja valtuustoon parantunut mutta vielä riittää tekemistä. Hyvinvointityöhön liittyvät seurannat ja raportointi kaipaavat suunnitelmallisempaa otetta ja vuosikelloa. TEA-raportointiin ja hyte-suunnitelmiin sekä niiden jalkauttamiseen on vaikuttanut resurssien vähäisyys. Ennakoarviointi ei ole käytössä kunnan toiminnassa

Ennakoarvioinnin käyttö kunnan toiminnassa -> hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteet kunnassa, TEAvisari + omaa pohdintaa. Esim. tarkastellaan kunnassa tehtyjen ennakoarviointien a) määrää ja kattavuutta tarpeeseen nähden, b) resurssointia ja tukea.

Turvallisuussuunnitelman perusteella on päätetty toimenpiteistä luottamushenkilöjohdossa-> tapaturmat ja väkivalta, sisäinen turvallisuus, TEAvisari kyllä/ei

Kunnassa on nuorisovaltuusto, vammaisneuvosto ja nuorisovaltuusto, kyllä/ei

Kunta on asettanut tavoitteita hyvinvointia ja terveyttä edistävien ravitsemustottumusten lisäämiseksi väestöryhmittäin, TEAvisari kyllä/ei

Valtionosuusjärjestelmän piirissä olevien päätoimisesti hoidettujen museoiden ja teattereiden saavutettavuus, tilastokeskus + itsearviointi 0-4, % kunnan asukkaista joilla museo ja teatteri 1,5km, 2km, 10km ja 20km päässä kotoa. Lisäksi itsearviointia kulttuuripalvelujen saavutettavuudesta ja kulttuuripalveluihin liittyvien hyvinvointivaikutusten toteutumisesta. Kulttuuripalveluiden käyttäminen tutkitusti lisää terveyttä ja hyvinvointia.

Kansalaisopiston kulttuurialan opetustunnit / 1000 asukasta.

Liikuntaan liittyvä neuvonta ja ohjaus, % asukkaista --> liikuntaneuvonnan kehittämisen tavoitteet kuntatasolla näkyville hyvinvointikertomuksiin -->

- mitkä indikaattorit/tieto liikuntaneuvonnasta seurantaan (liikuntaneuvontaan ohjatut, liikuntaneuvontakäynnit, vaikuttavuus?)

Kulttuurin TEA-viisari

- Tiedontuotannon ja tietovarannon kehittäminen
- Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategiaan 2025 linjauksiin ja niiden seurantaan
- Tarve kehittämiseen esitetään uudessa kuntien kulttuuritoiminnasta annetussa laissa (166/2019)
- Aloite kulttuurin TEA-viisarista OKM:ltä keväällä 2018
- Toteutetaan ensimmäisen kerran keväällä 2019 tulokset TEA-viisari verkkopalvelussa syksyllä 2019
- Selvitetään kulttuurin, erityisesti hyvinvointia ja terveyttä edistävän kulttuurin toimenpiteitä, resursseja ja toimintakäytäntöjä kunnissa
- Kulttuuri kuntastrategiassa --> on huomioitu --> Elävä kulttuuriperintöstrategia
- Taiteen perusopetus kunnassa
- Kulttuurin huomiointi laajassa hyvinvointikertomuksessa <---- huomioidaan!
- Kunnan hyvinvointia ja terveyttä edistävä kulttuuritoimintasuunnitelma
- Yhteistoiminta kulttuuritoimijoiden ja kunnan kanssa --> on!
- Erityisryhmien osallistuminen kulttuuritapahtumiin
- Lasten ja nuorten kulttuurikasvatusta edistäviä toimenpiteitä --> on, huom! "Keski-Pohjanmaalle perusteilla oleva lastenkulttuurikeskus on kastettu Lastenkulttuurikeskus Lykyksi. Maakunnassa ei ole aiemmin toiminut omaa lastenkulttuurikeskusta. Keskusta hallinnoi Kansanmusiikki-instituutti, ja sen toiminnan ytimenä on elävä

kulttuuriperintö. Toimintaa käynnistetään Pirityiset ry:n ja Keski-Pohjanmaan kulttuurirahaston rahoitusten turvin."
•Kulttuuripalveluiden saavutettavuuden osa-alueiden arviointi

EPT - ennaltaehkäisevä päihdetyö

2 Painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi

Vuoden 2014 hyvinvointikertomuksessa ja -suunnitelmassa oli nostettu esille seuraavat kuntastategian painopisteet ja linjaukset: tavoitteellinen talous; turvallinen, hyvinvoiva ja monipuolinen ympäristö asukkaille; toimivat palvelut; menestyvä ja luova elinkeinoympäristö ja hyvinvoiva sekä osaava ja sitoutunut henkilöstö.

Kärkihankkeiksi oli nostettu uusi päiväkotito, hyvinvointipalvelukeskus kunnan keskustaan, kuntakeskuksen kehittämishanke (Kaustinen Center) ja Kansantaiteenkeskuksen kehittäminen. Alkaneelle valtuustokaudelle oli asetettu tavoitteeksi liikenneturvallisuuksuunnitelman päivittäminen ja maankäytön suunnitelma/kaavoitus keskustan alueelle.

Näistä päiväkotito on otettu käyttöön vuoden 2015 lopussa ja Soiten paikalliset toiminnot löytyvät Pajalan palvelukeskuksesta. Lisäksi maankäytön suunnitelma keskustan alueella etenee.

Liikenneturvallisuuksuunnitelman päivittäminen sekä Kansantaiteenkeskuksen kehittäminen ovat edelleen ajankohtaisia kehittämiskohteita.

Hyvinvoinnin parantamiseksi ja toimivien palvelujen varmistamiseksi viime vuosina on tehty kattavasti toimenpiteitä: mm. sopimus urheiluseuran kanssa liikuntapalvelujen tuottamiseksi kaikille kuntalaisille on uudistettu, nuorisovaltuuston sekä vanhus- ja vammaisneuvoston toiminta on erittäin aktiivista, yhteistyö Soiten ja sivistyspalvelujen välillä on moniammatillista ja tiivistä, varhaiskasvatuspalvelujen tarjonta vaikeassa ja alati muuttuvassa toimintaympäristössä on saatu toteutettua nopealla kuntapäätösreagoinnilla ja juhluvuoden 2018 tapahtumat ovat lisänneet kuntalaisten yhteisöllisyyttä.

3 Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

Kunnan vuonna 2018 hyväksytty strategia painottaa hyvinvoinnin edistämistä. Yllä olevien indikaattorien perusteella moni asia on kunnassamme toki hyvin, mutta edelleen on tarpeen edistää kuntalaisten hyvinvointia valitsemalle jatkolle kehittämisen painopisteet eli kehittämiskohteet seuraavasti:

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointityössä (varhaiskasvatus, koulut ja oppilaitokset, Soiten lasten ja perheiden palvelut):

- 1) vanhemmuuden tukeminen perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi,**
- 2) hyvien terveystottumusten ja elintapojen edistäminen sekä**
- 3) osallisuuden kehittäminen.**

Työikäiset:

Terveyden ja työkyvyn ylläpitäminen

Ikäihmiset:

Virkeästi vanhuusiässä

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VALTUUSTOKAUDELLE 2017 - 2020

4 Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset

Visiomme ja toimintaa ohjaavat arvomme

Visiomme mukaan Kaustinen kehittyy alueensa palveluiden keskuksena. Olemme kansainvälinen ja kilpailukykyinen kunta, jossa on todellista kansainvälistä sykettä! Haluamme olla vuonna 2025 aktiivinen kunta, jonka asukkailla on vahva usko kunnan kehitykseen ja tulevaisuuteen. Kaustisen toimintakulttuuri ja kehittäminen perustuu yhteistyöhön ja kestävään toimintaan. Haluamme olla kunta, joka mahdollistaa edellytykset hyvälle elämälle. Olemme yritysmyönteinen, viihtyisä ja palveleva kunta - olemme kunta juuri sinulle.

Arvot

- yhteisöllisyys ja turvallisuus
- oikeudenmukaisuus ja avoimuus
- luovuus ja rohkeus
- tuloksellisuus ja kestävä kehitys

Hyvinvoinnin edistämisen painopisteemme

Kaustinen on viihtyisä ja palveleva

Hyvinvointia edistääksemme, haluamme luoda edellytykset hyvälle elämälle edistämällä ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää kehitystä. Haluamme, että kuntalaisemme ovat aktiivisia sekä sosiaalisesti, henkisesti ja fyysisesti hyvinvoivia. Kestävän kehityksen kuntana tarjoamme nykyisille ja uusille asukkaille hyvän elinympäristön, sekä tarkoituksenmukaisia, asiakaslähtöisiä ja joustavia palveluita, jotka tuotamme Keski-Pohjanmaan kuntien keskitasoa edullisemmin, mutta laadukkaasti. Haluamme, että yhteistyömme muiden toimijoiden kanssa sekä laadukkaat palvelumme lisäävät kuntamme vetovoimaa.

Tavoitteenamme on:

- Kuntalaisilla on saatavilla laadukkaat ja edullisesti tuotetut lähipalvelut. Toisen asteen opiskelupaikkamme ovat valtakunnallisesti houkuttelevimpia. Käytämme tiloja monipuolisesti.
- Asuin- ja elinympäristömme on viihtyisä, terveellinen ja kannustaa liikkumaan. Alueiden monipuolinen käyttö ja rakentaminen luo edellytyksiä hyvälle elinympäristölle.
- Palveluidemme vetovoimaisuus lisääntyy luovuuden avulla: yhdessä henkilöstön, kolmannen sektorin ja asukkaiden kanssa tuotettu sisältö (viestintä, tapahtumat) rakentavat yhteistä Kaustisen kunnan tarinaa.

Vetovoimaisuuden kehittämisen painopisteemme

Kaustinen on vetovoimainen ja aktiivinen yritys ympäristö. Palvelumme lisääntyvät ja haluamme olla jatkossakin alueen palveluiden keskus. Meille on tärkeää tukea vahvistuvaa teollisuutta, jonka ansiosta Kaustisen kunta kasvaa ja kehittyy. Haluamme vastata aktiivisesti kasvaviin elinkeinoelämän tarpeisiin ja olla ennakoiden kehittämässä alueen yritys elämää. Tämä näkyy panostuksina teollisuus-, liike- ja asuntoinvestointeihin sekä kuntamme tunnettavuuden lisäämiseen viestintää ja markkinointia kehittämällä. Haluamme hyödyntää myös uusia digiratkaisuja vetovoiman lisäämiseksi.

Tavoitteenamme on, että:

- Kaustinen tunnetaan kansallisesti ja kansainvälisesti kulttuuristaan, elävästä kulttuuriperinnöstään, teollisuudesta ja luonnonvaroistaan.
- Olemme Keski-Pohjanmaan houkuttelevin alue uusien asukkaiden ja yritysten sijoittumiselle ja investoinneille. Kaustisella on maakunnan paras toimintaympäristö yrittämiselle. Monipuolisella sekä oikein suunnatulla kaavoituksella ja infralla mahdollistetaan yritysten ja asukkaiden muuttoa kuntaan.
- Kuntakeskuksemme asema alueen kaupallisena palvelukeskuksena on vahvistunut.

Toimintakulttuurin ja johtamisen painopisteemme

Haluamme kuntana tukea asukkaiden vaikutusmahdollisuuksia ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta. Tämän

mahdollistaa kestävä kuntatalous sekä työelämän laadun ja palvelutuotannon tuloksellisuuden jatkuva kehittäminen. Haluamme olla luotettava työnantaja, jonka organisaatiossa ja päätöksenteossa vallitsee hyvä ilmapiiri. Kunnan kaikessa toiminnassa noudatetaan kestävä kehityksen periaatteita sekä avoimuutta. Tätä edistämme esimiestyön, koulutuksen ja osaamisen kehittämällä. Kunta on aktiivinen ja vastuullinen omistaja, ja tytäryhteisöt toteuttavat omalla toiminnallaan kuntastrategiaa ja kuntakonsernin kokonaisuutta.

Tavoitteenamme on, että:

- Kuntakonsernimme toiminta on kestävällä pohjalla ja toimii tuloksekkaasti.
- Päätöksentekomme ja yhteistyömme perustuu myönteisyyteen, vahvaan me-henkeen ja osallisuuteen.
- Kuntakonsermilla on toimivat, terveelliset ja turvalliset toimitilat joiden käyttöaste on korkea.
- Olemme houkutteleva työnantaja ja meillä on hyvinvoiva, osaava ja sitoutunut henkilöstö.

5 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat

Hyvinvoinnin edistämiseksi toteutetaan strategian mukaisia kehittämisohjelmia ja alueellisesti valmisteltuja suunnitelmia:

Osallistuva kuntalainen- kehittämisohjelma

Vapaa-aikapalveluiden kehittämissuunnitelma

Elävä kulttuuriperintöstrategia

Kiinteistö- ja toimitilaohjelma

Kunnan talous- ja toimintasuunnitelma

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma, lapsistrategia

Soiten Hyvinvointipalvelujen järjestämissuunnitelma 2017-2018

Soiten päihde- ja mielenterveystrategia 2020-2024 (laadinnassa)

Kaivosteollisuuden kokonaissuunnitelma, yrittäjyysstrategia, maapoliittinen ohjelma, viestintäsuunnitelma

6 Hyvinvointisuunnitelma

Hyvinvoiva väestö on elinvoimaisen kunnan ja maakunnan edellytys. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten kasvun hillitseminen vaatii, että hyvinvointia ja terveyttä edistetään laajalti ihmisten arkiympäristöissä. Edellytyksiä väestön hyvinvoinnille ja terveydelle luovat koulutus, liikunta-, ruoka- ja kulttuuripalvelut, kaavoitus, liikennejärjestelyt sekä monet muut kunnan tehtävät.

Kunnille oli suunniteltu otettavan käyttöön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin. HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä olisi haluttu varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen. Kannustin oli suunniteltu otettavan käyttöön vuoden 2021 alusta. Lisäosan suuruus olisi määräytynyt kahdenlaisten indikaattorien perusteella: toimintaa kuvaavista prosessi-indikaattoreista ja tuloksia kuvaavista tulosindikaattoreista. Koska Sote-uudistusta ei hyväksytty tämän hallituskauden aikana, ei myöskään tässä kuvattu hyte-kerroin (kannustin kunnille) etene suunnitellusti. Uusi hallitus tulee määrittelemään sisältykö HYTE-kerroin tulevaisuuden valtionosuuksiin.

Valittujen hyvinvointia edistävien painopisteiden eli kehittämiskohteiden toteutussuunnitelmassa määritellään tavoitteet, toimenpiteet ja vastuutaho, resurssien tarve sekä arviointi.

Lapset, nuoret ja perheet

Vanhemmuuden tukeminen

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Kunnassa järjestettyjen	Yhteistyön edelleen	*Lapset puheeksi -	Vuosittainen arvio

<p>palveluiden ja Soiten järjestämien palvelujen yhteensovitettu ja toimiva palvelukokonaisuus</p>	<p>kehittäminen Soiten (perheneuvola-, lastensuojelu- ja perheiden tukipalvelujen sekä neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto) ja kunnallisten varhaiskasvatus- ja opetuspalvelujen välillä - > henkilöstö tuntee toistensa toimenkuvat, tietää toistensa palveluketjut ja toimintatavat.</p> <p>Perheiden tukitilanteissa olennainen tieto välittyy, ammatillinen tuki on ratkaisukeskeistä ja yhteistyöryhmät ovat perheelle inhimillisen kokoisia -> perheet keskiössä.</p>	<p>menetelmän käytön Soite-/kuntajaon sopiminen sekä käyttöönottoajajuuden ja aikataulun sopiminen; *Sosiaalipäivystys- ja konsultointipalvelupuhelin; *Moniammatillisen ryhmät koulujen opiskeluhoitotyössä; *Nepsy-tietämyksen lisääminen opettajien toiminnassa.</p>	<p>yhteistyökeskusteluna; indikaattoreista lastensuojelun asiakkuusmäärät, perheneuvolan asiakkuusmäärät; kouluterveyskyselystä oppilaiden keskustelu yhteys vanhempiin, oppilaiden henkisen ja fyysisen väkivallan kokeminen aikuisten taholta.</p>
	<p>Yhteistyön edelleen kehittäminen Soiten palvelujen ja kunnan hyvinvointityön sekä hallinnon kanssa -> henkilöstö tuntee toistensa toimenkuvat, tietää toistensa palveluketjut ja toimintatavat.</p> <p>Sisäistetty tieto yhteistyötahon palveluketjujen rakenteista ja toimintatavoista sekä säännöllinen tilannetietovaihto.</p>	<p>Lape-yhteistyö kunnallisesti ja alueellisesti, Hyte-yhteistyö kunnat+ Soite, kunnan johtoryhmä ja päättäjät + Soite</p>	<p>Vuosittainen arvio yhteistyökeskusteluna</p>
<p>Varhaiskasvatuksen vanhemmuuden tuki</p>	<p>Päivittäinen yhteistyö arjessa: perhe ja varhaiskasvatus; molemminpuolinen kunnioitus ja lapsen osallisuus ja huomiointi.</p> <p>Sovittu ja toteutettu riittävä tiedonkulku</p>	<p>Varhaiskasvatuksessa tietoa tukipalvelumahdollisuuksista ja rohkeus ottaa perheen kanssa huolestuttava asia rakentavasti puheeksi.</p>	<p>Arviointikysely huoltajille vuosittain</p>

	(perhe ja varhaiskasvatus), varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin läpinäkyvyys ja yhdenvertaisuus.		
Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen vanhemmuuden tuki	Yhteistyö arjessa; molemminpuolinen kunnioitus ja lapsen/nuoren osallisuus ja huomiointi. Sovittu ja toteutettu riittävä tiedonkulku (perhe ja koulu/oppilaitos), koulun/oppilaitoksen toimintakulttuurin läpinäkyvyys ja yhdenvertaisuus.	Koulussa/oppilaitoksessa tietoa tukipalvelumahdollisuuksista ja rohkeus ottaa oppilaan/opiskelijan/perheen kanssa huolestuttava asia rakentavasti puheeksi.	Arviointikysely huoltajille vuosittain

Elintavat ja terveystottumukset

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Kolmannen sektorin toimijoiden (MLL, seurakunnat, harrastustoimintaa tuottavat yhdistykset) ja kunnan/koulujen/oppilaitosten/varhaiskasvatuksen välinen yhteistyö tukee lapsia ja nuoria tekemään elämälleen hyviä valintoja.	Säännöllinen yhteistyö ja toimintojen koonta helposti saatavaan muotoon	Ajantasainen koonta yhdistysten, järjestöjen ja kunnan tuottamasta toiminnasta koottuna esim. kunnan kotisivuille ja someen.	Vuosittainen arvio yhteistyökeskustelussa; käyttäjien asiakastytyväisyyskysely
Koulumatkat, koulujen välitunti- ja oppituntitoiminta edistävät lasten ja nuorten liikkumista.	Välitunneilla liikkumisen edellytykset järjestetty: välineitä, innostajia ja paikkoja.	Välituntiliikuttajat joka koulussa, välituntiliikunnan kausisuunnitelma	Kouluterveyskysely, opettajakunnan arvio
	Opettajilla mahdollisuus ja taitoa muuttaa oppituntiaan toiminnallisemmaksi. Käytettävissä ideoita toiminnallisiin oppitunteihin.	Mahdollisuus kouluttautumiseen.	Kouluterveyskysely

	<p>Vanhempien tietoisuus liikkumisen hyödyistä, koulumatka sopivilla etäisyyksillä omaehtoisesti / tiedotus.</p> <p>Kunnan kevyen liikenteen väylien kehittäminen.</p>	<p>Kunnan investointivarausta kevyen liikenteen väylien kehittämiseen.</p>	<p>Kouluterveyskysely</p> <p>Kevyen liikenteen väylien kokonaispituus</p>
<p>Oppilaiden ja opiskelijoiden asenne päihteisiin ja ravintoon sekä sen mukainen toiminta edistää heidän terveyttään.</p>	<p>Suunnitelmallinen ehkäisevä päihdetyö - lukuvuotinen suunnitelma.</p> <p>Kouluruokailun ja koulujen yhteistyö</p> <p>EHYT-toimintapäivä lukuvuosittain, yläkoulu.</p> <p>Opettajien arkityö alakoulut, vierailijat.</p>	<p>EHYT-sopimus, vierailujen mahdollistaminen</p>	<p>Kouluterveyskysely</p>

Osallisuus

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
<p>Koulujen ja oppilaitosten toimintakulttuuria kehitetään yhteisöllisyyttä tukevaksi.</p>	<p>Oppilaskunnat toimivat aktiivisesti</p>	<p>Oppilaskunnilla vuosikello, jonka avulla oppilaita aktivoivaa toimintaa suunnitelmallisesti.</p>	<p>Kouluterveyskysely: yksinäisyys, kaverien määrä</p>
	<p>Tukioppilastoiminta yläkoulussa on voimavara yhteisöllisyyteen.</p>	<p>Tukioppilaiden toiminnassa sekä yhteisöllisiä tapahtumia että yksilökohtaista tukea.</p>	<p>Kouluterveyskysely: yksinäisyys, kaverien määrä</p>
	<p>Opettajien tietoisuus oppilaiden ja opiskelijoiden kokemasta osallisuuden/ei-osallisuuden tunteesta auttaa heitä antamaan yksilöllistä merkityksellisyyden kokemusta vuorovaikutuksessa.</p>	<p>Oppilaiden tunnetaitojen kehittämiseen opettajille koulutusta.</p> <p>Terveydenhoitajan ja kuraattorin yhteistyö tuen antamisessa.</p>	<p>Kouluterveyskysely aikuisten kohtaaminen ja terveydenhoitajalle sekä kuraattorille pääsy. Kouluterveyskyselyjen välillä kartoitus oppilaiden kokemasta aikuisten välittämisestä ja helposta lähestyttävydestä.</p>
	<p>Suunnitelmallinen</p>	<p>Myös koulun</p>	<p>Opettajakunnan arvio</p>

	ryhmyttäminen nivelevaiheissa. *Ryhmyttämispäivät ja - tunnit, yhteisötunnit.	ulkopuolella tapahtuva ryhmyttäminen.	
	Aktiiviset tiimit lukiotyöskentelyssä	Tiimeissä sekä opiskelijoita että opettajia.	Koko koulu yhteisön vuosittainen arvio
	Kaikki ohjaa kaikkia - periaate ja yksilölliset opinpolut - musiikkilukio	Tutorit, musiikkitutorit, opo, rehtori, kaikki opettajat, koko yhteisö	Vuosittainen arvio
Nuorisotyö edistää lasten ja nuorten aktiivisuutta ja merkityksellisyyden tuntemusta.	Nuorisovaltuuston aktiivinen toiminta ja osallisuus lautakunnissa mahdollistaa nuorille suunnattujen palvelujen kehittämisen nuorten tarvitsemaan suuntaan.	Nuorisovaltuuston ja nuorisotoimen toiminnan vuosikello	Kysely nuorille

Työikäiset

Terveyden ja työkyvyn ylläpitäminen

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Terveellisen elämäntavan valitseminen	Monipuoliset liikunta-, kulttuuri- ja harrastemahdollisuudet	Kaustisen kunta Soite Kolmannen sektorin toimijat	Kävijämäärät, asiakaspalaute
Vanhemmuuden tukeminen, aikaa itselle ja perheelle	Palvelujen ja tapahtumien perheystävällisyys Avoinnaoloajoissa huomioitu niin lapset kuin työssäkäyvät aikuiset	Kaustisen kunta Yksityiset palveluntuottajat Seurakunta Kolmannen sektorin toimijat	

Ikäihmiset

Virkeästi vanhuusiässä

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Arjen toimintakyvyn ylläpito	Osallisuuden tukeminen Vaikutusmahdollisuuksi	Kaustisen kunta Soite	

	en varaaminen	Kolmannen sektorin toimijat	
	Tavoitetta tukevien terveyspalvelujen saatavuus	Soite	
Osallisuuden mahdollisuuden lisääminen	Vaikutusmahdollisuuksien järjestäminen ja niistä tiedottaminen	Vanhus- ja vammaisneuvosto Seurakunnat Vanhusjärjestöt Vapaaehtoistoimijat	

OSA III VALTUUSTOKÄSITTELY

7 Suunnitelman laatijat

8 Suunnitelman hyväksyminen

Kaustisen kunnan hyvinvointikertomus ja -suunnitelma on hyväksytty valtuustossa osaksi kunnan toiminnan ja talouden suunnitelua XX.XX.20XX.